

tv-15 naš TOVARIS

Št. 25
23. junija 1988
Leto XXVI

Glasilo borcev narodnoosvobodilnega boja in rezervnih vojaških starešin Slovenije



Tabor slovenskih pevskih zborov

Minulo nedeljo so se že devetnajstič zbrali v Šentvidu pri Stični slovenski pevski zbori. Oblačno, vendar vedro vreme je pripomoglo, da je tabor potekel v ustvarjalnem vzdušju.

Prireditve se je udeležilo 297 pevskih zborov z osem tisoč pevci iz domovine in zamejstva, domala prav toliko pa se je zbralo drugih obiskovalcev. Po mnenju glasbenih izvedencev je nastope ob vsej množičnosti odlikoval očiten kakovostni napredek. Nedvomno je tudi v tem dejstvu čutiti, da Slovenci dandanes presegajo težnjo po manifestativnosti zaradi nje same; tudi z zborovskim petjem, ki od nekdaj pomeni enega najznačilnejših izrazov slovenske kulture, hočejo izpovedati svojo zavezanost ustvarjalnemu dejanju in načelu samobitnosti.

Sposobni, enotni in odločni smo zavarovati socialistično samoupravljanje, red in zakonitost

Predsednik predsedstva CK ZK Slovenije Milan Kučan je požel s svojim govorom na taboru navdušeno odobravanje. Poudarki v njegovih besedah, ki so se v veliki meri nanašali na aktualno dogajanje na vojaškem sodišču v Ljubljani, so bili naslednji:

Samo z ekonomskimi reformami ne bomo izplavali iz sedanje krize. Potrebne so politične spremembe. Predvsem je nujen izdaten razvoj demokracije, ki je pogoj za mobilizacijo najustvarjalnejših glav ter najprodornejših misli in moči naše družbe.

Slovenci moramo ostati zvesti izročilu OF in ga okrepiti v današnji socialistični zvezi.

Na eni strani je dovolj nekritične samohvale, na drugi strani pa spet ni res, da je pri nas vse napak in zlagano.

Ob sedanjem preiskovalnem postopku pred vojaškim sodiščem v Ljubljani se soočamo z različnimi reakcijami javnosti. V nekaterih ni mogoče izključiti poskusov zlorabe oblasti, politikanstva in politične manipulacije. Poglavitno znamenje odmevnosti je vse večja občutljivost ljudi za varstvo človekovih svoboščin in pravic. Vlada zaskrbljenost za usodo demokratizacije družbe in njene prenovne v »socializem po meri ljudi«. Zavračamo birokratsko samovoljo. Odpovedujemo

domovinsko pravico birokratski in vsaki drugi negaciji socialističnega samoupravljanja. Zahtevamo javni nadzor nad delovanjem vseh, tudi represivnih državnih organov. Smo zoper razmere, v katerih se izgublja zaupanje in so mogoča vsakršna sumničanja in podtikanja. Slovenija ima v teh težnjah v vsej Jugoslaviji dovolj široko podporo.

Kučan je odločno obsodil primere necivilizacijskega obnašanja v Sloveniji, pritiska na sodržavljane drugih narodnosti in pripadnike JLA. Slovenci, večina, smo v svoji deželi odgovorni, če se drugi pri nas počutijo ogrožene. To je slabo spričevalo za našo demokratičnost, civilizacijo, srčno kulturo, pravnost ter za našo državnost znotraj SFRJ in za naše evropske ambicije. Znamenjem takega nasilja v Sloveniji – kakor tudi predimenzioniranim prikazovanjem le-tega – se moramo upreti v imenu človeškega in nacionalnega dostojanstva, demokracije, socialistične morale in solidarnosti. Slovenske posebnosti

se ne smejo spremeniti v provincialno nestrpnost, zavist ali sebičnost.

Najboljše jamstvo varnosti in obrambne moči naše domovine so zadovoljni ljudje, z jasno perspektivo, z zagotovljeno socialno varnostjo, oprti na zdrav in trden gospodarski razvoj. Pri tem ni mogoče mimo armade, ki je last ljudi, oboroženo sredstvo njihove obrambe in oblasti. Skupaj smo jo ustvarjali v boju in slovenska partizanska vojska je njen neločljivi sestavni del.

Državni organi, še posebej organi kazenske represije, dandanes ne morejo več zahtevati od ljudi vnaprejšnjega in nekritičnega zaupanja. Ker zgodovinski spomin vzbuja in ohranja razne dvome, si morajo organi represije pridobivati zaupanje s svojim zakonitim ravnanjem, z zavestnim ugotavljanjem resnice o obdolženčevem dejanju in krivdi ter s pravičnostjo in humanostjo pri odmeri kazni. Enako pa je treba od glasnikov javnost zahtevati, da se ne poslužujejo pritiskov na sodstvo, da spoštujejo načela pavne države in tista pravila vedenja, ki jih zahtevajo od drugih.

Minil je čas ene same resnice v posesti ene posamične ali kolektivne glave. ZK in SZDL Slovenije sta sposobni, enotni in odločni, da tudi v sedanjih težkih okoliščinah zavarujeta socialistično samoupravljanje, red in zakonitost. Kos bosta najrazličnejšim skrajnostim, vse od nacionalističnega primitivizma pa do unitarizma. Seveda pa bo fronti socialističnih sil delo olajšano, če bo v našem federalnem centru uspešno zaostri boj proti vsakršnemu centralističnemu in birokratskemu nastopanju na treh poglavitnih bojiščih: v gospodarstvu, ustavni reformi in v prenovi zveze komunistov.

– Anderlič na Ljubelju, Smole med gasilci na 2. strani

– s svoje letne skupščine Republiški odbor ZZB poroča o svojem delu na 3. strani

– »naglo zaostrovanje razmer« na področju financiranja družbenih dejavnosti vam podajamo na 4. strani

– kako temni celjsko zlato, pa na 6. strani

Iz govora Bogdana Osolnika na proslavi 15. divizije v Novem mestu

Pravila in čisti računi

Čeprav so se zbrani borci Petnajste divizije ob svojem nedavnem novomeškem srečanju spominjali vrste zgodovinskih dogodkov od 45-letnice ustanovitve prvih slovenskih divizij pa do 45-letnice Zbora odposlancev slovenskega naroda, je v govoru slavnostnega govornika Bogdana Osolnika prevladovala tematika sedanjega časa, ki nas vse zaposluje tako močno, da je niti ob slovesnejših trenutkih ni mogoče prekriti s spomini. Pa vendar, nekatera zgodovinska dejstva ostajajo pomembna tudi za sedanjost. Bogdan Osolnik je o Kočevskem zboru dejal:

»Že jeseni 1942, po prvem zasedanju AVNOJ-a v Bihaču – slovenski delegati se ga zaradi ofenzive niso mogli udeležiti – je izvršni odbor OF sprejel posebno izjavo, v kateri je pojasnil svoje stališče do bodoče ureditve Jugoslavije. V njej je zapisano: »V Bihaču so bili začrtani prvi obrisi nove demokratične Jugoslavije, Domovine svobodnih in enakopravnih narodov.

V to novo Jugoslavijo slovenski narod ne bo vstopil kakor 1918. leta kot narod brez zasluga in brez pravic, kot narod, ki so mu drugi kovali usodo in ustavo. Slovenski narod je s svojo borbo in s svojimi žrtvami doprinesel k skupni osvobodilni stvari toliko, kolikor redko kateri narod v Evropi. V novo Jugoslavijo bo zato svobodna, združena Slovenija vstopila z vsemi pravicami, ki ji bodo omogočale, da bo na njenih tleh gospodaril edino slovenski narod sam.«

Ta temeljna usmeritev je bila potrjena na Kočevskem zboru odposlancev, na katerem so bili postavljeni temelji slovenske državnosti in enakopravnega položaja Slovenije v novi Jugoslaviji.

Na drugem zasedanju AVNOJ-a jeseni istega leta, je bila uzakonjena zgodovinska odločitev, da bo nova Jugoslavija zgrajena kot federacija, ki bo zagotavljala vsakemu narodu popolno enakopravnost.

Federativna ureditev naše večnacionalne skupnosti je torej velika pridobitev narodnoosvobodilnega boja za vse narode in narodnosti Jugoslavije. Razumljivo je, da smo slovenski borci ponosni na to pridobitev in hkrati občutljivi za vse, kar jo ogroža. Odločno zavračamo vse poskuse, da bi spremenili naravo naše skupnosti in temelje AVNOJ-ske ureditve, kar prihaja do izraza ne le v sedanji ustavni razpravi, ampak tudi sicer, v miselnosti nekaterih dejavnikov v federaciji in v drugih okoljih. Zavedamo se, da sedanji čas zahteva tesnejše povezovanje med narodi in združevanje vseh ustvarjalnih sil, zlasti za skupni nastop v mednarodni tekmi. Toda to je mogoče uspešno uresničevati le ob strogem spoštovanju prostovoljnosti, natančno določenih pravil sodelovanja in čistih računov.«

Ko je govoril o aktualnostih trenutka, je Osolnik dejal:

»Dogajanje v Sloveniji je v zadnjem času tarča napadov iz nekaterih drugih okolij v Jugoslaviji in celo uradnih političnih struktur v federaciji ter v nekaterih republikah. Prihaja do tega, da se v jugoslovanski javnosti širijo zelo čudne in ne dobronamerne predstave o tem, kaj hoče Slovenija, o njenih prizadevanjih po demokratizaciji javnega življenja in preoblikovanju socializma po meri človeka.



Ti pojavi so zaskrbljujoči, ker se na ta način poskuša očrniti in zavreti proces demokratizacije, ki je nujno potrebna – ne samo Sloveniji – ampak vsej Jugoslaviji. Z metodami groženj in pritiskov ni mogoče graditi dobrih notranjih odnosov v večnacionalni skupnosti, zlasti pa ne reševati gospodarske in politične krize. Uspešno sožitje naših narodov in narodnosti in premagovanje sedanjih težav je možno samo ob razumevanju in spoštovanju različnosti, ki je naša zgodovinska dediščina, in v iskanju rešitev, ki nobenemu narodu ne bodo vsiljene, ne bodo krnile njegove enakopravnosti in dostojanstva...«

(nadaljevanje na zadnji strani)



Slovesno na Ljubelju in v Trziču



Prireditve ob spominu na grozote, ki so jih pretrpeli taboriščniki zloglasnega taborišča Podlublje, podružnice Mauthausna v drugi svetovni vojni, so že tradicionalne. Pri spomeniku je bila letos v soboto, 18. junija, komemorativna slovesnost s polaganjem vencev. Zbranim je govoril Ivan Kapel, predsednik SO Trzič, za priložnostni program pa so poskrbeli člani KUD Jelendol – Dolina.

Uro kasneje pa je bil jubilejni 20. zbor gorenjskih aktivistov, borcev NOV, internirancev in mladine. Na prireditvenem prostoru za motokros v Podlublju pri Trziču je bilo komajda prostora za vse, ki so se udeležili proslave in prisluhnili bogatemu kulturnemu programu. Nastopali so združeni trziški pevski zbori, folklorna skupina Karavanke, plesna skupina Elektra MGT, pihalni orkester Trzič, Daniel Zupan, Jelka Končina in Bojan Veselinovič. Slavnostni govornik na jubilejnem 20. zboru gorenjskih aktivistov pa je bil Tone Anderlič, predsednik RK ZSMS.

Jože Čurin

Ljudem je treba zaupati

Iz govora Toneta Anderliča

»... Ko so se pred 43 leti zaprla vrata nacističnega koncentracijskega taborišča tu pod Ljubeljem, se je sklenilo eno najbolj krutih in nerazumnih, prekletih obdobj sodobne civilizacije. Mir je postal za ogromno večino ljudi tista vrednota, ki jo moramo najbolj spoštovati in krepiti, saj pomeni pogoj za osnovno človekovo življenje, ustvarjanje in dostojanstvo. Z zmago nad fašizmom je bilo izvojevano novo obdobje. Vojni čas, čeprav krut in temen, je prinesel tudi vrsto novih vrednot, ki so označevale povojni razvoj.« Tako je čas, ki smo se ga pod Ljubeljem spominjali, označil Tone Anderlič, predsednik RK ZSMS, ko pa je govoril o sedanjem trenutku, zaostrenih gospodarskih razmerah in splošnih družbenih razmerah, pa je dejal:

»Razlage za takšno pojmovanje ob izjemno zaostrenih gospodarskih in političnih razmerah vidim predvsem v dejstvu, da smo predolg čas prisegali na črno-belo slikanje zgodovine, da smo zgodovinska dejstva skušali nadomestiti z brezbarvno ideologijo. Tako danes neupravičeno pozabljamo tudi nekatere pozitivne stvari, ki jih je naša skupnost naredila v preteklih 43 letih; še posebej škoda je, da zanemarjamo vrednote, ki so označevale čas povojne graditve in ki bi jih morali spoštovati in negovati tudi danes. Prav danes, ko nam je, vsaj upam tako, dokončno postalo jasno, da moramo spremeniti naše ravnanje, če želimo razrešiti sedanji družbeni zaplet, bomo morali oživiti tiste vrednote, ki bogate člo-

veka in mu omogočajo polnejše življenje.

Nikakor ne moremo in ne smemo ostajati za svojim plotom, zadovoljni s seboj in nezainteresirani za druge. Sodobni svet je svet integracijskih procesov, svet povezovanja izkušenj in znanja na vseh področjih človekovega življenja. Zunaj teh procesov ni možen tudi jugoslovanski razvoj in prav zato si moramo prizadevati, da tudi mi postanemo del tega gibanja. Toda pravo korist bomo imeli le takrat, ko bomo lahko nastopili kot enakopravni subjekt. Žal pa vse kaže, da bo takšen položaj le težko izboriti, še posebej, če ne bomo med seboj v bistvenih točkah spremenili razmišljanje in ravnanje. Drugače pa bomo ostali na obrobju sodobnega sveta, sami s svojimi iz dneva v dan težje rešljivimi problemi.«

Z razmišljanjem o tem, kako se rešiti težav in o zadnjih dogodkih v Sloveniji je Anderlič takole sklenil svoj govor.

»Prepričan sem, da smo sposobni, da imamo ideje in predloge, vprašanje pa je, koliko lahko dosežemo, če ne bo hitrejša transformacija družbenopolitičnega organiziranja in sistema odločanja ter zagotavljanja pravne varnosti, zaščite različnih interesov: potrebno je stanje, v katerem ne bo mogoče zakone interpretirati glede na trenutne potrebe po ministrski volji, ampak bodo zakoni delovali neposredno.

V takih razmerah se bo nujno odpiral politični prostor, v katerem bo mogoče aktivirati in motivirati, združevati in povezovati interese

različnih družbenih sil, od posameznikov, pa do skupin, raznih gibanj in tudi v zadnjem času pojavljajočih se stanovskopolitičnih organizacij. Na podlagi pravice svobodnega izražanja najrazličnejših pogledov, hotenj, mnenj in spoznanj se bo sprostila tudi tista prepotrebna energija, s katero bomo prevrednotili naš skorajda že speč družbeni razvoj. Potrebujemo program (ali več programov) za izhod iz teh meglenih in skorajda brezperspektivnih razmer, zato pa je ljudem potrebno zaupati. Če bodo v tem zupanju videli možnost lastne in skupne socialne, kulturne in politične varnosti, potem bodo tudi oni zaupali družbenim organom in organizacijam. Prepričan sem, da z nikakršnim zastraševanjem in na silo ni mogoče razrešiti problemov in uveljavljati odnosov v družbi.

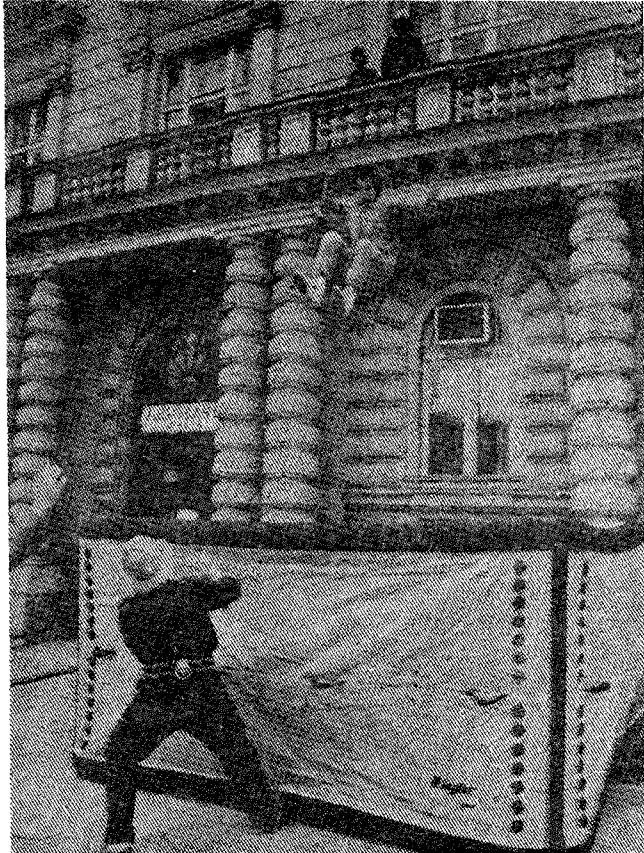
Aktualno-politični dogodki v zadnjem času tega prepotrebne zaupanja ne utrujujejo. Saj je nemogoče, da se kljub prošnjam, zahtevam, apelom, rotnju ne pojasi prepričljivo okoliščin, v katerih je prišlo do zadnjih, tako odmevnih dogodkov! Vse to stopnjuje možne interpretacije teh dogodkov (z različnimi nameni) povezane z govoricami o vojaškem udaru v Sloveniji, množičnih aretacijah in podobnem; to prav gotovo ustvarja razmere, zgradi katerih smo lahko upravičeno zaskrbljeni. Vse to lahko zelo ogrozi prenovitvena prizadevanja, upoštevni ali celo zaustavi nezadržen proces demokratizacije; zato sem prepričan, da se bo slišal glas in da bomo storili vse, da ohranimo, utrdimo in pospešimo uveljavljanje načel ustavnosti in zakonitosti, obče in pravne kulture in civilizacije«.

Kongres gasilcev

Konec minulega tedna je bil v Celju 11. kongres gasilcev Slovenije.

Koliko pomeni ta organizacija za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito v naši republiki, je razvidno iz osnovnih podatkov, da v njej deluje že 112 aktivnih in kar 300 tisoč podpornih članov. Zaledje te dejavnosti predstavlja 1200 gasilskih domov po vsej Sloveniji. Gasilci pa se seveda ne ukvarjajo samo z gašenjem požarov, temveč se bojujejo tudi proti najrazličnejšim drugim nesrečam in nevarnostim, ki ogrožajo okolje in premoženje ter zdravje in življenje ljudi.

Naloge gasilskih organizacij, je bilo poudarjeno na kongresu, se s časom spreminjajo in povečujejo. Gasilci sta potrebni vse večja strokovna izobrazba in specializacija, zato se morajo pospešeno učiti in izpopolnjevati ter vaditi že od mladih nog. Učni programi so vse bolj zahtevni, saj morajo slediti tehnološkim in organizacijskim novostim, zlasti tistim, ki zadevajo opremljenost. V tem procesu so naše gasilske organizacije, žal, pogosto izpostavljene naši znani družbeni slabosti – birokratski miselnosti. Le-ta nemalokrat zavira usposabljanje. Med neposrednimi nalo-



gami so na kongresu večkrat poudarili, da potrebujemo med gasilci več inženirjev raznih stopenj, da uredimo izobraževalni center v Poljčah in da ukrenemo še marsikaj drugega v prid razvoju znanstveno-raziskovalnega

dela tudi v gasilski organizaciji.

V soboto popoldne so v Celju izvedli taktično gasilsko vajo. Prikazali so gašenje požara z najsodobnejšo gasilsko opremo in reševalne ljudi iz stolpnice.

Ob koncu 11. kongresa je zbrani množici spregovoril predsednik RK-SZDL Slovenije Jože Smole.

Med drugim je dejal:

»O Vaših uspehih pričajo številni dokazi. Vaša prostovoljna dejavnost je izjemno pomembna za razvoj socialističnih samoupravnih odnosov in krepitev materialne podlage naše družbe. Pri tem imam v mislih varovanje človeških življenj ter družbenega in osebnega imetja in delovnih mest pred ognjem in drugimi nevarnostmi. Posebnega pomena je tudi širjenje te dejavnosti na številna druga področja, med katerimi naj omenim npr. le skrb, ki jo namenjate slehernemu primeru razlitja nevarnih snovi, pa oskrbi z vodo v sušnih obdobjih ali pomoči, ki jo nudite ob zmrzalih v zimskem času. To zgledno delo vam prinaša ugled, ki je bil nešteto krat uspešno potrjen v obdobju 120-letne gasilske tradicije v Sloveniji.

Izjemnega pomena gasilske organizacije in njene preventivne vloge se moramo še toliko bolj zavedati v današnjih kriznih

dneh. Odpravljanje posledic požarov in drugih nesreč terja velika materialna sredstva.

Zavedam se, da v svojem razmišljanju ne morem zajeti vseh pomembnih vidikov vašega delovanja. Zato bi želel posebej opozoriti na težo, ki jo imajo najrazličnejši škodni primeri, ki nastajajo pretežno kot posledica človeške malomarnosti. To pa nas opozarja, da samozaščitno obnašanje še vedno ni v zadostni meri prodrla v zavest delovnih ljudi in občanov, četudi je sicer vaš trud na področju preventive nedvomno dragocen in izjemno pomemben. Ponovno naj zato opozorim na znano dejstvo, da je mogoče dvigniti raven preventive zgolj s permanentno dejavnostjo, ki mora prispevati k oblikovanju človekove osebnosti, njegovih kulturnih navad in vrednot. Uspešnejši bomo lahko šele tedaj, ko bo to spoznanje prodrla v zavest slehernega med nami in ne zgolj gasilcev...«

Rečani tokrat v Ljubljani

Tradicionalno srečanje med prebivalci pobratenih mest Reke in Ljubljane, letos že sedemnajsto po vrsti, je bilo tokrat v Ljubljani. V soboto, 18. junija, je s posebnim vlakom iz Reke prišlo okoli osemsto Rečanov, med njimi številni ugledni družbenopolitični in kulturni delavci, ki so se med obiskom pogovarjali s predstavniki družbenopolitičnih organizacij mesta Ljubljane. Menili so se o gospodarskem in kulturnem sodelovanju, ki je sicer vzorno, temelji pa na prijateljski izpred sedemnajstih let.

Takoj po prihodu na ljubljansko železniško postajo je goste iz Reke pričakala množica ljudi. Med njimi so bili številni predstavniki družbenopolitičnega življenja mesta Ljubljane, dobrodošlico pa jim je z veselimi zvoki izrekla tudi bežigradska pihalna godba. Nato so se vsi skupaj odpravili v dvorano Tivoli, kjer je bila osrednja slovesnost v okviru tradicional-



nega srečanja obeh pobratenih mest. Po slavnostnih nagovorih predsednikov reške in ljubljanske socialistične zveze Tomislava Jelušiča in Jožeta Ostermana je pet reških in prav toliko ljubljanskih krajevnih skupnosti podpisalo listini o pobratenju. Pobratili pa sta se tudi Zveza delavnih invalidov občine Reka in Zveza društev invalidov Ljubljane.

Po dokaj pestrem kulturnem sporedu so sledili govori med delegacijami, za osta-

le pa je bilo organizirano bivanje v Ljubljani. Za goste iz Reke in gostitelje je bil dan kar prekratek, saj je še ostalo veliko neizrečenega. »Navkljub težavam, s katerimi se srečujemo v sedanjem času, ne smemo dovoliti, da bi bile le-te povod, ki bi omajal bratstvo in enotnost ter naše prijateljstvo. Srečno in na svidenje čez dve leti na Reki!« S takšnimi željami se je končalo sobotno srečanje na ljubljanski železniški postaji.

Jože Čurin

Poudarki iz poročila o delu Republiškega odbora ZZB NOV Slovenije v času od lanskega junija do letošnjega maja

Javna razprava: Od amandmaja do amandmaja

Po letu dni aktivnosti in delovanja, pravi uvodoma poročilo, ki so ga na RO ZZB NOV Slovenije pripravili za letno skupščino slovenskih borcev, ugotavljajo, da se težave in neskladja, na katera so lani borci opozarjali z vso politično odgovornostjo in dovolj glasno, tako na področju gospodarstva kot širše, nadaljujejo, poglobljajo in se še vedno odlagajo odločnejše družbeno-gospodarske spremembe.

Poročilo poudarja, da so bili številni intervencijski ukrepi tekoče ekonomske politike sprejeti v nasprotju s kongresnimi odločitvami. Na vrsto nevarnosti ob sprejemanju nestrokovnih, parcialnih, s samoupravnim sistemom neskladnih ukrepov, so imeli borci ves ta čas številne pripombe. Zato so imeli borčevski delegati na vseh ravneh samoupravnega odločanja najbrž v tem času enega svojih najburnejših in najtežjih obdobij in so po ocenah slovenskega borčevskega predsedstva, v okviru svojih možnosti, opravili pomembno delo za uveljavljanje borčevskih stališč. To pa jim spričo neugodnega družbenega vzdušja, žal, v mnogih primerih ni uspevalo; tako pa se je dogajalo tudi na širši fronti.

Kljub ugotavljanju pičlih rezultatov dejanskih uveljavitev borčevskih stališč pa poročilo poudarja, da je bila prav v obravnavanem obdobju borčevska organizacija prioritarno angažirana z razpravami o gospodarski krizi in z vprašanji o nadaljnjem razvoju samoupravne socialistične družbe.

Čas je bil takšen (in je še tak), da borci veliko svojega aktivističnega časa posvečajo obrambi demokratičnih pridobitev revolucije pred napadi temeljev našega političnega sistema, s tem v zvezi pa tudi prenovi SZDL v sodobnejšo in operativno fleksibilnejšo organizacijo, ki se bo zares odzivala na vsa družbena vprašanja, ki zadevajo še tako majhne segmente družbe.

Veliko ur sestankov, pozornega poslušanja in strokovnih razlag so posvetili eni najpomembnejših nalog tega obdobja – pripravi na ustavne spremembe. Če je morda na začetku razprave še kazalo, da bo potekala rutinsko in površno, se je že po prvih sejah na terenu izkazalo, da se borci v polni meri zavedajo teže tega početja, zato se je v številnih predlogih in pripombah zrcalil predvsem strokoven pristop, praviloma spuščali v podrobnosti na ožjih področjih svojih strokovnih zanimanj.

Več kot samo formalni delež je dala slovenska borčevska organizacija k razpravi ob slovenskih in zveznih partijskih konferencah, posodabljanju in poglobljanju sodobnejšega koncepta SLO in DS, kontinuirano in zagrizeno vestno pa je potekalo tudi delo na področju razvijanja revolucionarnih izročil in njihovega podružbljanja ter zgodovinopisju – zlasti za obdobje 1941–1945. Čeprav je res, da je šlo precej časa za razpravljanje o socialni in zdravstveni problematiki borcev in vojaških invalidov, je treba vendarle v tem kontekstu poudariti, da se borci, sorazmerno s težo zgoraj naštetih družbenih tem, niso osredotočali na socialno problematiko, kljub temu, da so se prav v tem času življenjske razmere za upokojece drastično poslabšale – ker so pač zrcalile in še vedno zrcalijo širše stanje.

Gospodarska problematika

»Republiški odbor je v okviru komisije za ekonomska vprašanja, pa tudi na sejah republiškega odbora in predsedstva republiškega odbora, spremljal gospodarsko problematiko, ki jo je ocenjeval kot temeljni vzrok sedanje krize. Sproti je oblikoval stališče za delo naših delegatov v skupščini SR Slovenije, republiški konferenci SZDL, republiških SIS in v zveznem odboru ZZB NOV Jugoslavije. Republiški odbor se je vključil v javno razpravo o spremembah in dopolnitvah Zakona o združenem delu in oblikoval stališča do nekaterih prečih vprašanj. Zavzel se je za restriktiven pristop k spremembam zakona tako, da bodo spremembe krepile sistem socialističnega samoupravljanja, omogočale samoupravljalcem širše možnosti odločanja na vseh nivojih družbenega organiziranja in prispevale k uresničevanju nalog gospodarske stabilizacije, k uveljavljanju tržnega blagovnega obnašanja in samostojnega delovanja delovnih organizacij.

Nezadovoljen z odstopanjem zneza vlade do spreje-

tih usmeritev gospodarskega razvoja v Skupščini SFRJ se republiški odbor pridruzuje vsem tistim zahtevam organiziranih socialističnih sil, ki opozarjajo na resnost sedanjega položaja in terjajo odločen izhod iz krize. Poudarjal je tudi potrebo po večji demokratizaciji na ekonomskem področju po uveljavljanju gospodarskih subjektov v družbenem in samoupravnem sistemu in pravic delavcev do rezultatov njihovega dela. Gre za samoupravljanje z vsemi pravicami, zapisanimi v ustavi. Zato ne moremo soglašati z nečim, kar nam je tuje, kar ni samoupravljanje, kar si kot borci nismo nikoli zamišljali v dosedanjem bogatem političnem življenju. Reagirali smo na neučinkovitost interventnih ukrepov ter na zapostavljanje stroke in znanosti pri oblikovanju ukrepov tekoče in dolgoročne ekonomske politike. Posebno ostro so borci po vsej Sloveniji reagirali na očitne težnje po centralizaciji odločanja, po ožjenju samoupravljanja, onemogočanju tržnega obnašanja subjektov v združenem delu in zmanjšanju ustavnih pravic ter odgovornosti socialističnih republik in avtonomnih pokrajin. Borci so zavračali očitke naši republiki, da nima razumevanja za solidarnost in vzajemnost. Dogodki v letošnjem letu so potrdili prav nasprotno, saj je namesto spodbujanja dobrega gospodarstva z ukrepi ZIS prišlo prav v razvitejšem delu gospodarstva do občutnega padca proizvodnje in poglobljanja krize.

Politične razmere

Politične razmere v Sloveniji in Jugoslaviji so se zaostrovale in obenem opozorile, da nismo odločno reagirali proti nekaterim pojavom ob uresničevanju protinflacijskega programa, ob razpravah o spremembah in dopolnitvah ustave, uresničevanju ustavne ureditve federacije in podobno. V sedanji razpravi se močno uveljavljajo težnje za prerazporeditev in centralizacijo upravljanja, za širjenje administrativnih ukrepov in krepitev etatizma. Nacionalistični, protisamoupravni pritiski ogrožajo tako temeljni odnos in položaj delavcev v združenem delu in političnem sistemu kot tudi z ustavo določene odnose v federaciji.

Republiški odbor je oblikoval zelo jasna stališča borcev glede sprememb in dopolnitev ustave ter se vključil v javno razpravo. Oblikoval je konkretne amandmaje kot svoj prispevek k nadaljnjim razpravam o ustavni ureditvi SFRJ. Zavzel se je za rešitve, temelječe na avnojskih, se pravi na temeljnih načelih naše ustave. Posebno pozornost je namenil tistim rešitvam, ki naj bi pri-

O izročilih

»... Spoznanje, da je treba skrb za ohranjanje tradicij NOB razvijati preko SZDL in doseči vsestransko angažiranost družbe kot celote, predvsem mlade generacije, v javnem življenju še vedno ni prevladalo. Vse preveč nalog je še naprej odvisnih od delovanja članov ZB. Le v redkih občinah delujejo na nov način, večinoma pa po starem, nekoordinirano ali pa ostajajo le pri obrobni vprašanji.

Ponovno ugotavljamo, da je domovinska vzgoja v osnovnih šolah skromna, v srednjih šolah jo je malo, v višjih in visokih šolah pa je skoraj ni. Odgovorni družbeni dejavniki niso dovolj odločni pri spreminjanju takega stanja. Tudi v ZB smo premalo domiselni, premalo

je zastalo delo pri gradnji muzeja Ljudske revolucije Slovenije. Čeprav je gradbeni odbor dobro opravil svoje delo in pripravil vse za začetek gradnje v dogovorjenem roku, se gradnja muzeja še ni začela. Ta naloga ostaja še naprej, s tem, da bo treba dopolniti namembnost muzeja in uskladiti njegovo izgradnjo z možnostjo naše družbe.

Še naprej smo si prizadevali za dosledno uresničevanje Zakona o varovanju naravne in kulturne dediščine. Občinske in regijske organizacije so tudi v preteklem letu poskrbele za obnovo mnogih pomembnih spomenikov NOB. Zagotovljeno je bilo najnujnejše vzdrževanje in obnova spomenikov, ni bil pa dosežen temeljni namen – celovito podružbljanje skrbi za vzdrževanje spomenikov. Zveza borcev nosi na tem področju še preveč odgovornosti.

Celotno slovensko založništvo je v hudi krizi, kar velja še posebej za izdajanje del o NOB in revoluciji. Naši delegati v SZDL in Kulturni skupnosti Slovenije so se odločno zavzemali za izboljšanje nastalega položaja, vendar brez večjega uspeha. Programi se še naprej krčijo...

Delo koordinacijskega odbora odborov in enot NOV in POS se je vseskozi prepletalo z zgodovinopisno in »izročilno« dejavnostjo, kar je bilo očitno zlasti pri aktivnostih odborov za pripravo cele vrste monografij, nenazadnje pa tudi pri dolgi vrsti tistih aktivnosti, s katerimi so borci v odborih skrbeli za tesnejše povezovanje z mladino.

Mednarodno borčevsko sodelovanje

Na področju mednarodnega sodelovanja je še naprej najboljše in najplodnejše sodelovanje z borčevskimi organizacijami sosednjih držav in s protifašističnimi organizacijami obmejnih dežel Alpe-Jadran, ki so svoja začetna tipanja iz prvih srečanj spremenile v tradicionalna, z vsakič sproti določeno ožjo tematično obravnavo – vse pa s končnim ciljem zblizevanja, sporazumevanja in prenašanja antimilitarističnih težej ter sporočil za mir in razorožitev na mlajše generacije v njihovih okoljih.

Poročilo o delovanju slovenske borčevske organizacije sicer odseva delovanje borčevskih organizacij in vzdušje med borci na terenu, pričakovati pa je, da bo razprava na letošnji slovenski borčevski skupščini še posebno živahna, saj je to pravi kraj, kjer se lahko izražajo misli, ki jih še posebno tiščijo.

Pripravila B. Ž. J.

Dveletna knjižna bera

V zadnjem dveletnem obdobju so v okviru Knjižnice NOV in POS izšle monografije: Franc Črnugelj-Zorko »Na zahodnih mejah – Briškobeneški odred in 3. soška (20) brigada«, Branko Korošec »Partizanska kartografija« Franci Strle »Tomšičeva brigada« – II. del in Drago Vresnik Druga brigada VDV – NO, v Knjižnici OF pa monografije: prof. dr. Tone Ferenc »Ljudska oblast na Slovenskem 1941–1945«, 1. knjiga »Država v državi«, mag. Drago Novak »Prlekija 1941–1945«, Djuro Šmicberger »Partizanska sedma sila – Novinarstvo v NOB«, dr. Milan Ževart »Lackov odred« in Drago Vresnik »Tretja brigada VDV – NO, v tisku je delo Franca Hvale »Organizacija in delo Narodne zaščite med NOB na Primorskem 1941–1945.«

Doslej pa še ni bilo mogoče dobiti založnika za monografijo Knjižnice NOV in POS, ki jo je napisal Miroslav Stepančič z naslovom »Partizansko gospodarstvo in oskrba partizanske vojske na Dolenjskem in Notranjskem 1941–1945.«

Okrrog trinajst monografij je v delu, za več kot trideset pa se zbira in pripravlja gradivo.

spevale k izhodu sedanje gospodarske krize. Republiški odbor je menil, da mora ostati medsebojno razumevanje glede reševanja najpomembnejših družbenih zadev ena temeljnih oblik, ki vse narode in narodnosti v Jugoslaviji združuje in družbeno in državno skupnost, ne pa preglasovanje. Zaradi tega ni pripravljen podpreti tistih predlogov ustavnih amandmajev, ki žele razširiti odločanje v federaciji o tistih vprašanjih, ki zaradi odvisnosti od stopnje razvitosti življenjskih in kulturnih navad zahtevajo odločanje na ravni republik in avtonomnih pokrajin. Posebno pozornost je namenil osebnim in kolektivnim odgovornostim, ki mora jasno odsevati iz besedila sprememb in dopolnitev ustave.

Borci podpirajo prizadevanja za stalno financiranje JLA, vendar v skladu z našimi družbenimi in ekonomskimi možnostmi; JLA je skupna obrambna sila vseh narodov in narodnosti, republik in pokrajin, kar se mora izraziti v skupnem prizadevanju za njen materialni razvoj, toda ne izven proračuna in s posebnimi davki...

upoštevamo čas in prostor, v katerem mladi živijo.

Več rezultatov je bilo doseženih na področju kulture, v likovni ustvarjalnosti in pri glasbeni vzgoji. Tu smo vzpodbujali izdajanje novitet, zavračali pojave komercializma ter se upirali omaloževanju NOB. Pomanjkanje finančnih sredstev pa je močno spodbudilo program sicer odmevnega festivala RIG. Nekoliko bolj uspešno je v takih pogojih obeležil 25. obletnico svojega obstoja Festival Kurirček.

Najvplivnejša medija, radio in televizija, v svojih programih žal nadaljujeta dokaj šablonsko obravnavanje tematike NOB in revolucije. Prizadevanje njunega sveta za tradicije, v katerem je deset članov iz vrst borcev, še vedno ni našlo ustreznega odziva med delavci RTV Ljubljana.

Poizkus povezovanja in usmerjanja rekreacijskošportnih tekmovanj, srečanj in množičnih obeležij v širšem slovenskem prostoru ni uspel, kakor smo pričakovali. Potrebne bodo nove spodbude.

Zaradi gospodarskih težav

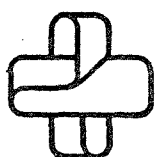


TEKSTILNA TOVARNA

Motvoz
in platno

P. O. GROSUPLJE
61290 GROSUPLJE – TABORSKA 34

TELEFON: (061) 771-311 • TELX: 31498 YU MOTVOZ • TELEGRAM: MOTVOZ GROSUPLJE • ŽELEZNIŠKA POSTAJA: GROSUPLJE • TEKOČI RAČUN: SDK 50130-601-31002



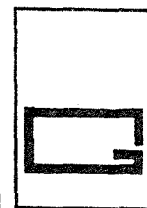
TOVARNA SANITETNEGA MATERIALA

TOSAMA

61230 DOMŽALE p. p. 128 – VIR,
ŠARANOVČEVA 35

TELEFON N. C. 721-511, 723-262, PROD. ODD. 721-404 TELEGRAM: »TOSAMA«

IMOS



SGP
CERKNICA

GRADIŠČE

61380 CERKNICA

N. C. (061) 791-004, 791-074, 791-088 791-096, 791-436 • DIREKTOR 791-075 • TRGOVINA CERKNICA: 791-166 • TRGOVINA PREZID: 051-822-109 • OBRATI PODSKRAJNIA: N. C.: 791-801, 791-803 • VODJA OBRATOV: 791-813 • PROIZVODNJA GRANOLA: 791-807 • PESKOKOP ZELŠE: 791-249 • TEKOČI RAČUN SDK CERKNICA: 50160-601-34046

Razprava o problemih družbenih dejavnosti – na dnevnem redu Naglo zaostrovanje razmer

Z vseh strani zvoni za preplah. Za potrebe naših družbenih dejavnosti – zdravstva, šolstva, kulture, socialnega skrbstva in kar jih je še – primanjkuje denarja. Gospodarstvo, ki je v globoki krizi, da komaj diha, sprično padajoče proizvodnje in zmanjšane prodaje svojih izdelkov ne ustvarja zadostnega dohodka, da bi z njim zagotavljali vse, kar je potrebno: primerne osebne dohodke zaposlenih delavcev, akumulacijo in še pokrivanje družbenih potreb. Denarja za vse, kar želimo in potrebujemo, enostavno povedano – ni.

Popolnoma jasno je, da si od gospodarskih organizacij, ki ne premorejo sredstev za nemoteno obratovanje, kaj šele za razširjeno reprodukcijo, hkrati pa se iz meseca v mesec ubadajo z vprašanjem, kako zagotoviti denar za osebne dohodke, ni mogoče obetati, da bi nemoteno nakazovalo vse zneske, ki jih terjata skupna in splošna poraba. Ti zneski so z odloki in družbenimi dogovori ali sporazumi prek odstotkov oziroma obveznosti, ki jih morajo poravnati vsa računovodstva, sicer določeni, pokazalo pa se je, da gospodarski zastoj onemogoča izpolnjevanje zastavljenih načrtov oziroma kalkulacij, hkrati pa so se zahteve in pričakovanja vseh, ki ne ustvarjajo lastnih dohodkov (državne ustanove, družbene dejavnosti, družbenopolitične organizacije, obramba in armada), razrasle do takšne mere, da so v tem svojem obsegu za širano gospodarstvo pretežno breme.

In zato poka na vseh šivih. Bolje povedano: ponekod bolj, drugod manj. Resnici na ljubo ugotovimo, da si država in armada za svoje potrebe vzameta, kar jima gre,

ker ne želita biti okrnjeni. Ne ozirata se prav posebej na usodo preostanka dohodka, ki si ga morajo med seboj porazdeliti gospodarstvo in družbene dejavnosti. Po poravnavi obveznosti in neizogibnih prispevkov za proračune ostane denarja za obojni potrebi družbene baze premalo. Od tod nenehne izplačilne zadrege samega gospodarstva (združenega dela) in vseh družbenih dejavnosti (ki se napajajo prek svobodne menjave dela).

Že zdaj so skladi zdravstvenih, izobraževalnih, socialnoskrbstenih, kulturnih, raziskovalnih in drugih samoupravnih interesnih skupnosti krepko načeti in prazni, v jesenskih mesecih pa se obeta še hujše prikazovanje dotoka sredstev in – po napovedih pristojnih, denimo dr. Frleca, podpredsednika republiškega izvršnega sveta (na zadnji seji predsedstva republiške konference socialistične zveze, kjer so se več ur posvečali tem alarmantnim »zvonom« in se pripravljali na bližnjo obravnavo problematike v republiški skupščini), obeta že kar sesutje.

Kaj narediti?

Puške seveda ni mogoče vreči v koruzo. Dejstvom, kakršna so, je potrebno pogledati v oči. Seveda ne enostransko in ne z dozdašnjo ležernostjo, češ: »Bo že kako!«

Predvsem moramo jasno in neizprosno sprevideti, da smo si v tej naši družbeni in državni skupnosti omislili vsega, kar potrebuje denar, preveč. Nesorazmerno in neizmerno preveč. Seveda tudi na področju družbenih dejavnosti, kot so šolstvo, zdravstvo, kultura, znanost,

socialno skrbstvo, otroško varstvo, kar vse je, glede na zmogljivosti in dohodkovno moč našega gospodarstva predemenzionirano; vse te in takšne možnosti si lahko privoščijo edinole bogata, razvita gospodarstva; mi kajpak, v teh ozirih nismo hoteli zaostajati za razvito Evropo in severno Ameriko – in smo sprično vsega, kar smo si omislili, v nenehni zadregi, ko premišljamo, kdo nam bo

normalno je tudi, da stremimo k nadaljnji širitvi in bogatitvi teh možnosti. Seveda v skladu z rastočo gospodarsko uspešnostjo, ki je in mora biti pogoj.

Ce pa ta pogoj ni izpolnjen in te potrebne uspešnosti v gospodarskih temeljih ni, nam je seveda razmisliti o kar najbolj smotrnem ravnanju. Več kot samoumevno je, da moramo v sušnem ob-

resnih skupnosti, ki so mnogokje in marsikdaj same sebi namen, pa brez vsakršne koristi goltajo nemajhen denar. To ali ono skupnost bo treba enostavno ukiniti, v vseh dejavnostih brez izjeme pa radikalno zmanjšati režijo in odpraviti formalizme, ki z ničemer ne prispevajo h kakovosti življenja, prej narobe.

Prav v tem bodi tudi bistvo vsega, kar moramo storiti, če hočemo nevarno neravnotežje med dohodkovni-mi možnostmi družbe in družbenimi dejavnostmi, ki so vsebinski okvir kvalitete življenja kolikor toliko uravnotežiti: racionalizirajmo si-

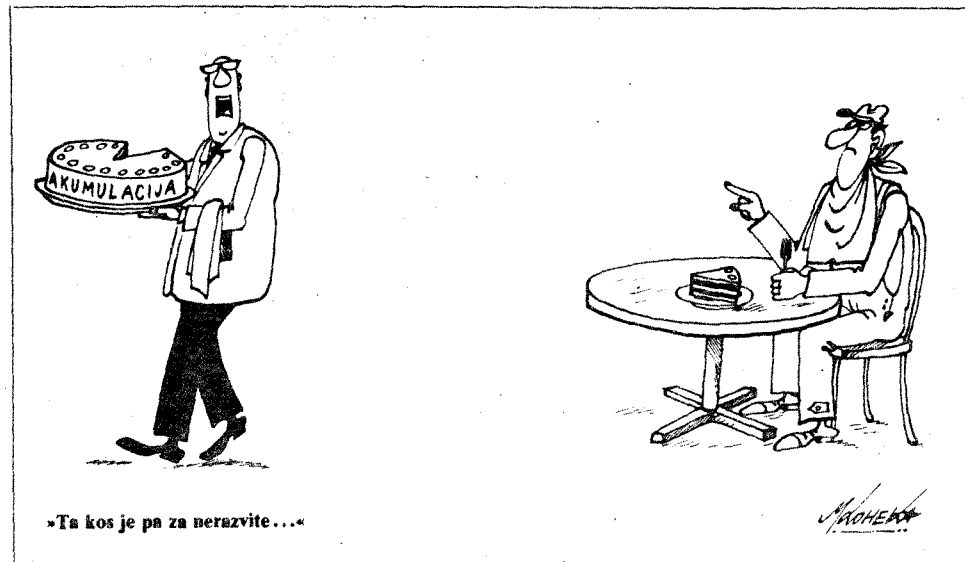
delavci v gospodarstvu z delavci v družbenih dejavnostih, zavedajoč se svoje soodvisnosti, polastila državne in politične uprave, ki vnaprej in samovoljno razporejata dohodek.

Na tej točki razmisleka pa se kajpak razpre tudi najbolj boleče vprašanje našega sistema: to, da imajo moč in nekakšne predprave pred vsemi drugimi (pred gospodarskimi in družbenimi dejavnostmi) upravne oziroma oblastne strukture. Te skušajo ohraniti svoj nedotakljivi status, svojo pravico do jemanja sredstev in razporejanje presežne vrednosti po lastni presoji, pa seveda tudi za lastne, marsikdaj egoistične interese, ki jim delovni ljudje ne bi prižigali zelene luči, če bi bili vprašani in bi si sami odločali, čemu namenijo ustvarjena sredstva in čemu ne.

Nedvomno res je, da je potrebno ob akutnem ukrepanju za rešitev »razsula«, ki grozi našim družbenim dejavnostim, zelo jasno in odločno postaviti pred zrcalo odvisnosti od družbenega proizvoda, kakršen v teh kriznih razmerah pač je, tudi in predvsem proračune – občinske, republiške, zvezne, vso to našo splošno porabo, tako da bodo z enakimi merili presojali, kaj zmoremo in česa ne na vseh sektorjih družbene »fronte«: v gospodarskem razvoju, pri izobraževanju bodočih delavcev, v zdravstvu, v kulturi, na področju obrambe, v podobi politične organiziranosti, z eno besedo – v celovitem in nedeljivem sistemu vsega, kar oblikuje podobo in zagotavlja kvaliteto našega življenja v družbeni skupnosti.

Čaka nas razgrnitev celovite bilance delitve presežne vrednosti (ki je bila doslej skazena) in popolna prenova razmerij (kar pa seveda ni nikakršen napad na temelje, kot zatratjejo ogroženi dose-danji privilegiranci, temveč – vračanje k temeljem.)

Viktor Konjar



vse to (vse te velike šole, vse te klinične centre, vse te koncertne dvorane, vse te laboratorije) plačal. Vendar pa je to samo ena plat resnice. Če si vso to družbeno »zgradbo« oziroma »nastavbo« ogledamo iz drugega zornega kota, sprevidimo, da nam brez nje v prostoru in času, kakršna ob koncu 20. stoletja tu »v srcu Evrope« sta, dejansko ni mogoče živeti. Te šole, te laboratorije, te dvorane, te možnosti in ta družbeni standard dejansko potrebujemo. Vse to je conditio sine qua non za vsakršno sodobno zdravo in razvijajočo se družbeno ali nacionalno skupnost. Povsem

dobju opustiti zalivanje vrtov in se odreči pranju avtomobilov, če želimo prihraniti vodo za najnujnejše potrebe. Torej moramo tudi v okviru družbenih dejavnosti to ali ono zreducirati, upočasniti razvoj, se posameznim ugodnostim, ki smo jih bili vajeni in so tudi še postale del naših potreb, vsaj začasno odreči – skratka: nekaj pip moramo zapreti, ker drugih možnosti ni.

Predvsem pa moramo v naše dobro, opustiti ves mrtvi tek druge in predrage »preorganiziranosti«, vseh teh mnogih birokratskih aparatov samoupravnih inte-

stem, ki je postal neracionalen, in namerno vsa sredstva, kar jih je, pravim programom, vsebini, ne lupinam.

Odločajo naj ljudje sami

Do takega uravnoteženja pa bo mogoče priti edinole, če bodo odločitve v tej zvezi sledile volji ljudi: da bo denar usmerjen tja, od koder se je nadejati učinkov, ne v razne »aparature« sistema. To pa pomeni: vrniti svobodno menjavo dela, ki je mrtva, ker sta se tega, kar naj bi se drug z drugim dogovarjali

Odločni in določni predlogi za amandmajske spremembe

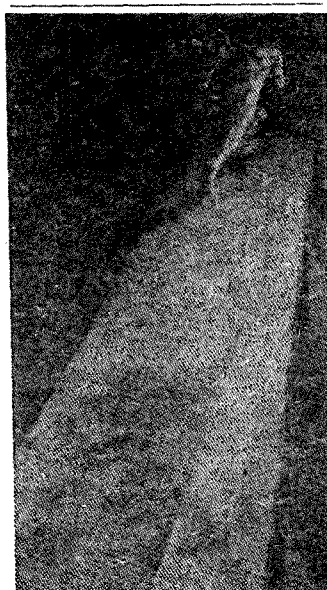
Čeprav se podobno niso spuščali v amandmajske člene, ki obravnavajo »politični del« ustave, so slovenski borci načeloma za posamično sprejemanje amandmajev. Tako so, kot večina frontnih delov, ostali tudi na stališču, da naj se o referendumu izjasnijo delegati v slovenski skupščini potem, ko bodo pregledali vse argumente za in proti. Ves čas in striktno so opozarjali na svoje trdno vztrajanje pri avnojski zasnovi ustave, kar, glede na nekatere drugačne poglede v Jugoslaviji, zaokroža njihov generalni pristop do jugoslovanske skupnosti in njenega prihodnjega razvoja.

Na svoji zadnji seji pred zasedanjem slovenske skupščine pa je komisija, ki je bila za spremljanje razprave o ustavnih amandmajih ustanovljena pri RO ZZB NOV Slovenije, ugotavljala, da je bilo v tisti del amandmajev, ki segajo na gospodarsko in bančno področje, upoštevanih večina njihovih, do potankosti izdelanih pripomb in spremembnih predlogov. To jim pomeni zadovoljstvo, saj

je še en dokaz več za ugotovitev, da se borci kljub letom in drugim tegobam ne odrekaajo tvorbenemu sodelovanju v oblikovanju jugoslovanske stvarnosti. Poleg tega pomeni priznanje dobro vodeni ustavni razpravi znotraj borčevske organizacije in strokovno osposobljeni delovni skupini, ki se je zbrala v omenjeni komisiji.

Borci so, zavedajoč se življenjske pomembnosti spreminjanja ustave, najprej segli k tistim vprašanjem, ki so s svojim nejasnim besedilom vnašali največ dvoumnih tolmačenj. Pri tem pa jih sedanje amandmajske potrebe niso odvrnile od daljnosežnejšega gledanja, s katerim poudarjeno opozarjajo, da je treba ob sedanjem delu takoj in umirjeno pristopiti k pripravi za popolnoma novo jugoslovansko ustavo, ki bo ustrezala sodobni družbi dvajsetega stoletja, ki bo očiščena vse »navla-ke«, kratka, jasna za vsakega in – ki bo dovoljevala, da se vse novosti, ki jih pri- naša razvoj družbe, odrazi- jo in vnašajo v zakone, ne pa v temeljni državni akt.

Vsi vemo, da je treba zla-



Vladimir Veličković: »Se-stopanje« (olje na platnu 1988)

Slika je z velike zagrebske razstave tega našega Parižana, ki naslavlja svoja dela vselej s takšnimi naslovi, da padajo tudi v politični koncept.

sti tiste amandmaje, ki zadevajo gospodarstvo in gospodarjenje v državi, sprejeti čimprej, vendar pa je najpomembnejše, da bodo ti amandmaji zapisani ta-

ko, da bodo res služili širjenju naših možnosti in ne njihovega oženju. To pa pomeni ta hip zahtevo po (glede na prvotne predloge) bistveno spremenjenem besedilu.

Komisija pri RO ZZB NOV Slovenije je izhajala iz stališč, ki sta jih zavzela predsedstvo in RO ZZB NOV Slovenije, skušala pa jih je še nadrobneje opredeliti v njihovih temeljnih točkah: v samoupravljanju in samoupravnih proizvodnih odnosih, hitrejšem uveljavljanju združenega dela, v zagotovitvi za dosledno uveljavljanje zakonitosti ter delovanja celovitega jugoslovanskega trga. Člani komisije so se zaradi želje po čim bolj smotrnem delu lotili le tistih amandmajev in določil, ki po njihovem (in širšem borčevskem) mnenju še niso bili ustrezno pripravljani, hkrati pa so predlagali tudi nekatere spremembe dose-danje Ustave, ki v predloženih amandmajih niso bile predvidene.

Zelo natančno so postavili vprašanja monopolnega dohodka in se vprašali, kakaj pri nas do le-tega sploh pride, potlej pa so tu-

di ugotavljali, da nikjer v predloženih amandmajih, (ki govore o enotnem jugoslovanskem trgu), ni zapisano, da pa sta pogoj za enotni trg – prosta konkurenca in prepoved dogovarjanja o monopolnih cenah! Pri preprečevanju monopolov pa ima, kot vemo vsi, država največ besede. Komisija je zato opozorila na nesmisel, da bi v amandmajih zapisali, naj se monopolni dohodek steka v zvezni proračun!...

Pri vprašanjih, ki zadevajo bančništvo, so člani »borčevske ustavne komisije« ugotavljali, da v besedilih nasploh ne nastopajo občani – varčevalci, čeravno banke obračajo ravno največ kapitala občanov – varčevalcev. Zato so si tudi postavljali vprašanje, ali so res formalni ustanovitelji banke tudi legitimni nosilci odločanja, še posebej, če je glasovanje izvedeno iz obsega združenih ustanovitelskih deležev in, ali samo z ustanovitelskimi deleži odgovarjajo za rizike v poslovanju banke... To opozorilo je navrglo zahtevo po vključitvi varčevalcev (na nek način) med upravljalce banke...

Tu so še amandmaji o sredstvih in investiranju v združeno delo tako imenovanih nerazvitih, za katere so opozarjali, da bi jim v prid razvoju in napredku morali zagotoviti temeljito spremembo sedaj veljavne Ustave in amandmajev, ki kot zveličavni odnos opredeljujejo kreditiranje in obstoj sklada za nerazvite. Že praksa minulih let je pokazala, da je neposredno vlaganje združenega dela in razvitejših območij daleč učinkovitejše in da daje boljše konkretne rezultate. V predloženih amandmajih pa te spremembe še vedno ni bilo...

Borci so torej z dodelanimi besedili od amandmaja do amandmaja ter od določila do določila predlagali in pripominjali – ter bili v tem delu tudi v večini primerov upoštevani. Zdaj bo treba dati pod drobnogled spremljanje vse, kar smo domislili v Sloveniji in kar bo doživelo preverjanje in konfrontacijo z nekaterimi drugačnimi predlogi iz drugih delov Jugoslavije.

Kot je v naši družbi navada, se mudi. Pa vendar se nam ne bi smelo muditi tako zelo, da bi si našagali še kakšno novo vejo na drevesu, kjer manjka že precej vej...

B. Ž. J.

Z okrogle mize o vprašanih zgodovinskega razvoja v Sloveniji v desetletju med 1948. in 1958. letom

Oranje ledine – bližina sodobnosti

Kadar se sestanejo zgodovinarji, skoraj ni možnosti, da bi se kakšen pogovor končal na kratko. Tako je bilo tudi z okroglo mizo v ljubljanskem Kulturno-informacijskem centru v Križankah, kjer so se pred dnevi zbrali strokovnjaki, ki so vzeli pod drobnogled tisto desetletje

našega povojnega razvoja, ki z zgodovinskega vidika še vedno predstavlja dokaj neobdelano področje, deloma zaradi svoje časovne bližine, deloma pa tudi zaradi najrazličnejših drugih vzrokov, med katerimi ni zanemarljivo dejstvo, da prene-kateri viri iz arhivov za tisti

čas ostajajo nedostopni ali pa jih je zaradi malomarnega ravnanja z dokumenti in drugimi papirji v tistem času, težko poiskati.

Osnovni ton in teža, ki so jo svojim ožjim temam dali: prof. dr. Janko Prunk, mag. Jera Vodušková, prof. dr. Dušan Nečak, Martin Ivanič,

mag. Jože Prinčič, mag. Zdenko Čepič, Aleš Gabrič in Božo Repe je dajal močnejši ali šibkejši neposredni vpliv Sovjetske zveze in sovjetskega načina dela na vseh področjih življenja v obravnavanem desetletju. Obdobje, ki so ga vzeli zgodovinarji v tem primeru v precep, je

sicer čas tako imenovanega postopnega odvrčanja od sovjetskega modela, kako in kje pa se je to dogajalo, oziroma, kje se je ta transformacija dogajala še dolgo predvsem deklarativno, pa so spregovorili strokovnjaki vsak za svoje področje.

Zanimiv je bil kratek diskurz dr. Nečaka o mednarodnem pogledu na zunanje-politični spor med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo ter Informbirojem, zagotovo bo široko »polje« obdelave še lep čas tudi Agrarno in kmečko vprašanje v luči ti-stega časa in nič manj ni zanimiv tisti del, ki obravnava kulturo. Vse pa se seveda usodno in razvojno prepleta s politiko in smermi razvoja Zveze komunistov Jugoslavije in Slovenije, o čemer je

uvodoma spregovoril dr. Prunk, deloma ob »govorici« dokumentov Martin Ivanič in nazadnje Božo Repe, ko je govoril o programu ZKJ iz leta 1958 ter o nacionalnem vprašanju v šestdesetih in začetku sedemdesetih let.

Okrogla miza je pač vedno le okrogla miza, včasih nekaj navrže, drugič spet kaj poveže. Tale je zagotovo »odprla sezono« podrobnejšega pogledovanja v našo bližnjo preteklost. Kogar ta vprašanja zanimajo, si bo lahko vse, kar so našti strokovnjaki povedali, v celoti prebral v posebni številki revije Borac, mi pa vam tokrat za pokušino nudimo samo odlo-mek iz prispevka Aleša Gabriča o takratni slovenski kulturni politiki.

B. Ž. J.

Pod vplivom sovjetskega kulturnega modela 1945–1948

Kulturni delavci so med NOB kljub času, ki za kulturno ustvarjanje ni bil ugoden, razvili živahno kulturno delovanje ter začrtali lastno pot kulturnega razvoja. Cilje te poti so označili na 4. zasedanju kulturnega plenuma OF. 2. avgusta 1945, oz. prvem povojnem, ki je izvenel takole:

– spremenjen položaj slovenskega naroda mu daje možnost za rojstvo nove kulture;

– boj je potrebno prenesti na kulturno področje in nadaljevati boj proti stari miselnosti in kulturi, t. j. proti dekadenci in izumom, ki so odraz bega od stvarnosti;

– v tem boju nam je zgled ZSSR, pri tem pa ne sme iti za golo, našim razmeram neprilagojeno posnemanje.

Socialistični realizem je na tem plenumu označil Juš Kozak negativno. Dejal je, da sta v umetnosti kakovost določala nadarjenost in genij, nikoli svrha. Socialistični realizem pa se je le v redkih primerih dvignil nad apologijo družbenih idej in teženj.

Devetnajstega junija 1945 je bil ustanovni občni zbor Društva za kulturno sodelovanje Slovenije s Sovjetsko zvezo, ki so se ga udeležili najuglednejši slovenski kulturni delavci: Oton Župancič, Boris Zihnerl, Josip Vidmar, Ferdo Kozak, Fran Zwitter, Božidar Jakac, Bojan Stupica in drugi. Kongres je sprejel resolucijo in pravila...

Leto 1948 ne prinaša sprememb

Ob zaostritvi političnih odnosov med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo v informbirojevskem sporu 1948. leta ni prišlo do preloma z dotedanjim kulturno politiko, ki je bila pod delnim sovjetskim vplivom. Do premika na tem področju je prišlo šele v začetku petdesetih let.

Na 5. kongresu KPJ julija 1948 je Milovan Djilas

v svojem referatu za nalogo na področju književnosti določil »izdajanje klasičnih književnih domačih in tujih del, domače in tuje realistične in sodobne revolucionarne književnosti, pri čemer zavzema sodobna sovjetska književnost prvo mesto.«

Referat o agitacijsko-propagandnem delu na 2. kongresu KPS novembra 1948 je imel Dr. Jože Potrč. Kot izhodišče za nadaljnji kulturni razvoj je označil duh NOB, partizansko borbena tradicijo in razredno ideologijo Partije. O idejnosti pa je dejal »Apolitičnost in brezidejnost mora popolnoma izginiti iz kulturno-prosvetnega dela.« Proti raznim sektaškim odklonom je kot edino pravilno navedel »pojmovanje ideološke borbe za socializem, za znanost, za marksistično Leniniistično teorijo, za idejnost v umetnosti, proti lažiznanosti, misticizmu in predsodkom; to borbo vodi in organizira vsa Partija.« Da ne bi zaostajalo širjenje kulture in partijskega dela med ljudmi, mora Partija podpirati iniciative našega ljudstva na kulturnem polju, jih usmerjati in jim dati potrebni politični karakter.

V resoluciji kongresa sta v II. poglavju našti tudi ti dve točki:

»4. Sistematično se boriti proti sovražnim vplivom v kulturnem življenju, proti brezidejnosti in apolitičnosti, dvigajoč kulturno življenje na višjo idejno in umetniško raven. Pri tem uporno graditi resnično kulturo na osnovah domačih naprednih kulturnih tradicij, domače revolucionarne borbe, ob redni naslonitvi na socialistično kulturo sovjetskih narodov in razvijajočo se kulturo narodov ljudske demokracije, ter ob izkoriščanju naprednih, revolucionarnih tokov zapadne kulture.«

»6. Vsestransko idejno pomagati pri razvoju književnosti in vseh panog umetnosti, boreč se proti zapadnjaškim, dekadentnim in formalističnim pojmovanjem in težnjam, boreč se za visoko idejnost in visoko kvaliteto naše književnosti in umetnosti sploh.«...

Politkomisar Sime zbira in komentira

Mar res ne potrebujemo deviz?

Prvi primer: Dr. Günter Storch, član zahodnonemške vladne komisije za finančne in gospodarske odnose med ZRN in Jugoslavijo: »Mislim, da je število, da imajo jugoslovanski delavci, začasno zaposleni v ZRN v zahodnonemških bankah naloženih okoli 16 milijard mark, pretirano. Onem dvomim že zaradi tega, ker je zelo težko ugotoviti pravo stanje bančnih vlog jugoslovanskih delavcev, saj na bančnih računih ne piše, ali je tisti, ki je denar vložil, jugoslovanski delavec, začasno zaposlen v ZRN. Na grobo je mogoče oceniti, da jugoslovanski delavci letno zaslužijo v ZRN okoli 7 milijard mark, upoštevaje, da je aktivnih delavcev okoli 300.000 in da mesečno zaslužijo okoli 2.000 mark.

Nekatere analize kažejo, da pol svojega zaslužka delavci v ZRN porabijo zase in za vzdrževanje svoje družine, od druge polovice pa gre približno četrtina v Jugoslavijo, bodisi v gotovini ali v nakazilih, druga četrtina pa konča v nemških bankah oziroma jo delavci vložijo v nemško gospodarstvo. (podčrtal Sime) Podatki tudi kažejo, da vlaganja jugoslovanskih delavcev v nemške firme naraščajo, kar je spet povezano z dejstvom, da se jih vse več odloča za vedno ostati v Zvezni republiki Nemčiji.«

Drugi primer: Švicarskega poslovnega so na zagrebškem velesejmu navdušili ročni mlinčki za kavo, ki jih izdelujejo v Gornjem Vaku (Bosna in Hercegovina). To pa bo kupčija, si je mislil Švicar in jo mahnito naravnost k izdelovalcu. Prve te-žave so se pojavile že takoj po prisrčni dobrodošlici. Švicar je namreč želel kupiti 150 mlinčkov, zanje pa je bil pripravljen odšteti 2.700 švicarskih frankov, v gotovini, se razume. Izdelovalci pa so mu sramežljivo povedali, da po veljavni naši zakonodaji ne smejo sprejeti gotovine. Narodna banka BiH, kamor so se iz Gornjega Vaku za-tekli po nasvet, je svetovala, naj Švicar franke zamenja v dinarje in potem kupi kavne mlinčke. Pa tudi tako ni prišlo do kupčije, saj prodaja v tovarni ni dovoljena, pa še izdelovalci bi ostali brez izvozne stimulacije.

Tako so kavni mlinčki ostali v Gornjem Vaku, švicarski poslovec pa je odhitel nazaj v rodno Švico, zgrožen nad novoodkritim neverjetnim dejstvom, da so danes na svetu še ljudje, ki odklonijo plačilo v gotovini s čvrstimi švicarskimi franki, ki so bolj zaželeni kot ameriški dolarji...

Bolj uspešna pri zbiranju deviz od tovarne v Gornjem Vaku pa je vsekakor policija v Somboru (Vojvodina). Tamkajšnje tajništvo za no-tranje zadeve je prijavi-lo občinskemu javnemu tožilcu

zaradi utemeljenega suma nezakonite trgovine z zlatom, tujo valuto in devizami Stevana Vojnovića, direktorja podjetja Specialna vozila Crvene zastave iz Kragujevca.

Obtoženemu so začasno odvzeli 27.650 zahodnonemških mark, 3.500 avstrijskih šilingov in 50.000 lir. Odvzeli so mu tudi hranilno knjižico, na kateri je 3.560 zahodnonemških mark, 20.890 lir in 159 ameriških dolarjev.

Vzporedno s kazenskim postopkom proti Vojnoviću teče proti njemu tudi poseben postopek v zveznem deviznem inšpektoratu.

Socializem se boji bogatenja

Ivan Šifter v intervjuju za zagrebški tednik Danas:

»Socializem se ne boji izkoriščanja. To so pravljice za otroke. Socializem se boji bogatenja. To je njegova stalniistična dediščina. Strah ga je ekonomsko samostojnih ljudi. Oglejmo si primer:

kmet dela na svoji zemlji s svojo družino, zapuščene zemlje pa ne more obdelovati, ker mu je ne damo. Nikogar ne izkorišča. Sploh bi lahko Jugoslavija po podatkih Združenih narodov nahanila 80 milijonov ljudi, a jih le 17, za pet pa hrano uvaža! mislim, da ga ni bolj-šega dokaza za našo neuspešnost, kot je podatek, da ZR Nemčija, Danska in Nizozemska, ki imajo prav to-iko obdelovalnih površin, iz-vozi na leto za 15 milijard dolarjev kmetijskih proizvo-dov, mi pa komaj za milijar-do in 200 milijonov! Celo mentalno zaostal človek bi se moral vprašati, čemu tako.

Kakšna je ta ideologija, ki uničuje samo sebe? Ali je sploh lahko prava taka ideologija, ki ne dovoljuje svobode dela? Prav zaradi tega nam morajo biti človekove svoboščine in njegov stan-dard poglobitni cilj. Če bi imeli človekove svoboščine, bi morali imeti tudi demo-

kratiziran politični sistem (ki ni demokratiziran nikjer v socialističnem svetu) ni demokratiziran gospodarski sistem, v katerem je mogoče svobodno delati in svobodno ustvarjati, bogateti. Verjemi-te mi, če bi se od leta 1945 do danes tako borili proti revš-čini, kot smo se proti boga-stvu, bi bili danes socialistič-na Švica! Dokler pa se takš-na ideologija ne bo spre-me-nila, se bistveno ne bo spre-menilo nič.«

V mislih imam predvsem Slovenijo, ki je dokazala, da je tudi v tako nedodelanem sistemu mogoče veliko nare-diti. Vidite, Slovenci so že ustvarili več kot 7.000 dolar-jev narodnega dohodka na prebivalca, 48 odstotkov žensk je zaposlenih, kar je prav tako največji odstotek na svetu, pri njih kmet obde-la kar 100 oralov zemlje, imajo več kot sto majhnih hidro-elekrarn v zasebni lasti in podobno. Toda, žal se vede-mo, kot da nas slovenske iz-kušnje ne bi zanimale. Ni-smo pripravljeni sprejeti nji-hovih »modelov«, temveč iš-

čemo zglede na vseh drugih koncih sveta, samo doma ne. Skoraj neverjetno, vendar je tako.«

Zanimiva izjava je močno odmevala po domovini in tu-jini. Vendar je takrat jugo-slovanski vrh že skrivaj pri-pravljaj ideološke osnove za programirano inflacijo, ki je Jugoslavijo, kot je sedaj do-bro znano, potisnila še globlje v močvirje in še zaostрила krizo...

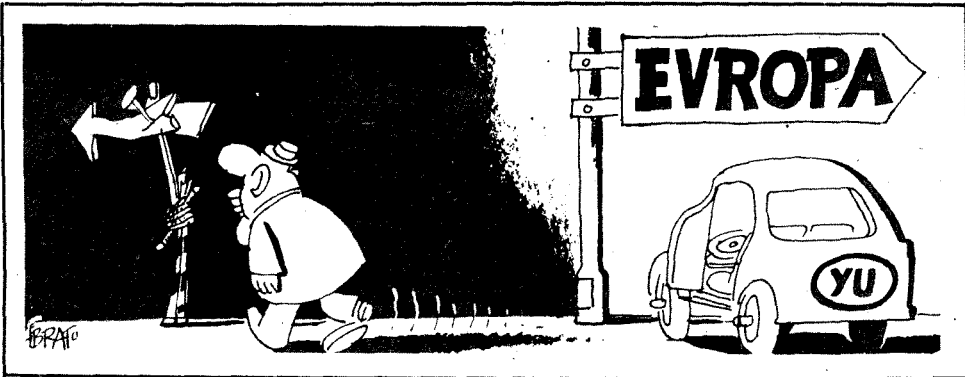
Ivan Šifter, sedaj upokoje-nec, zasluži, da ga predsta-vim. Imenovani je dobra tri desetletja zelo uspešno vodil zagrebško tovarno svinč-nikov (TOZ). Brez zadržkov naj zapišem, da je mož, znan po svoji odkritosti in kritič-nosti, pa tudi izogibanju »gnilim kompromisom«, go-spodarstvenik in direktor, ki so ga pogosto hvalili, a tudi velikokrat pobijali, nosilec Spomenice 1941 in komu-nist, ki se je v revoluciji naučil biti kritičen tudi do svo-je partije, saj so mu, kot je sam povedal, že tistikrat de-jali, da ni nedotakljivih avto-ritet...

Borba je junija 1985 pod naslovom Koliko je delavski razred na oblasti? objavila pogovor z Ivanom Šifterjem. Navajam krajši odlomek iz tega zanimivega pogovora.

Borba: Kaj naj storimo, da bomo prebrodili težavni po-ložaj v družbi?

Ivan Šifter: Receptov za to nima v rokah nihče. Tudi jaz ne. Če bi pa radi kak vzor, nam ga ni treba iskati zunaj naših meja. Tu, v Jugoslaviji ga imamo!

Vaš Sime



Celjsko zlato v primežu časa

»Če že goljufamo sami sebe, drugih ne moremo!«

Zavestno omejevanje proizvodnje. Omogočiti razmere, kakršne imajo predelovalci plemenitih kovin po svetu. Gospodarstvu položaj, v katerem bo lahko svobodno in ustvarjalno delalo.

V poplavih časopisnih poročil o stanju in težavah slovenskega gospodarstva, ki le z velikimi napori vleče naprej že močno razmajan voz, celjsko nikakor ni izjema, ne glede na nekaj delovnih organizacij, ki se jih kriza še ni vidneje lotila. V zraku je še vedno pritajen strah zaradi usode LIK Savinja, negotovost pa so povečali nedavni ukrepi zvezne vlade, ki pa, kot je moč soditi po prvih reakcijah vodilnih gospodarstvenikov, nemir še potencirajo – gospodarstveniki namreč menijo, da so premalo celoviti in nedorečeni, da bi se bilo moč z njimi spopasti s kriznim položajem na širši fronti. Med svetlimi izjemami celjskega gospodarstva je že vrsto let delovna organizacija Zlatarne Celje, katere prvi mož, Stane Seničar, prav tako pesimistično stopa v korak s tistimi vodilnimi v slovenskem gospodarstvu, ki menijo, da dosednji ukrepi, kljub redkim izjemam, niso tisto, kar je gospodarstvo pričakovalo.

Po Seničarjevem mnenju, zanimale so nas razmere in vplivi po sprejemu ukrepov, ki naj bi peljali iz pat pozicije, je tehnološko-proizvodni razvoj njegove delovne organizacije za dolgoročno obdobje dovolj dobro zastavljen, vendar ga motijo različni posegi, ki ne prinašajo znatnejših, pozitivnih posledic. Na kratko povedano: ukrepi zvezne vlade v lanskem pa tudi v letošnjem letu ne dajejo kakšne posebne motiviranosti niti ne boljših osnov za hitrejše povečevanje rasti proizvodnje, za ofenzivnejši pristop na domačih in tujih tržiščih, gre preprosto za to, da se nekako znajdeš znotraj lastnih rezerv in možnosti.

»Uspeli smo ohraniti pridobljeno!«

Če bi primerjali lanske rezultate z letošnjimi, pravijo v celjskih Zlatarnah, ne moremo biti optimisti, neglede na vsa prizadevanja in nekatere pozitivne kazalce gospodarjenja. Vzrok je znan: poenostavljenost ukrepov iz lanskega leta s področja cen in nestimulativnost vzpodbud. Cene so bile, za ilustracijo, zamrznjene praktično od lanskega novembra do današnjih dni. Zlato tega ne prenese in zato v svoji cenovni politiki ne zmore stopati v korak s poenostavljenimi ukrepi. Zaradi tega so celjski zlatarji morali na domačem tržišču prodajati svoje izdelke takorekoč za golo ceno zlata in so zato zavestno omejevali proizvodnjo, njen precejšnji del pa usmerjali v izvoz, izvozniki pa so se, kot nas je vselej učila (zla) izkušnja, bodli s preštevilnimi nonsensi. Rezultat je – letošnji slabši poslovni uspeh.

»Vendar nas opogumlja,« je dejal Stane Seničar, »da smo vsemu navkljub uspeli ohraniti vsa zunanja tržišča (ZDA, Zahodno Nemčijo, Avstrijo, skandinavske države, Evropo nasploh) in da se počasi usmerjamo proti avstralskemu in kanadskemu trgu ter v nekatere bogatejše države Bližnjega vzhoda. Reči moram, da je za nas Evropa zelo pomembna in da je tudi naš dizajn prilagojen temu trgu. Na ameriškem tržišču je moč prodati pravzaprav vse. Pri proizvodih nižjega cenovnega razreda to ni težko doseči, v višjem pa moraš vložiti v reklamo ogromna sredstva, ki jih mi – nimamo? Morda še to: na evropskem tržišču bomo najverjetneje plisirali za

okoli štiri milijone dolarjev nakita.«

Kot večina gospodarstvenikov so tudi v celjskih Zlatarnah z naraščajočim nemir, s precejšnjo mero optimizma pričakovali spremembe devizne zakonodaje,



Stane Seničar: »Zlato ne prenese različnih mahinacij in čeznočnega poigravanja s predpisi!«

ki je veliko obljubljala... »dala pa bolj malo,« je dokaj kislo komentiral Stane Seničar. »Že zelo hitro smo začeli zbirati informacije, kaj se bo pravzaprav zgodilo, vendar moram s svojo ekipo vred priznati, da smo še vedno v zagati. V vsej tej teoretični megli govoric, razprav, uganj in nekaterih skromnih posegov, vključno z devalvacijo, ki je na nas, izvoznike, na eni strani ugodno vplivala, kakšnega večjega učinka ni. Če pa so že bili, so kaj hitro izginili zaradi večjih stroškov doma, ker smo vezani na uvoz surovin in repromaterialov.«

Strahovita dirka, nesmiseln slalom med prepričevanjem in dokazovanjem, kaj je dobro in kaj slabo pa je da je treba pomagati tistim, ki gospodarijo dobro, še bolj strahovito načenja živce. Celjski zlatarji so vrsto let ponujali nemalo dobrih rešitev za pospeševanje jugoslovanske proizvodnje plemenitih kovin. Tako so, med drugim, terjali zase podoben položaj, kot ga imajo italijanski proizvajalci nakita (največji izvozniki na svetu), ki niso praktično z ničimer obremenjeni in so seveda zato visoko konkurenčni na svetovnem tržišču. Jugoslovanski proizvajalec nakita pa je obložen z različnimi datjavami kot kakšno tovarno kljuse, ki jih tržišče seveda ne prizna.

»Želimo,« pravi Seničar, »da nam novi devizni zakon, skratka vsi ukrepi, zagotovijo hitrejši pretok kapitala, surovin, repromaterialov, kooperacij, omogoči tehnolo-

ške povezave, sovlaganja, domača in tuja, pritegnitev znanj v obeh smereh... Zaradi stopicanja na mestu v zadnjih šestih mesecih ne pričakujemo kakšnih večjih sprememb niti v naslednjem polletju, to pa pomeni, da smo znova izgubili leto. Dragoceno leto!«

Goljufanje in barantanje z dinarčki

Kot vsa javnost tudi v celjskih Zlatarnah pozorno spremljajo dogajanje okoli sprememb ustave in podpirajo prizadevanja, da združeno delo končno vendarle dobi v ustavi tisto mesto, ki mu gre, to pa je popolna samostojnost gospodarskih subjektov brez slehernega slepomišljenja, brez trmastega vztrajanja nekaterih političnih krogov pri ohranitvi dosedanjega. Če je v političnem sistemu karkoli, kar zavira dosednji razvoj, je to treba odvreči. Naglica, s katero bi nekateri radi pripeljali ustavne amandmaje v zaključno besedilo, seveda ni kaj prida: z novo ustavo bo treba živeti vsaj nekaj let, pravijo v celjskih Zlatarnah.

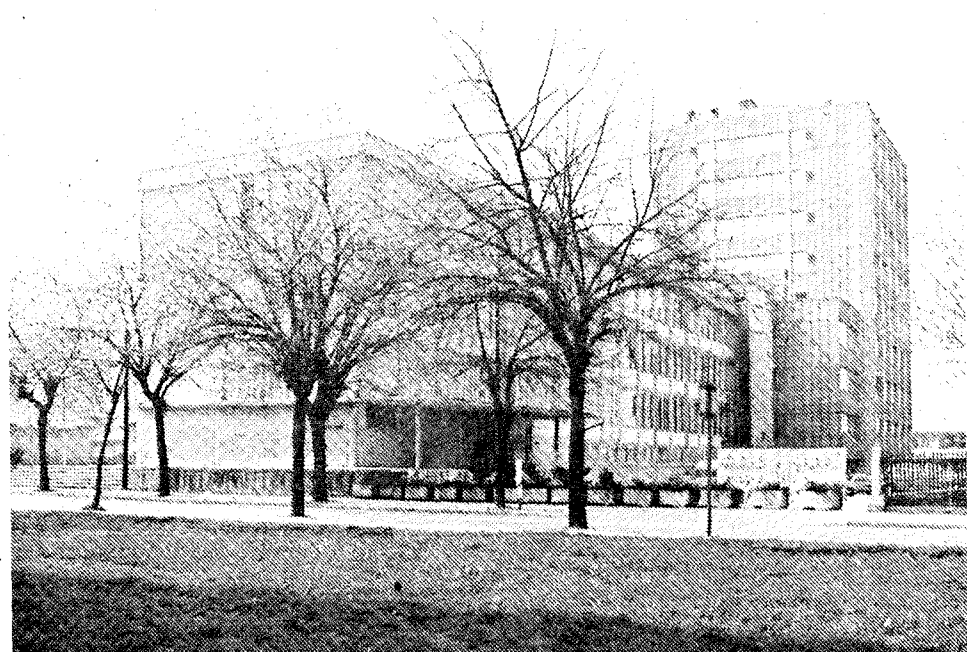
»Očitno je,« meni Stane Seničar, »da bomo naposled le morali sprejeti pravila ravnanja, kakršnega priznava tudi svet in se nehati sprenevedati, kajti vse do takrat nimamo nikakršnih možnosti, da zlezemo iz krize. Vsem ustreči, dobrim in slabim, je popolnoma nemogoče. Če doma barantamo z dinarčki in skušamo, tudi preko (zelo prozornih) neustreznih zakonskih določil goljufati eden drugega, to še ne pomeni, da lahko na ta način varamo tudi druge, ki so nas že zdavnaj spregledali in jih te igrice ne zanimajo, ker jih zanimajo le normalni poslovni odnosi. Če ZIS zatrjuje, da moramo ustavo, čimprej sprejeti, da ne izgubljamo časa in s tem še poglobljamo krizo, je to seveda res, ni pa res, da se marsičesa ne bi dalo uresničiti že pred tem. Tudi sovlaganja tujcev. Ustrezni devizni zakon itd.

Ob tem bi želel opozoriti tudi na ustavno kategorijo ekstraprofita, ki je, v obliki, kot si to predstavljajo nekateri v Jugoslaviji, čista neumnost, poleg tega pa bo sprejetje te kategorije zavrlo nekatere pozitivne procese, ki so se že začeli v jugoslovanskem gospodarstvu. Urejevanje odnosov pri tako ustvarjeni presežni vrednosti je moč zagotoviti z drugačnimi instrumenti, predvsem bo to urejevalo tržišče samo, ne pa zakonsko, oziroma ustavno določilo. Zaradi ekstradohodka imajo razvitejše države precejšnje izkušnje, zakaj se ne bi ozrli preko meja? Je res treba gledati te stvari skozi Marxova očala, ki pa bržkone niso mogla videti vsega, kar se dogaja ob koncu stoletja...!«

»Bili smo šokirani ob likvidaciji Savinje...«

Bolj kot ob katerikoli reformi (in ni jih bilo malo) se

zavedamo, da zdajšnja stoji in pade s – socialnim programom. Dušan Šinigoj je pred nedavnim izjavil – ne preveč prepričljivo – da imamo v Sloveniji pripravljen socialni program, ki naj prepreči oziroma omili razmere, ki bodo zagotovo z vso ostrino zarezale v naš, zaenkrat dokaj miren (četudi zasoljeno drag) vsakdanjik.



Zlatarna Celje. Domače nevšečnosti naj ne motijo ugleda na tujem.

»To je zame, ki sem praktičen človek, pomembno in zato težko vprašanje. Jasno mi je: če bo trg začel delovati, tudi v Sloveniji, bo prišlo do težkih pretresov, kako pa smo na to pripravljeni, je drugo vprašanje. Nerač se spominjam, moram pa le povedati, kako smo bili v Sloveniji, še bolj pa v Celju, šokirani in presenečeni ob likvidaciji LIK Savinja, ko je ostalo brez dela okoli tisoč delavcev... In vendarle je bilo to, v tistem času, za gospodarsko razvito Slovenijo, osamljena lastovka. Zgodi se nam lahko, da bomo v razmeroma kratkem času morali premišljevat kam in kako s petdeset do stotisoč ljudmi...?! Niti ljudje, ki bodo ostali brez delovnih mest, niti družba, ne bi smeli videti rašitev v socialnih podporah. Še enkrat: kaj pravzaprav smo naredili, da bi zagotovili nova, produktivnejša delovna mesta in ne le strategijo socialne dejavnosti?«, je od-

govoril Stane Seničar na občutljivo vprašanje, ki že buri duhove, vendar o njem neradi govorimo (medtem ko nam je o tržnih zakonitostih vse jasno in bi najraje že ta hip zdrveli vanje). Kljub temu pa na številne rešitve gledamo z nezaupanjem, malodane z značilno balkansko lagodnostjo in – in kar je še huje – fatalizmom.

Med te rešitve, ki jih z obema rokama podpira tudi celjska Zlatarna, sodi tudi takomenovani »tihi izvoz«, izvoz preko »duty free shopov« YU – butikov, najnovejšega YU – spita in podobnega, izvoz, ki menda sodi med »najčistejše« izvozne posle, neobremenjen z davčinami...

»Gotovo,« komentira Stane Seničar, »to je pomemb-

polica takšnih prodajal vsaj 50 odstotkov domačega blaga; brez tega bi mu ne dal dovoljenja za obratovanje.«

Knjiga v brezcarinske prodajalne?

In tako nama je misel poromala še na domače knjižne police, ki ponujajo tudi za beli svet več kot imenitne, v vsakem pogledu izjemno kakovostne monografije o naših krajih, posebnostih, zgodovini, ljudeh in njih ustvarjalnem nemiru, v tujem jeziku... ne moreš pa jih dobiti v teh prodajalnah, kjer bi zagotovo vzbudile pozornost. Sam Seničar pravi, da so tuji poslovni partnerji zelo zadovoljni in prijetno presenečeni, če jim podariš



Lepota z lepoto. Kaj se skriva za tem navideznim sožitjem?

takšno darilo, ki hkrati tudi pomeni nepriljen način. V številnih brezcarinskih prodajalnah pa ni najti niti ene monografije, precej so bolj pri roki lamentacije o težavnem položaju založništva.

»Naše izkušnje s to vrsto trgovine so več kot dobre. Mi bomo letos prodali v teh prodajalnah že za okoli milijon dolarjev nakita, zanje smo tudi izbrali poseben dizajn. To je za nas pomembno: tako bomo počasi navadili tujce na dejstvo, da lahko v Jugoslaviji kupijo odlični nakit pod ugodnimi pogoji. Tudi YU – butik si dodatna možnost za nas in za tujce, ki imajo na voljo dinarje, podobno YU – spit, ki pa se bo moral še uveljaviti in ustrezno organizirati. In še dodaten odgovor: priložnost za nova delovna mesta!«, je dodal Stane Seničar, ki ob tem meni, da bi morali več storiti za izobraževanje ljudi, za večjo strokovnost, za bogatejše nagrajevanje inovativnosti in iznajdljivosti nasploh.

Celjske Zlatarne zagotovo ne bi pristale, kjer so, če se ne bi vseskozi ravnali po kakovostni kadrovske politiki. Na spontan, vendar organiziran način nadaljujejo takomenovano celjsko zlatarsko šolo, potomko celjske, nekajstoletne zlatarske tradicije. Novoustanovljeni zlatarski oddelek pri celjski srednjetehtniški šoli odpira nove možnosti, celjski zlatarji pa že razmišljajo o višji obliki izobraževanja, o visokošolskem študiju, s čimer bi omogočili novim rodovom oblikovalcev te plemenite kovine šolanje doma in ne le v Nemčiji in Veliki Britaniji. Natančneje: zlatarstvo naj bi dobilo svoj oddelek na eni izmed ljubljanskih fakultet.

Milenko Strašek

Čeri perestrojke

Kakšni so prvi rezultati perestrojke? Kaj je potrebno storiti za odpravo ovir, ki preprečujejo, da bi revolucionarni proces obnove polno zaživel in da bi se uresničil kot nepovratno dejansko stanje? Odgovor na nekatere teh vprašanj naj bi dala oziroma mora dati 19. sovjetska vsepartijska konferenca, ki se bo prihodnji teden začela v Moskvi. Tako nekako je zastavljen uvod v teze CK sovjetske partije, v nadaljevanju pa sledijo vprašanja in odgovori, od katerih bo v veliki meri odvisna usoda procesa perestrojke in njenih nosilcev.

Odločitev armenskega Vrhovnega sovjeta, da namreč podpira zahtevo za odcepitev Gorskega Karabaha iz sestave republike Azerbajdžan, je v marsičem močno zvišala temperaturo v pripravih na vsepartijsko konferenco. Napetost pa še narašča, vojska je v stalni pripravljenosti. V nezavidljivem položaju se je zdaj znašlo tudi partijsko in državno vodstvo v Kremlju, od katerega obe strani pričakuje, naj v konkretnem sporu arbitrarno odloči. Zdi se, da kakorkoli že se bo vodstvo odločilo, nobena izmed strani ne bo mogla ostati pomirjena. Spolitizirano vprašanje odcepitve Gorskega Karabaha je odločilno tudi zaradi vse pogostejših očitkov t.i. konservativnega krila sovjetskega

vrha, ki brez zadržkov krivdo za nastali zaplet pripisuje reformatorskim ambicijam Mihaila Gorbačova, ki da je s procesom demokratizacije šel predaleč.

Problemi v zvezi z nacionalnim vprašanjem med Armenijo in Azerbajdžanom so na silovitosti začeli pridobivati 20. februarja letos, ko je Območni sovjet Gorskega Karabaha na posebni seji zahteval odcepitev. Vse do danes se napetost ni umirila, v prehodnem obdobju pa so, kot vemo, izbruhnili siloviti, žal tudi krvavi nemiri v mestih Sumgait in Baku, ki so uradno terjali 32, pretežno armenskih žrtev. V obeh republikah se kljub zamenjavi v partijskih vodstvih nadaljuje množične demonstracije, katerih število udele-

žencev gre v stotisoče, nobena izmed sprtih strani pa noče popustiti.

Na nedavni konferenci v Potsdamu, ki jo je organiziral Inštitut za varnost med Vzhodom in Zahodom, je udeleženec z Madžarske med drugim izrazil mnenje, da so namreč teoretiki marksizma dolgo verjeli, da je nacionalna problematika problem 19. stoletja in kapitalizma. Danes vemo, da gre za problem 20. stoletja in zlasti držav s socialistično ureditvijo, prav tako pa lahko z gotovostjo trdimo, je menil madžarski delegat, da bo nacionalno vprašanje v 21. stoletju problem tako za kapitalistične kot socialistične države. Najbrž je govornik iz Madžarske imel v mislih težave madžarske manjšine v Romuniji, morda pa tudi vprašanje gorske enklave Karabah, ki, poleg drugega, Mihailu Gorbačovu tokrat povzroča hud glavobol.

Armenci so staro ljudstvo z lastnim jezikom in lastno vejo krščanske veroizpovedi, njihovo ozemlje na severovzhodu Male Azije pa sta si v 19. stoletju razdelila Otomanski imperij in Rusko



Tudi v te pokrajine bo segla perestrojka.

cesarstvo. Kot številne druge krščanske ločine v Otomanskem imperiju, je tudi armenska razvila močna nacionalna čustva pripadnosti. To se je izkazalo tudi v masakru leta 1915, za katerega današnja Turčija pravi, da ne obstaja oziroma, da zanj ne more biti odgovorna. Armenci so bili v krvi izgnani v carsko Rusijo, ki je zanje bila bolj zaščitnik kot zatiralec, podoben status pa je obdržala tudi v Stalinovem obdobju.

Azerbajdžan leži med Armenijo in Kaspijskim morjem, skozi zgodovino pa je bil po verski plati vezan na šitski Iran, po jeziku pa na Turčijo. Azerbajdžanski lokalni nacionalistični voditelji so imeli podporo Otomanskega imperija, pogosto so se združeni bojevali proti Armencem, mejo pa so do prve svetovne vojne večkrat spreminjali z odločitvami, ki niso prinesle trajnega miru. Prebivalci Karabaha s pretežno armensko večino so se tako znašli v Azerbajdžanu, status avtonomnega območja pa je v praksi prinašal picke koristi. V Gorskem Karabahu so se Armenci vseskozi počutili kot subjekt odtujene vladavine, njihova tleča želja pa se je skozi desetletja kar naprej

kazala v težnji za priključitev k matični Armeniji.

Najnovejši odločitvi obeh vrhovnih svetov, Armenije in Azerbajdžana, sta tako popolnoma nasprotni; prvi zahtevajo odcepitev, drugi status quo. Sovjetsko partijsko vodstvo je zdaj v položaju, ko ne more uslišati željam Armencev, ne da bi hkrati povzročilo hudo krizo in krvave izbruhe med Azerbajdžanci. Sovjetska ustava predvideva, da se morata za odcepitev odločiti Vrhovna sovjeta obeh republik, v nasprotnem primeru mora odločiti Vrhovni sovjet SZ. Toda, to bi pomenilo revizijo nekaterih življenjsko pomembnih delov sovjetske ustave, ki je praktično omogočala avtoritarno vodenje iz centra. Drugače povedano to pomeni, da je centralizirana KP v petih in pol desetletjih spretno prikrivala zgodovinski konflikt oziroma, da sama ni storila ničesar za ublažitev v davni nastali antagonizmov ali vsaj nakazala rešitve. Gre namreč za klasičen primer nacionalno-teritorialnega konflikta, v katerem so se zgostile nacionalne in verske razlike in zgodovinska recipročnost strahu in pokolov.

Vrhovni sovjet SZ se zave- da, da bi, če bi omogočil od-

cepitev Gorskega Karabaha, sprožil dejanski plaz. Tako bi namreč uradno dal pravico tudi drugim sovjetskim narodom, ki dolga leta zahtevajo svojo republiko ali avtonomno območje v okviru SZ. Takšen plaz bi se utegnil izkazati kot neustavljiv. Mihail Gorbačov in njegovi privrženci so doslej vztrajali na skupnem življenju obeh narodov Armenije in Azerbajdžana, zdi pa se, da bo sovjetsko vodstvo vsaj začasno moralo poseči po solomonski rešitvi. To utegne morda pomeniti dodelitev statusa Avtonomne sovjetske socialistične republike Gorskem Karabahu, nominalno pa bi utegnili ostati del Azerbajdžana. Najverjetneje takšna rešitev Armencev ne bi zadovoljila, res pa je tudi, da bi se eni in drugi morali zavedati tudi siceršnjih težav, v katerih se je znašla perestrojka.

Ne Armencem, ne Azerbajdžancem zagotovo ne more koristiti poraz reformistov z Mihailom Gorbačovom na čelu, ki bi ga nacionalno-teritorialna kriza utegnila v najslabšem primeru pospešiti. Padec programa liberalizacije in reform bi nezadržno pomenil vrnitev na staro, prav v tem starem pa je tudi seme sedanjih težav.

Miha Lamprecht

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do te

Toronto: V začetku tedna se je končalo vrhunsko srečanje sedmih najbolj razvitih zahodnih držav. Udeleženci so sprejeli skupno sporočilo, vsak med njimi pa je pripravil tudi sklepno tiskovno konferenco. Vsi so se doslej že zavzeli za zmanjšanje ameriškega in sovjetskega strateškega orožja in izrazili zaskrbljenost zaradi bližnjehvzodne krize, ki bi jo morali po njihovem mnenju rešiti.

Port au Prince: Nedavno opokojeni generalpolkovnik Henry Namphy, ki je minule dni na Haitiju izvedel državni udar in strmoglavil zakonito izvoljenega predsednika Leslia Manigata, je na haitski televiziji povedal, da je vojska prevzela oblast v državi. Strmoglavljeni predsednik je prebivalstvo pozval in opozoril, da je še vedno predsednik po ustavi in da je vojska na njegovi strani.

Krščansko-demokratska internacionala je ob tem sporočila, da se v državi nadaljujejo spopadi med privrženci strmoglavljene režima in voditelja prevratnikov.

Ankara: V Turčiji se je po nedavnem neuspelem atentatu na turškega premierja Özala stanje normaliziralo. Özal je na televiziji odgovarjal na vprašanja v zvezi z atentantom. Izjavil je, da je po njegovem mnenju atentat na moč podoben atentatu na papeža Janeza Pavla drugega. V državi nadaljujejo s preiskavo, ki naj bi pokazala, kdo stoji za neuspehim atentantom na turškega premierja.

Pretoria: Južnoafriški predsednik Pieter Botha je izjavil, da bo njegova vlada nadaljevala pogajanja o angolski in namibijski krizi. Hkrati je opozoril na nevaren položaj na jugu Afrike in obtožil Kubo za kopičenje čet na angolskem jugu.

Dolgovi in odškodnine

Tudi štirideset let po koncu druge svetovne vojne še niso plačani vsi računi za povzročeno gorje, manjkajo pa tudi podatki o žrtvah te velikanske morije. Zdaj so v ZR Nemčiji in v DR Nemčiji objavili nekatere nove podatke o opravičilu žrtvam nacističnega nasilja, spomnili pa so se tudi nekaterih svojih ljudi, ki so še vedno pogrešani.

Nemški Rdeči križ je objavil podatke, da še vedno pogrešajo 306 519 Nemcev. Iščejo jih med vojaki, civilnimi vojnimi ujetniki in otroki. Pristavljajo, da je iskanje teh ljudi vedno zahtevnejša naloga, kolikor bolj se čas odmika. Lani jim je uspelo razčistiti osem tisoč primerov, na seznam pogrešanih pa so pripisali 815 novih imen. Med njimi so takšni, ki iščejo svoje starše, potem ko so ugotovili, da so bili posvojeni.

Po koncu vojne so registrirali skupaj 2,4 milijone pogrešanih Nemcev, med njimi 1,7 milijona vojakov. Pojasnili so usodo poldruga milijona vojaških oseb.

Na svoj dolg do žrtev vojne se je spomnila tudi velika zahodnonemška industrijska tvrdka Daimler-Benz AG in sporočila, da bo odobrila 20 milijonov zahodnonemških mark za odškodnino nekdanjim prisilnim delavcem, ki so bili v tem podjetju od leta 1933 do 1945. Od skupne vsote bodo 10 milijonov mark nakazali organizaciji »Jewish Material Claims Against Germany«. S tem denar-

jem bodo v posameznih državah podprli delovanje domov za starejše ljudi in oskrbovance, kjer živijo nekdanji prisilni delavci in druge žrtve nacizma. Ustrezno pomoč bo Daimler-Benz nakazal prek Nemškega Rdečega križa ustanovam v Franciji, Belgiji in na Nizozemskem. Mednje bo razdelil 5 milijonov mark. Posebna pozornost velja Poljski, kjer bodo financirali opremljanje nekaterih medicinskih ustanov. Razgovori s Poljaki se prav zdaj zaključujejo. Gre za medicinske ustanove, ki se ne ukvarjajo izključno z zdravljenjem nekdanjih prisilno mobiliziranih delavcev.

Daimler-Benz slavi stoletnico delovanja, zato je sklenil podrobno preučiti zgodovino firme, še posebno pa obdobje nacistične diktature in s tem povezano prisilno zaposlovanje delavcev. Na dan prihajajo podatki o posebnih sodiščih po podjetjih, o prvih pojavih prisilnega dela in o življenjskih pogojih teh ljudi. Raziskava še ni povsem končana, vendar so že dosedanje ugotovitve tako

prepričljive, da so se pri Daimler-Benzu odločili za tako visoko odškodnino.

Natančne podatke o nasilno zaposlenih ljudeh pri Daimler-Benzu imajo samo za določene delovne dni, ne pa za vse obdobje nacistične strahovlade. Konec leta 1944 jih je bilo 29.500, torej skoraj polovica vseh zaposlenih v podjetju. Kdo od teh je danes še živ, ni znano. Nekateri so najprej prostovoljno prišli v firmo, kasneje pa so jih zadržali proti njihovi volji. V drugih skupinah so bili deportiranci na prisilno delo, interniranci in vojni ujetniki. Večinoma so bili tujci, vendar pa tudi politični preganjanci iz Nemčije. Daimler-Benz je že pred stoletnico sporočil, da o odškodnini ni mogoče razpravljati samo s pravne strani vprašanja. Leta 1933 je bil Daimler-Benz tretja največja avtomobilska tovarna v Nemčiji, takoj za Oplom in Auto-Unionom, tako je imel, kot vsi drugi nemški proizvajalci avtomobilov, veliko dobička od Hitlerjeve prometne in oboroževalne politike.

Sicer pa zahodnonemška podjetja – razen nekaterih izjem – doslej niso izplačala nobene odškodnine nekdanjim prisilnim delavcem. Med izjemami je Flickov koncern, ki je dal na začetku leta 1986 na voljo 5 milijonov mark. Tovarna IG Farben se je od petdesetih let dalje tožila z judovsko organizacijo

za pomoč žrtvam nacizma. Dolžna je bila izplačati 30 milijonov mark, kasneje pa so iztožili odškodnino še od Kruppa, AEG, Siemens in Rheinmetalla. Za prisilne delavce, ki niso bili Judje, ni še nihče plačal nobene odškodnine.

V ZR Nemčiji je vzbudila zanimanje izjava predsednika Centralnega judovskega sveta v Nemčiji Heiza Galinskega, da je tudi DR Nemčija pripravljena plačati odškodnino za nacistično nasilje nad Judi v Nemčiji. Gre za vsoto 100 milijonov ameriških dolarjev, o kateri so razpravljali že med srečanjem člana politbiroja Enotne nemške socialistične stranke Hermanna Axna z judovskimi krogi v ZDA.

Ob tem v Bonnu pravijo, da je ZR Nemčija dozdej izplačala že 80 milijard mark, zato se posmehujejo podatku, da bo ena četrtina nemškega prebivalstva (DRN) plačala samo 170 milijonov mark (te je enako 100 milijonov dolarjev) in da izplačilo niti ni zagotovljeno. Šef države Erich Honnecker je Galinskemu menda pripomnil: »Praktična uresničitev te odločitve je odvisna od vzhodnonemških deviznih problemov.« »Dosedanje izkušnje kažejo,« pravijo v Bonnu, »da se utegne tudi ta minimalna vsota nekje zatakni ali pa vsaj zmanjšati oziroma, da bodo tako ali drugače tudi v reševanje tega proble-



Verjetno ne bo nikoli izterjana pravica za vse žrtve nacizma med drugo svetovno vojno. Vsako izplačevanje finančne odškodnine je le poskus sprave, ki nima veliko moralne vrednosti. Nasilje je bilo preveč kruto, da bi bilo kdajkoli pozabljeno ali odpuščeno. Na sliki je prizor, ki kaže, kakšna je bila končna usoda milijonov internirancev, vojnih ujetnikov in drugih prisilnih delavcev v nacistični industriji.

ma pritegnili ZR Nemčijo«.

Za mednemške odnose je značilno, da pristanek vzhodnonemške vlade za izplačilo odškodnine napoveduje bistveno spremembo v dosedanjem uradnem stališču DR Nemčije. Njena vlada je ves čas zagovarjala stališče, da DR Nemčija ni z ničimer dolžna izplačevati odškodnine žrtvam vojne, saj da nima nič opraviti s tretjim rajhom in njegovimi obveznostmi. Verjetno je treba iskati razloge za to napoved spremembe uradnega stališča v prizadevanjih Ericha Honneckerja, da bi s posegi na zunanjepolitičnem po-

dročju vzpostavil večjo stabilnost v svoji državi.

DR Nemčija je že prej navezala nekaj stikov z izraelskimi organizacijami, ki zastopajo interese žrtev nacizma in ponujala kot akontacijo milijon dolarjev. Judje so leta 1976 zavrnili predlog. »Sto milijonov dolarjev je v sorazmerju s povzročenim trpljenjem malo,« pravijo v izraelskih krogih, obenem pa zbadljivo nadaljujejo, da je ob »velikih deviznih problemih DR Nemčije« ponujeno vsoto le vredno sprejeti »kot začetek in izraz dobre volje«.

Dopisniški preprih

Zadovoljni smo lahko! To je ugotovitev, poročena ob prebiranju zajetnega šopa vaših prispevkov, poslanih iz doma vseh slovenskih pokrajin, ki se ukvarjajo s široko paleto vprašanj, s katerimi se sooča naša družba. Največ je seveda prispevkov s področja delovanja borčevskih organizacij. Tolikšno število prispevkov pa prinaša – po drugi strani – s seboj tudi majhno zadrego: kako ustreči vsem in ob pravem času? To je – razumljivo – nemogoče, zato smo se tokrat odločili za nekoliko več prostora, kjer bodo našli svoje mesto tudi prispevki, ki so morali nekoliko počakati.

Radovljški dopisnik (JR) nam sporoča, da je bila letošnja borčevska skupščina v vseh pogledih uspešna, saj so, na primer, poročilo, pa tudi delo predsedstva in občinskega odbora teh vseh komisij in odborov udeleženci pohvalno ocenili. Ni manjkalo tudi kritičnih besed o negativnih pojavih. Delegati so razčlenili gospodarski položaj občine, ki je kljub vsem težavam – v primerjavi z drugimi na Gorenjskem in v Sloveniji – še vedno v ospredju. Bolj kritični so bili do razmer v kmetijstvu, v drobnem gospodarstvu, zlasti pa do varstva okolja, kar dokazuje, da se borci – kljub razmeroma visoki starosti – še vedno zanimajo za aktualna družbena vprašanja. Narodni heroj Rudolf Hribnik-Svarun je nanizal vrsto primerov, vzrokov za sedanje krizno stanje, ki pa ne bi smelo biti vzrok za malodušje in omahovanje. Zatrnil je, da večina borcev odločno podpira slovensko politično vodstvo. Menili so tudi, da današnji položaj zahteva globljo razpravo, zato bi bilo dobro sklicati širši zbor članov ZZB NOV. Predlog so delegati soglasno podprli in hkrati to podporo razširili še na stališča in prizadevanja RO ZZB NOV in njegovega predsednika Gorjana.

Gregor Cerkevnik piše o zblizevanju dveh generacij: občinska konferenca ZSMS Škofja Loka je na pobudo tamkajšnjih borcev – ob 43-letnici pohoda medvojnega pionirskega oddela Ratitovec iz Železnikov v Cerkno – organizirala spominsko prireditev. Po krajšem kulturnem programu pred OŠ Prešernove brigade v Železnikih so nekdanji pionirji, vojniki iz vojašnice Jožeta Gregoriča iz Škofje Loke ter učenci OŠ Železniki krenili na pohod iz Davče v Cerkno, kjer je bila pred tamkajšnjo OŠ osrednja spominska slovesnost. Sekretar RK ZSMS Danijel Božič je poudaril pomen ohranjanja in prenašanja izročil revolucije na mladi rod. Dogodek je sklenil sprejem pionirjev v mladinsko organizacijo in seveda tovariško srečanje dveh generacij.

Nenavadno srečanje

so doživeli v prvih junjskih dneh najboljši učenci osemletk domžalske občine za nagrado za najboljše naloge na temo iz NOB – obiskali so namreč vojašnico na Reki, ki nosi ime narodnega heroja iz Crikvenice, Nikoli Caru-Crnemu. Učence so spremljali tudi predstavniki družbenopolitičnih organizacij domžalske občine.

Takole piše o vznemirljivem dogodku Danica Zidarič:

»Že na Rupi... so nas prijazno in pristržno pozdravili predstavniki vojašnice, ki so nas spremljali do konca naše poti. Sprejem v vojašnici je bil nenavaden, pristržen, tovariški, z vsemi častmi. Prijazni vojaki in njihove sta-rešine so nam pokazali vse moderno orožje, sodobno tehniko, razstavljeno na njihovem čistem in lepem dvorišču, s pogledom na naše sinje morje. Učenci so si ogledali tudi notranjost vojašnice. Za vse je bilo to izredno doživetje. Srečanja so tradicionalna in jih bodo vsekar še nadaljevali.

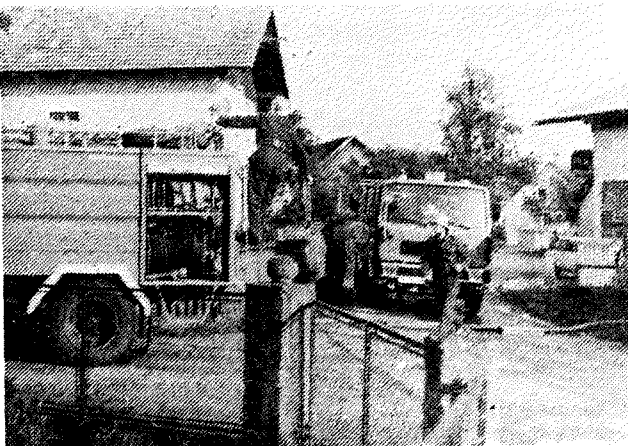
Dogodek je bil povod za razmišljanje o vseh grobih, neutemeljenih in žaljivih napadih na našo JLA; želimo si le, da bi ostala še naprej takšna, kot je bila ob ustanovitvi: naša, ljudska, jugoslovanska. In da bi kot takšna varovala vse naše medvojne in povojne pridobitve. Glede mnogih dejstev razumem, da je tudi naši armadi potrebno sodobno, moderno orožje, saj bo le tako lahko varovala našo neodvisnost, svobodo in mir.

Po obisku muzeja in pristanišča smo nadaljevali pot proti Delnicam, skozi dolino Kolpe in Čabranke, po čudovitih vaseh in zaselkih, kjer so se borili hrabri partizani in kjer se je rodilo in kovalo bratstvo slovenskega in hrvaškega naroda. O domovini legendarnega ljudskega junaka Petra Klepca, teh čudovitih ljudeh in bojih v teh krajih, nam je govoril Rajko Hafner, v Brodu na Kolpi pa je obujal spomine tovariš Avbelj-Lojko, narodni heroj.

Po krajšem postanku v Kočevju smo se z najlepšimi vtisi in razpoloženji vrnili domov. V imenu vseh udeležencev se za to nenavadno srečanje pristržno zahvaljujemo!

J. Kuhar nam z nekaj stavki sporoča, da so gasilci iz Lahovč marljivi ljudje (med največjimi akcijami zadnjih let je vsekakor zgraditev gasilskega doma!). To marljivost dokazujejo z marsičem, tako na primer z majsko medkrajevno, »mokro« gasilsko vajo, kjer so sodelovala številna gasilska društva. Vajo sta vodila (telefonsko oz. po radijski zvezi) Janez Rožman in Igor Jenko, med drugimi pa si jo je ogledal predsednik Gasilske zveze Slovenije Branko Božič, ki je prireditev v celoti pohvalno ocenil.

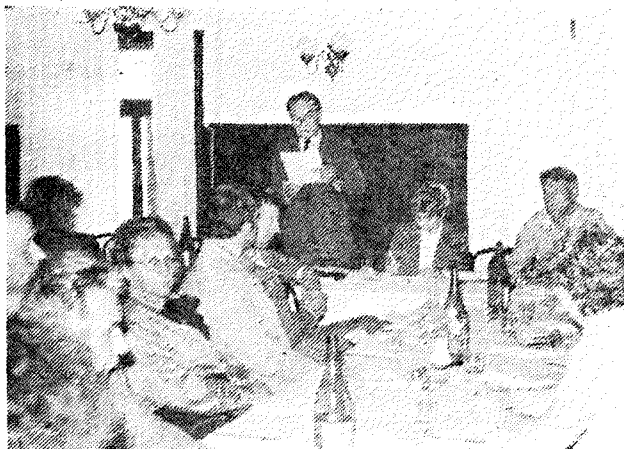
»V desetini lahovških gasilcev,« piše naš dopisnik, »je tokrat sodeloval tudi Franc Košir. Vsem sodelujočim so podelili posebna priznanja, Janez Rožman pa je na novem domu v Lahovčah odkril kip gasilca Florjana, ki je bil petintrideset let v »hrambi«. Društvo je letos bogatejše za 37 članov, obnovili pa so tudi gasilski prapor. Posebna priznanja so



Lahovška vaja je uspela

podelili Francu Koširju, Slavku Avseniku in Vladimiru Sitarju. Vse skupaj so »začinili« z družabnim srečanjem.

Isti dopisnik nam sporoča, da so se Kranjčani zbrali pred nedavnim na letni skupščini občinske Turistične zveze, kjer so se zahvalili dosedanjemu predsedniku Andreju Babiču za njegovo



Andrej Babič, dosednji predsednik občinske Turistične zveze Kranj ocenjuje delo minulega leta.

delo in mu izročili spominsko darilo.

V razpravi je bilo moč – med drugim – slišati tudi vprašanje, zakaj ne moreš biti član stanovanjske zadrage, če gradiš turistični objekt. Moramo povečati število članstva, so menili, izvesti ocenjevanje turističnih krajev in povečati turistične zmogljivosti. Za novega predsednika je bil izvoljen Ivan Petrič.

In še vest iz Radovljice (dopisnik JR): »Ob dnevu borca bo Klub zadovoljnih abstinentov »DONALT« organiziral vsakoletni nogometni turnir (žogobrc bo v nedeljo, 26. junija). Finančno bosta prireditelji podprla pokrovitelja kluba Zdravilišče Rogaška Slatina in Metal-ka iz Ljubljane.

»Na turnir, ki bo na igrišču Donata za Oblo gorico v Radovljici, bodo povabili dvajset nogometnih moštev z Gorenjske, pa tudi moštvi Rogaške Slatine in Metalke. Prve tri uvrščene ekipe bodo prejele pokale. Radovljški klub, ki si že desetletje in pol prizadeva svojo aktivnost usmeriti tudi v ohranjanje izročil NOB, šteje 45 članov in skrbi za redno vzgojnostrokovno izobraževanje in športnorekreativno dejavnost.

Za konec »sprehoda« po Gorenjskem še kritično razmišljujoča bodica **K. Maku-**ca o zadevi Janša in ostali:

»Kot starejšemu človeku mi obuja spomin in strah še eno dejstvo, ki ga nihče ne omenja, mladini pa je sploh neznano, nemoživo.

Gre za dachauske procese in obsodbe, ko so iz naših vrst aretirali najboljše, predane borce in aktiviste ter jih nemočne pošiljali v zapo-

re in celo v smrt. Res je, da državni organi, tudi politične organizacije tokrat niso bili tiho ob strani kot nekoč, vendar pa so nekateri postopki in prijemi podobni: način zaprtja, izoliranost, brez obrambe, brez stikov, brez obiskov in celo brez informacij, kajti »informacije« po členu zakona so samo za-smehovanje.

Se bo torej ponovilo ravna-

nje nad nezaščitenimi posamezniki? Skozi prizmo naše neslavne pravno-sočne zgodovine gledano, je tak strah dokaj upravičen.

Slovinci v izgnanstvu

Mestna konferenca SZDL Maribor in Mestni odbor ZZB NOV sta v domu družbenih organizacij organizirala srečanje izgnancev iz mariborskih občin, združeno s kulturnim programom, piše naš dopisnik M. K. Zbor je pozdravil predsednik Mestnega odbora bočevske organizacije Jože Berce, ki je obžaloval, da zaradi prostorske in finančne stiske niso povabili na srečanje več kot kakšnih dvesto ljudi.

Slavko Vizovišek, predsednik mestne konference SZDL, je obudil spomin na težke dni okupacije in na junjske dni leta 1941, ko so prvi transporti iz Maribora s pregnanci krenili v Srbijo, pa tudi v BiH, Hrvaško in seveda v Nemčijo. Spomnil se je izgnancev, ki se niso vrnili in vseh tistih, ki so padli kot partizanski borci ali talci. Danes si moramo prizadevati, da bi tudi v prihodnje ohranjali vezi, stikane med izgnanci in ljudmi, ki so jih povsod, kamor so prišli, sprejeli z odprtimi rokami.

Vizovišek je govoril tudi o vlakih bratstva in enotnosti, o manifestaciji, ki se je globoko vtisnila v spomin vseh udeležencev in dosegla izjemno množičnost. Kot povsod, je tudi v Mariboru vlak doživel pristržen sprejem in obratno – v Srbiji. Po Vizovškovih besedah so takšne manifestacije več

vredne kot vse politične deklaracije in frazersko zapri-seganje na bratstvo in enotnost. Prihodnje leto bo vlak bratstva in enotnosti odšel na pot iz naše republike. Tradicijo nadaljujejo tudi mladi, pri čemer je treba povedati, da se je sodelovanje razširilo še na druga področja: sodelovanje med šolami, vrtci, zdravstvenimi in kulturnimi ustanovami, žal pa je treba zapisati, da je na gospodarskem področju še vrsta neizkoriščenih možnosti.

Tovariško srečanje so zaključili z veselejším delom, kjer prav tako ni manjkalo drobnih niti spomina.

Z uresničevanjem programov usposabljanja ZRVS v Mariboru ne morejo biti povsem zadovoljni, piše M. K., čeprav so v prvem polletju v vseh organizacijah mariborskih občin imeli predavanja o dveh predvidenih temah (razen na Tezmem, kjer bo v jeseni). V vseh krajevnih organizacijah potekajo sedaj pohodi z vsebino SLO in preverjanja znanja, pripravljajo pa tudi občinska tekmovanja z isto vsebino. Povsod ugotavljajo, da se je predavanj udeležilo le okoli 50 odstotkov starešin, marsikje pa tudi manj, zato bo treba ponekod predavanja ponoviti.

»Na seji predsedstva«, piše M. K., »so podali informacijo o organiziranju taktično-tehničnega zbora z ogledno vajo. Po dogovoru z JLA naj bi tak zbor pripravili 25. junija. Ogled poleg mariborskih občin zanima tudi podravsko in koroško regijo, občinske organizacije ZRVS pa bodo nanj povabile predvsem tiste člane, ki so razporejeni v oboroženih silah.

V pripombah na predlog programa usposabljanja za prihodnje leto so menili, da je treba sorodne teme združevati oziroma jih prilagajati, hkrati pa se bolj ukvarjati z individualnim usposabljanjem in preverjanjem znanja. Dogovorili so se o pripravah na letošnje srečanje RVS Jugoslavije v Srbiji in povedali, da naj bi se srečanja iz Slovenije udeležilo v 80 delegatov. Slovensko delegacijo, ki se bo udeležila osrednje proslave ob dnevu borca na Divčibarah, naj bi sprejel v Kragujevcu, Kraljevu ali Arandjelovcu. Povedali so še, da je republiška konferenca ZRVS pohvalila mestni in občinski konferenci Maribor Tabor za izredno zahtevne priprave na obisk predstavnikov zvezne in republiške konference. O nalogah članov je spregovoril še predsednik MK ZRVS Maribor.

Priznanja za humanost

S prispevkom našega stalnega in torej izjemno prizadevnega **Adolfa Ankona** se iz Maribora selimo v **koroško regijo**. Ankonove vrstice nas seznanjajo s srečanjem članov društva invalidov v slovenjegraški športni dvorani, ki se ga je udeležilo okoli 600 gostov. Povabljenec so razveseljevali slovenjegraški pihalni orkester, oktet Lesne, plesalci in ansambel Drvar.

Predsednik skupščine društva, Oto Sekavčnik, je podelil priznanja, ki so jih dobili Julijana Knez, Srečko Breznik, Cilka Zalar, Franja Aberšek, Pavel Repuc, Regina Šertel, Ivan Čuješ, Marija

Logar, Vida Klobučar, Barbara Koperti, Adolf Sušec in Marjana Lahovnik, za sodelovanje in human odnos do invalidov pa domača bolnišnica, Ivan Bošnjak, generalni direktor Tovarne usnja, Mitja Horvat, predsednik poslovnega odbora Lesne in Jože Grah, direktor tozda NTU, plaketo mesta pa je društvu podelila domača frontna organizacija. Omeniti še velja, da je za uspešno delo v društvu Martin Zupančič prejel red dela s srebrnim vencem.

V nadaljevanju prispevka Ankon navaja Sekavčnikove besede: »Le z razumevanjem in aktivnim sodelovanjem združenega dela in posameznikov v njem je omogočeno uspešno delo tudi temu društvu. Še posebej pomembno pa je, da je v združenem delu odnos do invalidov čim boljši in čim humanejši.

Invalidi, piše Ankon, ne želijo usmiljenja, le razumevanje, ustrezno zaposlitev, da lahko ustvarjalno sodelujejo na vseh področjih družbenega življenja.

»To skromno pisanje,« zaključuje, »naj bo priznanje vsem, ki tako ali drugače pomagajo invalidnim osebam.

Oto Sekavčnik je med drugim omenil požrtvovalno in neumorno delo Jureta Šumecnika, ki zasluži posebno priznanje in zahvalo.

Kdaj bo napovedano tudi uresničeno, skuša razrešiti v svojih Odmevih iz Mislinjske doline **Drago Miklavc**, ki bralcem našega – in vašega – časopisa sporoča, da se pred slabim mesecem dni sestali borci mislinjske doline, ocenjujoč današnji gospodarski, pa tudi družbenopolitični trenutek.

Borci so najprej opozorili na nemogoče razmere, v katerih so živeli in ustvarjali takoj po vojni, pa tudi desetletje po tem in da so kljub včasih nemogočim položajem vendarle našli izhod. Za sedanje razmere – vsaj zaenkrat – tega ni mogoče reči. Pri nekdanjih udeležencih NOG to vzbuja nemir in zaskrbljenost. Borci opozarjajo na neenotnost, nacionalizem ter druge oblike razdiralnih pojavov. Nikakor ne gre za paničnost, vendar menimo, so zahtevali, da je treba uvesti učinkovite ukrepe. Mislijo tudi, da je sedanji izvršni svet ob svojem nastopu obljubljal preveč, kaj malo pa storil.

»Nastopanje, napovedovanje, razpravljanje, odločanje. Kaj pa uresničevanje?« se v svojem zapisu v imenu borcev mislinjske doline sprašuje Drago Miklavc. »Kdaj pa kdaj morda še kakšen vroč dialog. Pri tem se običajno tudi konča. Zdi se, kakor da naj bi bile za sedanje stanje krive republike, avtonomne pokrajine, združeno delo, morda še kdo, zvezna vlada pa ne.

Kako naprej? Ali je prav, da na ravni federacije ne delijo usode z drugimi? Če ne, do o posameznostih misli drugače, s tem še ni rečeno, da ni za enotnost.

Ker sedanji položaj v mnogočem vpliva na zdravstveno in socialno varstvo udeležencev NOG, borci odločno podpirajo uresničevanje sprejetih sklepov in spoštovanje ustave, zakonov in ostalih aktov, hkrati pa terjajo dosledno ukrepanje proti kršilcem. Borci tudi zavračajo sleherni »striženje« njihovih pravic.

Kritična ost je zadela tudi posamezne napade na JLA.

vendar menijo, da naj stvari ureja demokratični dialog med vodstvom naše armade in mladino, ki prednjačijo. Takoimenovani »vojaški udar« so ocenili kot izmišljotino in politično natolcevanje. Ne glede na nekaj posameznih negativnih pojavov, je treba odločno zavreči splošene ocene o stanju v naši republiki, ki smo jih zadnje čase slišali takorekoč vsak dan.

S povsem nasprotnega konca naše domovine, iz **Postojne**, se oglašja **Štefan Bratina**, katerega prispevek govori o **zboru kosovlovcev na Krasu**, natančneje,

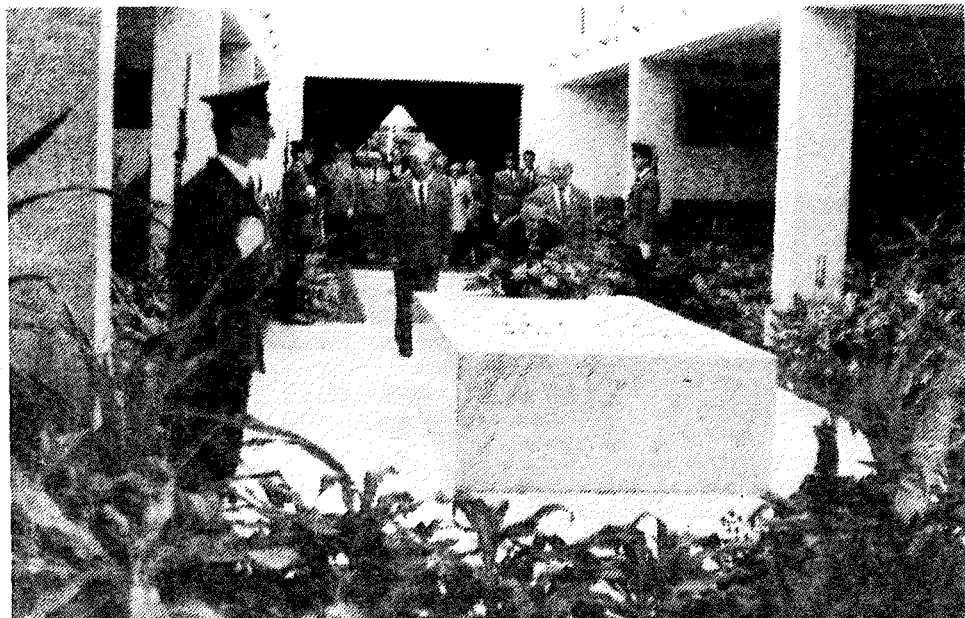
tudi pripradniki XX. brigade Garibaldi Triestina d'assalto in JPO ter aktivisti srednje-primorskega okrožja. Pomoč so ponudile sezanska občina in komenska KS. Pohodniki v Slovensko Benečijo čakajo spominske značke, zato je:

odbor prosi vse udeležence pohoda (ki se še niso pojavili), naj **takoj** pošljejo osnovne podatke (ime, priimek, leto rojstva, naslov, partizanska enota) na naslov **OO ZZB NOV Sezana, Partizanska 15**.

V **Ilirski Bistrici** so pred kratkim, ob dnevu civilne zaštite, ki ga v domači vojaški enoti praznujejo 20. juni-



Znanja in spretnosti ni nikoli dovolj. Reševanje v kontaminiranem prostoru – manjša nevarnost za ponesrečenega. Ilirska Bistrica se je izkazala.



Delegacija borcev Kosovelove brigade polaga cvetje na grob Josipa Broza

o praznovanju petinštiridesetletnice te brigade (14. SNOUB), ki naj bi bilo v **Komnu na Krasu**. Z obletnico ustanovitve sovpada tudi obletnica nesrečnega dogodka – takrat sta padla Roman Malalan-Stipe, politkomisar bataljona in Rado Škrl, komandant, oba doma onstran meje. Soborci jima bodo – v bližini Komna – postavili spominsko obeležje.

Z domačimi borci bodo tokrat praznovanje sodoživljali

ja in 125. letnici Rdečega križa, organizirali občinsko tekmovanje, kjer se je bilo treba izkazati s teoretičnim, pa tudi praktičnim znanjem. Devet ekip prve pomoči iz delovnih organizacij in krajevnih skupnosti se je zagrizlo najprej v teoretični del tekmovanja, ki mu je sledila še praktična vaja-preizkus: pomoč prizadetim v požaru. Največ lovorik je odnesla ekipa iz DO Transport, ki si je s prvim mestom priborila še sodelovanje na 12. repu-

bliškem prvenstvu ekip prve pomoči.

Priložnost so tekmovalci izkoristili za podelitev priznanj in diplom. Bronasti znak CZ (republiškega štaba) je prišel v roke Viktorja Udoviča iz KS Knežak, zlate znake (občinskega štaba) pa so dobili Majda Lovrenčič, Jože Polh in Marjan Dekleva. Devet članov CZ so počastili z diplomami občinskega štaba. Tekmovalce pa tudi gasilce domače enote, ki so »gasili požar v OŠ Dragotin Kette«, je pozdravil predsednik domače občinske skupščine, Dušan Knel, sporoča **Petar Nikolić**.

Novo oblike usposabljanja mladih teritorialcev v lendavski občini so nujna, ugotavlja naš dopisnik **Jože Žerdin**, ki jih je treba okrepiti z izobraževanjem. Občinski štab teritorialne obrambe zato pripravlja na tem področju nekaj svežine – gre

predvsem za spominske pohode, ki jih bodo izrabili še za seznanjanje mladih z oborožitvijo in streljanjem nasploh. Še letos bodo v enotah pripravili idejnopolitično izobraževanje.

Borci »narodne zaštite« pozabljeni?, bije plat zvona **Lado Stibrič iz Novega mesta** in že ponuja tudi odgovor:

»Manjka prodornosti, del krivde pa je seveda pri tistih, ki so nanje pozabili. Po zašlugi RSNZ je bila pred leti ta anonimnost vendarle prekinjena. Le malo je bilo treba (trije ljudje?) in skupnosti borcev teh enot so začele rasti povsod po Sloveniji. 11. decembra 1985 se je to zgodilo tudi v Dolenjci in Belokranjci.

Naloge so seveda jasne: zbiranje gradiva, evidenca padlih, še živčih borcev in seveda tistih, ki so umrli po svobodi.

Da bi kar najbolje spoznali življenje in delo borcev teh enot, je največ pripomogla razstava, postavljena na ogled v okviru novomeškega občinskega praznika pred dvema letoma. Skupnost borcev je dobila domicil v vseh štirih dolenjskih in belokranjskih občinah.

Avtor sestavka prosi vse borke in borce, pa tudi svoje umrlih, da pomagajo s podatki (**skupnost pripravljamo monografijo**), ki jih bodo potrebovali za knjižno predstavitev bojne poti. Če boste zahtevano (zeleno) poslali na naslov **Lado Stibrič, Novo mesto, Paderšičeva 19 ali na UNZ Novo mesto, Jerebova 2**, boste svojo nalogo dodobra opravili, avtor pa obljublja, da vas bodo tudi – obiskali. **Milenko Strašek**

Zlata poroka pri Potočnikovih v Gorjah

V letu začetka prve svetovne morije se je v **Škofji Loki**, v delavski družini, rodil **Tone**; pretolkel je šolske zadrege, se izučil kovaške obrti in se zaposlil v **Mostah pri Žirovnici**, pri tamkajšnjem kovaču **Kozjaku**. Kaj kmalu ga je zaneslo na **Bled**, k mojstru **Kapusu** in preden se je 1937. leta znašel v **jeseniški železarni**, je »sprobil še **jeseniškega Slograda**«. Z **Julko** sta se vzela le leto dni po njegovem prihodu na **Jesenice** in začela snovati gnezdece, najprej v **Žirovnici**, nato na **Pernikih nad Gorjani**.

Perniki so **Tonetu** dali vetra: vsak dan je pešatil, v eno smer, do železniške postaje **Podhom**, najmanj uro in pol. **Hribovje** pa je tudi drugače obrnilo **Toneto** življenje in bitje. Tamkaj sta se že prvo leto vojne srečala s partizani in ta »zakon« je potem trajal vse do konca vojne. V julijskih dneh štirinštridesetega leta se je goščarjem pridružil še sam in to v udarni vod **Prešernove brigade**, partizanovanje pa je zaključil na **kurirski postaji G-26 v Radovni**. Iz vojaške suknje se je zlevil januarja 1946, ko je dal slovo **KNOJ-u**.

Znova se je podal na delo v dolino, znova pešatil (na **Javornik II**) in se pretolkel do vodje izmene in ostalo bi tako, če se ne bi 1950. leta hudo ponesrečil pri delu v železarni in postal 70-odstotni invalid. Poslej so ga sodelavci srečevali v – vratarski uniformi. 1970. leta je odkorakal v pokoj, vendar mu je bilo za fabriko žal: še osem let je vrataril.

Pet let za **Tonetom** je prišla na svet **Julka**, **Bohinjka iz Stare Fužine**, dekle iz družine polkmeta. **Toneta** je osrečila s tremi sinovi in hčerko, danes pa živita v **Gorjah** zadovoljna in si želita samo zdravja.

Jože Ambrožič

Ob dnevu vstaje slovenskega naroda in petdesetletnici anšlusa vas vabimo na

9. partizanski spominski pohod na Komelj

PO POTEH DOMNOVE ČETE

Pohod bo v nedeljo, 10. julija 1988.

Do 9. ure se bomo zbrali pri tovarišu **Lipeju Koleniku**, po domače pri **Lombarju** v **Čirkovčah** pri **Pliberku** (**Schiltenndorf bei Bleiburg**). Za tem se bomo skupno odpravili na pohod. Do 13. ure bomo prispeli k spomeniku padlim partizanom na **Komlju**, kjer bo krajša spominska slovesnost, potem pa partizanski miting.

Pot pohoda je dolga 7 km v eno smer. Za vse tiste, ki se bodo peljali z avtom, je zbirno mesto pri spomeniku pri **Cimpercu**.

Na **Koroškem** so se proti fašizmu bojevali partizani osmih narodnosti, s svojim bojem pa so prispevali k zmagi, k osvoboditvi zatiranih narodov in tudi Avstrije.

Danes, ko smo koroški Slovenci v usodnem boju za naše pravice, ko nam jemljejo skupno šolo otrok in nas hočejo iztrebiti, vabimo in pozivamo vse naše prijatelje, soborce in demokrate, z obeh strani meje, da se z nami solidarizirajo in se udeležijo pohoda.

Skupno se bomo spominjali narodnoosvobodilnega boja, ljudi, ki so nas podpirali ter vseh padlih in umrlih za svobodo. Skupno pa hočemo tudi v prihodnje zastaviti vse naše sile za pravico in enakopravnost koroških Slovencev in vseh zatiranih.

Vse pohodnike opozarjamo, da pridejo na pohod primerno obuti in oblečeni! Za malico in pijačo bo preskrbljeno, pohod in spominska slovesnost bosta ob vsakem vremenu!

Zveza koroških partizanov
Področni odbor Pliberk

Slovensko prosvetno društvo Edinost, Krajevno združenje ZSM, Krajevni odbor Zveze slovenskih organizacij iz Pliberka

Pesmi kurirja

Komisija za ohranjanje in razvijanje revolucionarnih tradicij narodnoosvobodilne vojne je izdala lično urejeno pesniško zbirko Rudija Mikoliča – Adama z naslovom PESMI GOZDARJA – KURIRJA NAŠIH GOZDOV.

Pesniški opus Rudija Mikoliča je neizčrpen. Pričujejoča zbirka vsebuje več kot osemdeset pesmi, ki jih prevevajo predvsem spomini na vojne dogodke. To nam povedo naslovi pesmi: Jelenov žleb, Notranjski odred, Svoboda, Za 8. marec – dan žena, Kurirji in vezisti, Pod Lipo in podobni.

Rudi Mikolič je bil rojen v hribovskem zaselku Bele vode blizu vasi Travniki pri Loškem potoku. Bil je kmečki sin v številni družini, kjer se je rodilo kar deset otrok. Že leta 1941 se je pridružil bataljonu Ljuba Šerčerja, že leta 1942 pa je postal kurir relejnih TV-postaj, kjer je opravljal eno najtežjih nalog do osvoboditve. Med borci je bil zelo priljubljen, tudi zaradi njegovih pesmi.

PARTIZANKA MAJDA

*V Veliko goro je Majdica šla,
se poslovila od njiv in polja,
jo klical je z gore njen fantič glasno,
da vzela je puško in šla je v goró.*

*Borila se z ramo ob rami vse dni,
dokler ji pritekla rdeča ni kri,
je fantič priskočil, bil mlad partizan,
ji rano povezal, odnesel jo v stran.*

*Hvaležno pogleda ga nežno oko,
poljubček mu dala je še za slovo,
v naročju jo držal je fant partizan,
dokler omahnila ni glavca na stran.*

*Obrisal si solze je, stisnil pesti:
»Prekleti sovražnik, zdaj jokaj boš ti!«
Je tolkel sovraže še bolj partizan,
dokler ni sovražnik bil zadnji pregnan.*

*Ostala v spominu je hrabro dekle,
ki z borci junaško borila se je,
da lepše živeli naj mladi bi vsi,
za zlato SVOBODO prelila je kri.*

Vrnimo življenje na Planino

V začetku leta so v Planini nad Semečim pokopali Reško žnidaršič, zadnjo prebivalko te vasi. Pogreb je bil nepričakovano slovesen, saj se ga je udeležilo ogromno ljudi iz vse Slovenije, posebno Bele krajine, kar dokazuje, kakšen ugled je imela pokojna Reška. Pogreb je bil resnično lep, s kratkim poslovnim programom.

Marsikdo je ob tej priložnosti opazil neurejeno pokopališče. Mrliška vežica porušena, spomeniki razmetani po pokopališču. Zelo slaba slika za kulturne Slovence! Še bolj žalosten pa je pogled na zadružne hleve, ki klavrnopropadajo. Zgrajeni so bili po vojni in predvideni za 120 molznic. V okviru hlevov je bila zgrajena tudi lekarna. Žal danes vse propada. Na strehi manjkajo opeke, načeti so že zidovi. Nujno bi bilo rešiti, kar se rešiti da in zaenkrat vsaj obvarovati propadanja. Na Planini bi zrastle

ekološko zdrava hrana, mleko pa bi lahko imelo 100 odstotkov višjo ceno kot v dolini, saj je tod nad vse zdravo in čisto okolje.

Tudi njive, ki so pred vojno preživljale 200 prebivalcev Planine, prerašča grmovje. Koliko znoja in truda so vanje vložili prejšnji prebivalci Kočevarji v šestdesetih letih! Sedaj bo pa vse zarastel gozd – sramota... Če bi ne bilo Gozdnega gospodarstva, posebno pa revirne-ga gozdarja Franca Janeža, bi seglo grmovje že v samo sredino vasi. Ti so dokaj pridno čistili njive in preprečevali grmovju pot v naselje, obvarovali pa so tudi spomenik ranjenecem, zdravljenim na Planini (na sliki). Tudi hiša, v kateri je bival Invalidski pevski zbor, je bila že zarasčena.

Pri GG so prisiljeni varčevati z denarjem in nastaja vprašanje, kako bo s Planino v prihodnje. Toda, nekaj je



nujno potrebno napraviti. Nekdo bi moral prevzeti pokroviteljstvo nad Planino (mogoče IPZ Ljubljana) in poiskati neko šolo v Beli krajini, ki bi vzela skrb za pokopališče na Planini, kakšna gospodarska organizacija v Sloveniji pa bi morala obnoviti hleve, sprva vsaj streho.

Zares nesmiselno je, da ob uvažanju mleka, brezposelnih agronomih, ekološko nečisti hrani ne poprimemo tam, kjer so pogoji za to. Na Planini ne poznajo kolordarja, krompir (in vse višinske kulture) odlično uspeva. Invalidski pevski zbor bi s svojim ugledom lahko našel šolo, ki bi skrbela za pokopališče (mogoče bi tudi Marmor Gradac pomagal pri urejanju pokopališča) in pa gospodarsko podjetje oz. agronom, ki bi se lotila gospodarske prenovne Planine. Nanjo bi se življenje namreč lahko vrnilo: imajo vodovod, elektriko, telefon, pa tudi nekaj hiš primernih za stanovanje!

Franc Derganc

Cveto Sever

V vsakem človeku je delček otroka

Vstopili sva v telovadnico, ki je bila polna otrok. Nemirno so posedali po klopih in polni pričakovanja zrlji v prizorišče pred seboj. Kar malce nelagodno sva se počutili med samimi manjšimi otroci, ki so naju začudeno opazovali. Kmalu naju je otroških pogledov rešil tovariš Cveto Sever. Takoj, ko je vstopil, so namreč otroci svoje radovedne oči zapičili vanj. Najprej nam je s pesmijo predstavil svoj poklic, nato pa je s stavkom: »Srebrni zvonček zacinglja, zdaj začne se pravljičica,« začel pravljico o Janku in Metki.

Pravljico so večkrat prekinjale salve otroškega smeha, saj jo je Cveto Sever preuredil sam tako, da je bila za otroke bolj smešna in zanimiva kot izvirna zgodba bra-

tov Grimm. Tudi lutke so bile zanimive in prisrčne. Cveto Sever nas je z igro vse navdušil. Na koncu pravljice pa je otroke še poučil, da lahko vzamejo sladkarije, vendar morajo paziti, od koga. Ploškanje sploh ni hotelo prenehati in otroci so kar naravnost povedali, da si želijo še kakšno igrice. Cveto pa jim je povedal, da je prinesel s seboj premalo lutk, da bi jim lahko še kaj odigral, vendar jih je potolažil, da jih bo še kdaj obiskal.

Ko se je telovadnica izpraznila, sva pristopili k tovarišu Severju in ga prosili za kratek intervju.

»Katero igrice ste že igrali?«

»Hm, veliko jih je bilo in zato jih ne bom našteval. Z lutkarstvom se ukvarjam

že deset let in do sedaj sem priredil že osem samostojnih predstav.«

»Kdo vam izdelava lutke?«

»Lutke mi naredijo v gledališču; naredijo pa jih po mojih zamislih.«

»Kje vse ste že gostovali?«

»Gostujem po šolah in vrtcih, po vsej Jugoslaviji in tudi Slovence v zamejstvu sem že obiskal. V vaši šoli sem bil že velikokrat, vendar ne bom več prišel, če ne bodo uredili primerne prostora, saj telovadnice res ni mogoče spremeniti v gledališče.«

»Kako se lahko tako živite v otroški svet in kako se počutite med otroki?«

»Rad se igram in med otroki se počutim zelo »lušno«. Pri njih se takoj vidi, če jim je pravljica všeč ali ne.«

»Kako se preživljate kot svobodni umetnik?«

»V začetku sem imel kar precej finančnih težav, a zdaj je za moje igre toliko povpraševanj, da sploh ne morem sprejeti vseh ponudb.«

»Kaj načrtujete v prihodnje?«

»Ravno sedaj sem pred premiero zgodbe z naslovom Zgodba o sladkosnednem mesecu. Drugih večjih načrtov pa nimam.«

Lepo sva se mu zahvalila za intervju in Cveto Sever je na koncu še dodal: »Lutke so namenjene vsem ljudem, vseh starosti. Mislim, da je v vsakem človeku delček otroka, vendar nekateri to prikrivajo. Jaz pa trdim, da ostanemo otroci vse življenje.«

MOJCA PELKO in TJASA GOLMAJER
OŠ Matija Valjavec, Preddvor

Intervju z menoj

Vedoželjni mladi novinarji



Ja, tokrat sem imela malo drugačno vlogo; ponavadi jaz sprašujem, tokrat pa sem odgovarjala na vprašanja. Postavljali so mi jih mladi novinarji iz osnovne šole Edvarda Kardelja v Polju, ki jih vodi mentorica Alenka. Tako prijazno vabilo so mi poslali v uredništvo, da se nisem mogla odreči obisku v njihovi šoli.

Moram priznati, najprej sem se malo čudno počutila, ko je enajst živih »mikrofonov« strmel vame in beležilo moje odgovore, medtem ko je moja novinarska beležka zaprta počivala na stolu poleg mene. To je bil moj prvi intervju (v obratnem smislu) v desetih letih novinarjenja. In sploh, sem iz svojih šolskih klopi dalje nisem bila več vajena odgovarjati na vprašanja. Navsezadnje pa moram reči, da se takšna zamenjana vloga včasih kar prileže.

Moje mlade prijatelje je zanimalo vse o novinarstvu, o šolanju, novinarskih izkušnjah, posameznih zvrsteh, o težavah, na katere naleti novinar pri svojem delu, o tistem, kar je zoprno in tistem, kar daje novinarju zadoščenje, potem smo se pogovarjali o njihovem šolskem glasilu in še in še... Skratka, naš intervju se je sprevrgel v pravi prijateljski klepet.

Razšli smo se z obljubo, da bomo sodelovali. Ob slovesu so me presenetili s šopkom čudovitih nageljkov. Tudi tega nisem vajena.

Živa

Na razpotju

Smo živahen razred. Sedaj smo v osmem. Že tri leta na razrednih urah govorimo o boljši disciplini. Nekaj časa smo mirni, nato pa zopet takšni kot prej. Kaj moremo? Takšni pač smo. Med seboj se imamo radi in smo enotni, čeprav tudi ta enot-

nost kdaj izgine.

Zadnje čase vedno več govorimo o našem razpotju. To se vidi tudi pri pripravah na valet, šolskih nalogah in pogovorih o srednjih šolah. Tema našega pogovora so tudi izpiti na SNS. Vemo, da bo težko, vendar, če te nare-

dimo, bomo zelo srečni. Potem pa nas čaka še veliko drugega učenja.

Govorili smo tudi o končni ekskurziji. Zelo smo si želeli dvodnevne, a se s tem tovarišica razredničarka ni strinjala. Toda sreča se nam je to pot nasmehnila. Dobili smo nagrado Železniškega gospodarstva Ljubljana. Odšli bomo na dvodnevni izlet na

morje. Saj si dvodnevne izlete nismo želeli samo zaradi tega, da bi bil dvodnevni, ampak bi radi čas, ki nam še preostane, čimveč prebili skupaj.

Zavedamo se tudi, da letošnja valeta ne bo naše zadnje slovo, saj se bomo še srečali na obletnicah valeta.

BRANKA TRČAK, 8. a.
OŠ Kerenčičevih, Pesnica

Z našega nagradnega natečaja Bogo Flander – Klusov Joža

Ko bom jaz babica, bom vnukom pripovedovala

Sedim v naslonjaču, ki sem ga dobila za svoj sedemdeseti rojstni dan, ob meni pa je na drugem stolu moja vnučka Nina, ki me nagovarja, naj ji pripovedujem kaj lepega.

»Pa naj bo!« sem privolila. Nini so se kar zasvetile oči, ko je videla, da sem pripravljena za pogovor.

»Opiši mi, kaj si delala, ko si bila v mojih letih!« me je prosila.

»Ja, moja mladost je bila lepa,« sem začela.

»Živeli smo v hiši na vasi v Glogovem brodu. To je bil zelo lep kraj.« »Ga bova obiskali?« vpraša Nina. »Seveda ga bova,« sem pritrdila smehljaje.

»Tudi takrat smo otroci hodili v šolo tako, kot to sedaj počnete vi. V šoli mi je bilo lepo. Imela sem štiri prijateljice. Vse smo bile žive narave, zato smo dostikrat kaj ušpičili.«

»Babica,« me vpraša Nina, »si imela ti v šoli tudi kakšnega fanta?«

»Seveda sem ga imela,« sem presenečeno odgovorila, potem pa sem jo vprašala: »Ali imaš tudi ti simpatijo?«

»Imam,« je rekla odrezavo. Nasmehnila sem se, potem pa sem nadaljevala. »Po os-

novni šoli sem odšla v gimnazijo v mesto. Ta šola je bila precej težka. Z veliko predmeti sem imela težave, le angleščina in francoščina sta mi šli zelo dobro. Končala sem štiri razrede gimnazije in maturo, potem pa sem odšla v Ljubljano študirat jeziške. Moj študij je bil zelo težak, vendar sem ga po petih letih zmogla in zaključila šolanje z diplomom.«

»Zakaj si dobila diplomu?« začudeno vpraša Nina.

Odgovorila sem ji: »Ker sem uspešno končala študij jezikov. Potem sem se kmalu zaposlila kot prevajalka in sem veliko potovala.«

»Oh, saj to je čudovito!« je bila navdušena Nina.

»In kam si potovala?«

»Ja, povsod.«

»Opiši mi vsaj eno potovanje, babica!« je rekla Nina.

»Mislim, da ti bo najbolj všeč tole:

»Nekoč smo potovali z ladjo na nek oddaljen otok. Pluli smo štiri dni. Imeli smo lepo vreme in mirno morje. Naša ladja je bila bela lepota, ki je urno rezala valove morja tako, da mi sploh občutili nismo, da smo na ladji.

Pred zadnjo nočjo pa nas je zajel močan veter. Radovednost mi ni dala miru in odšla sem na krov, čeprav ne bi smela. Ravno takrat pa je veter zapihal tako močno, če me ne bi zgrabila močne roke in me potegnile nazaj, bi se zgodila nesreča. Bila sem rešena. In kaj misliš, kdo je bil?« Nina malo pomisli, potem pa veselo vzklikne: »Seveda! Gotovo je bil moj dedek!«

»Ja, tvoj dedek je bil,« sem ji pritrdila...

»Na ladji sem naslednje jutro spet odšla na krov, ko sem se prepirala, da je morje mirno. Še vedno so se mi tresla kolena, vendar iskala sem moža, ki mi je ponoči rešil življenje. V tisti razburjenosti in strahu sem se pozabila zahvaliti. Odšla sem do njega in se mu zahvalila, on pa me je lepo povabil, naj prisedem. Spoznala sva se in postala prijatelja. Čez leto sva se doma poročila. Kupila sva stanovanje in življenje je teklo naprej. Kmalu je luč sveta ugledala tvoja mamica, tri leta pozneje pa še tvoj stric Martin. Od takrat nisem več potovala. Bila sem doma in skrbela za družino. Otroka sta rasla, se izučila, midva z dedkom pa sva se starala.

Najprej se je poročil Martin, leto dni pozneje pa še tvoja mamica in očka. Tako nama je z dedkom odletela iz gnezda še zadnja ptičica. Bilo nama je dolgčas, saj je postala hiša prazna. Ko sem bila stara sedemdeset let, sem se upokojila, kmalu pa se je upokojil tudi dedek. Med tem si se rodila ti postala sem babica. Ko sem bila upokojena, sem se začela ukvarjati z vrtnarstvom, dedka pa so navdušile starine in jih je začel zbirati. Leta so hitele. Saj veš, Nina, prejšnjo nedeljo smo že praznovali moj 70. rojstni dan. To pa je že kar lepa starost, kajne? Pred tabo, Nina, je še celo življenje, zato se uči, da boš lahko dosegla to, kar si boš postavila za cilj. Le s pridnostjo ga boš dosegla,« sem na koncu še dodala in poslovali sva se.

Malo bom sedaj zadremala, ker sem utrujena od govorjenja. Od nekdanjega imam navado, da si pred spanjem »izberem« sanje. Ja, tokrat bom sanjala o svoji mladosti. Mogoče se bom še kaj zanimivega spomnila in to drugič tudi povedala svoji radovedni Nini.

Mojca Vučajnik, 7. b
Novinarski krožek
Osnovna šola Artiče

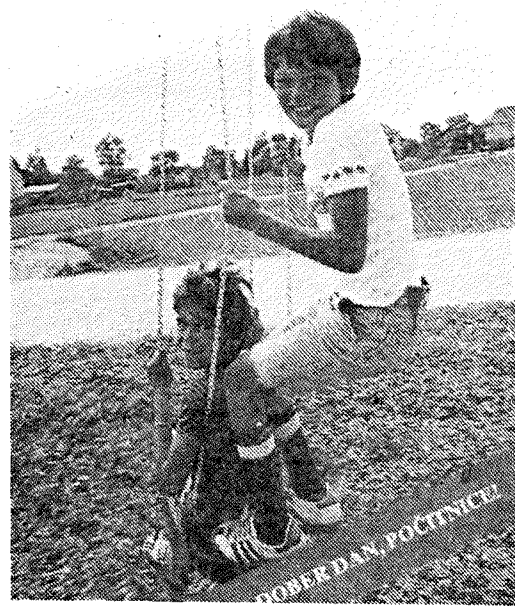
KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Samo še spričevala
in potem – POČITNICE

Ja ja, spleča se jih zapisati z velikimi črkami, saj so tako težko pričakovane po dolgem in zahtevnem šolskem letu, v katerega je bilo vloženo toliko truda, toliko ur in ur učenja pa pisanja domačih nalog, trepetanja pred spraševanjem in kontrolkami in... in... o, bilo je tudi veliko zanimivega, zabavnega, smeha med prijatelji pa takih doživljanj, ki se lahko zgodijo samo v šolskih klopih, potem pa jih človek nosi s seboj vse življenje. In vendar si človek kar oddahne ob besedi POČITNICE. Pa recimo, da smo jih zato zapisali z velikimi črkami, da jih bomo prej zagledali, začutili, zaživel.

Takole ob koncu šolskega leta misli navadno preletijo dneve, ki ste jih sošolci skupaj preživljali, bodisi v razredu ali pa zunaj šole. Kaj vse prinese eno šolsko leto! Kaj vse se lahko v tem letu spremeni! O, tudi mi sami se spremenimo. In kaj vse se še zgodi v osmih letih! O tem premišljujejo osmošolci. Kar naenkrat se morajo posloviti od osnovne šole in zdaj so morali na križišču že poiskati smerokaz, ki jih bo popeljal naprej – v poklic, v življenje. Danes si na naši mladinski strani lahko preberete misli dveh osmošolk: Branke Trčak iz osnovne šole Kerenčičevih Pesnica ter Mojce Molan iz osnovne šole Artiče. Dragi dekleti, želim, da bi vama pot naprej gladko tekla, da bi v novih okoljih našli nove prijatelje, na stare pa nikar ne pozabita in tudi na teh vajinih skupnih osem let ne. Mislim tudi na vse druge, ki je za vami osemletka in vam želim, da bi našli pot v življenje, pot, ki vas bo izgrajevala in osrečevala. In na koncu čisto vsem šolarjem želim lepe, prave počitnice – takšne, kot se nikoli! Naša mladinska stran vam bo seveda tudi med poletjem na voljo.

Živa



KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Naših osem let...

Naš prvi korak v tej šoli je bil pred osmimi leti. V prvem razredu smo se še vsi sramežljivo podili po razredu in se učili prvih osnov pisanja, branja in računanja. Leto so hitro minevala, z vsakim letom smo bili pametnejši in postajali smo odrasli. Čeprav s svojim znanjem in delom nismo bili vedno uspešni, smo le »pririnjili« do osmega razreda. Še mesec dni in tudi naša osemletka bo za nami. Kaj vse smo doživeli v teh letih? Še zdaj, ko smo že v osmem razredu in naj bi bili vsem na šoli vzor, smo še kar naprej najbolj razgrajaški in »divji« razred. Pač smo takšna generacija, ki ji ni všeč, da je vse v najlepšem redu in prav. Čeprav smo takšni, pa je bilo v naših osmih letih tudi nekaj lepih trenutkov. Koliko lepih vtisov smo samo prinesli z izletov! Koliko lepih trenutkov smo doživeli s tovariši in tovarišicami, čeprav se vedno le nismo razumeli! Tudi ljubezni v našem razredu ni manjkalo. Večkrat smo tudi kakšno »ušpičili«, vendar potem tega le nismo priznali. Kolikokrat je le naša tovarišica razredničarka v zbornici trpela zaradi očitkov, ko je slišala, kaj vse smo naredili. Vendar nas je potem le okarala in še naprej smo bili prijatelji, ki držijo skupaj. Glede uspeha, pa ni mogel od nas nihče kaj velikega pričakovati. Naš uspeh je bil že od nižjih razredov prej slabši kot dober. Ob vsaki konferenci smo bili nekeje med zadnjimi, to je na repu, ko smo dobili podatke o svojih ocenah. Seveda pa smo se bolje odrezali na kakšnih tekmovanjih in kvizih. Skupaj s tovariši smo si tudi izbrali šole ali poklice, kjer se bomo še naprej izobraževali. Upam, da bomo v življenju dosegli še veliko lepih uspehov in doživetij.

Kljub vsemu se bomo svojih osem let spominjali vse življenje in marsikdaj si bomo zaželeli, da bi zopet sedli skupaj v razred in bili še vsaj eno uro skupaj.

MOJCA MOLAN, 8. r.
nov. krožek, OŠ Artiče

Mladi novinarji iz osnovne šole Josip Broz-Tito Trbovlje

Črno zlato

Izkoristili smo naše bivanje v Trbovljah pa smo ob zve-
stem spremljanju vsega, kar se je dogajalo na Naši besedi
v delavskem domu in okrog njega, potrkali še na vrata
osnovne šole Josip Broz-Tito. Pravzaprav so nam bila že
odprta, saj so v svoji kuhinji ponudili kosila gostujočim
otrokom, medtem ko so jih tamkajšnji osnovnošolci odpe-
ljali na svoje domove, kjer so prenočili, poklepetali, si
izmenjali naslove, izvedeli marsikaj zanimivega (na pri-
mer o trboveljskem najvišjem dimniku v Evropi!), se
mastili ob domačih dobrotah in ... skratka, ugotavljali, da
imajo trboveljski otroci »super« starše.

Naš namen obiska v šoli je
bil izvedeti nekaj več o nji-
hovah mladih z novinarsko
in literarno žilico. Pomočni-
ca ravnatelja Manica Kočar
(včasih je bila mentorica
mladih novinarjev) in seda-
nja mentorica literarno-dopisniškega krožka Jasna Dr-
novšek sta bili takoj priprav-
ljene povedati kaj za naš TV-
15. Najprej smo seveda se-
stavili okvir, vanj pa vtisnili
podobo novinarskega dela in
njihovega Črnega zlata.

Od 1. do 8. razreda obisku-
je Osnovno šolo Josip Broz-
Tito v Trbovljah 1989 učen-
cev, in sicer imajo svoje učil-
nice v štirih šolskih stavbah
in štirih pedagoških enotah
– v treh od teh poteka raz-
redni pouk od 1. do 4. razre-
da. K šoli spada še podružni-
ca Dobovec s 35 učenci ter
enota s prilagojenim progra-
mom ali nekdanja posebna
šola s 25 učenci od 1. do 8.
razreda.

Krožek ni bil vedno literar-
no-dopisniški, kakor sedaj.
Prej so mu rekli uredništvo
šolskega glasila, ki je poleg
tega urejalo še šolsko oglas-
no desko. Od novembra 1872
dalje imenujejo svoje glasilo
Črno zlato. Zakaj takšno
ime?

»Razpisali smo natečaj in
dobili veliko predlogov
učencev,« pripoveduje tova-

rišica Manica. »Takratna
mladinska organizacija je
določila posebno komisijo,
ki je predloge dobro preteh-
tala in odločitev je bila: Črno
zlato. Predlog je prišel iz po-



Manica Kočar

družnične šole Dobovec. Za-
nimivo pa je, da je isto ime
predlagala tudi ena skupina
5. razreda tukajšnje šole. Za-
kaj? Ja, zato, ker črno zlato
diši po premogu, ta pa sim-

bolizira največjo vrednoto
Trbovelj, pa tudi zato, ker so
bile Trbovlje včasih črne.»

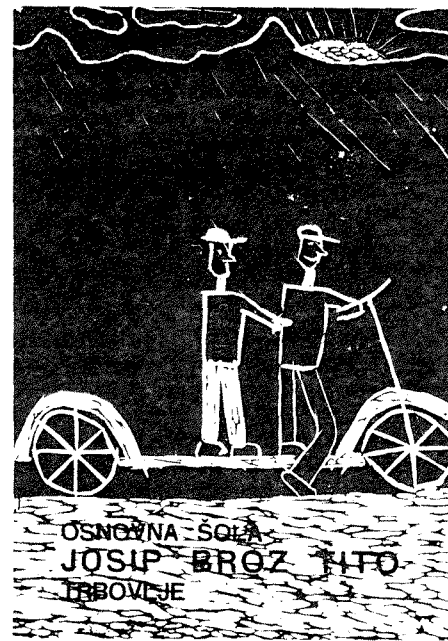
Črno zlato s svojim ime-
nom na nek način obvezuje
svoje mlade ustvarjalce. Ka-
že pa, da sta jih uvedba ce-
lodnevne šole in izmenski
pouk precej omejila pri tej
njihovi aktivnosti. Prej so
imeli literarni krožek, ki je
veliko pisal in svoje prispev-
ke pošiljal tudi v razne slo-
venske časopise. Obenem pa
so ti, ki so pisali, začeli skr-
beti tudi za izdajo šolskega
gibanja. Izdali so veliko te-
matskih števil – o revirjih,
ekologiji, kulturi in človeku,
ob srečanju pionirjev zgodo-
vinarjev itd. Kljub temu, da
uredniški odbor dela na cen-
tralni šoli, kjer poteka pouk
od 5. do 8. razreda, zbirajo za
glasilo tudi prispevke nižje-
šolcev. In jasno, vsi, ki so na-
darjeni za pisanje, niso člani
literarno-dopisniškega krož-
ka, pa zato tovarišice sloven-
skega jezika poskrbijo, da
najdejo v tem in onem razre-
du še kaj dobrega za objavo.

Kakih dvanajst učencev
redno prihaja k krožku. Nji-
hovo delo je razdeljeno v tri
smeri. Prvo je glasilo, drugo

pisanje na razne razpise, pod
tretje pa pišejo, kar si sami
izmislijo; najraje o tistem,
kar se ne dotika šole in šol-
skih problemov. Zelo bistro
znajo pogledati izza šolskih
zidov, premišljajo o dogaja-
njih v njihovem krogu, pa
tudi daleč v svet seže njaho-
vo oko. Navsezadnje – šoli
pa se le ne izneverijo. Tako je
velika, da si težko vsi vse
med seboj povedo, zato je
Črno zlato kar dober infor-
mator. Žalostni so le ob pro-
daji tega svojega glasila.
Včasih je bilo 1000 izvodov
premal, danes pa jih 400 do
450 komaj še prodajo. Pa je
80 starih tisočakov res malo.

Velja omeniti, da je bilo
Črno zlato kar dvakrat na-
grajeno za svojo likovno po-
dobo. K oblikovanju te sta
pripomogla akademska sli-
karja Janez Knez in Leopold
Hočevar. Glasilo je imelo
standardno obliko z grafično
podobo prve strani ter grafič-
nimi prilogi ob posa-
meznih sestavkih. Sedaj ju
ni več v šoli, pa se je tudi
podoba glasila spremenila:
učenci so se lotili ilustracij,
zgovorni pa so tudi s podobo
glasila, ki se vsake prilagaja
vsebin. (številko, v kateri so
pisali o ekologiji, so na pri-
mer izdali v obliki dimnika).

Skratka, v literarno-novi-
narskem krožku imajo ved-
no dovolj dela. Včasih se
zgodi, da niti vrstice ne napi-



Naslovnica šolskega glasila (z leta 1986)

šejo. Seveda, treba je bogati-
ti besedni zaklad, zato vadi-
jo, treba se je pogovoriti
o novinarskih zvrsteh, o že
napisanem in tistem, kar bo-
do pisali ... pa potem pisanje
ostane za doma.

Pišejo pa, pišejo! Mislite,

da jim je Črno zlato dovolj?
Kje pa! Na vsaki enoti imajo
še svoje glasilo: Prvi koraki,
Izvirček, Žarki mladosti in
Hura. Zadnja leta izdajajo še
razredna glasila; na primer 1.
razred je izdal glasilo ob dne-
vu žena. In kar je še posebej
zanimivo – že drugo leto iz-
dajajo glasilo s prispevki
v angleškem jeziku. Zanj je
dala pobudo tovarišica Žni-
daršičeva, ki poučuje angle-
ški jezik.

Tudi za naš TV-15 pišejo.
Ampak ni vedno vse objav-
ljeno. Na našem skopu od-
merjenem prostoru ne
more biti. Preberemo pa vse,
saj nas zanima, kako živijo in
navsezadnje tudi, kako piše
naša slovenska mladež – od
vsepovsod.

Živa Drole

Kakšno učiteljico bi rade imele

*Iz 20. številke Črnega zlata (1986, leto
izhajanja – 14.) smo izbrali nekaj misli.
Upoštevajte, da so tisti, ki so to takrat pisa-
li, že dve leti starejši!*

*Želim si učiteljico, ki bi bila stroga in bi
imela rada zabavno glasbo.*

JANJA ZAKONJŠEK, 4. r.

*Želim si, da bi imela učiteljico, ki bi mi
dajala same petice in bi mene vsaj malo
ubogala.*

BETI JOKAN, 4. r

*Moja učiteljica naj bi bila športna, fra-
jerska in dobra. Včasih bi plesali in se
zabavali, drugič pač bi bili tihi kot miške
in bi vse nadomestili.*

TANJA PUCELJ, 4. r

*Imela bi učiteljico, ki ne bi dajala slabih
ocen in bi v šolo hodila šele ob enih.*

BRANKA TERŽAN, 3. r

*Zadovoljna sem kar s temi, ki jih imam.
Ne želim velikih sprememb.*

KATJA LIPICNIK, 4. r

S strokovnega izleta ljubljanskih študentov arhitekture

S prosto roko

Študentje tretjega letnika ljubljanske fakultete za arhi-
tekturo se že dvanajst let zaporedoma odpravljajo na stro-
kovne izlete v Italijo. Letos so se s finančno in materialno
pomočjo slovenskih delovnih organizacij odpravili konec
marca, njihov vodja je bil kot dolga leta doc. Marjan
Ocvirk, namen ekskurzije pa je bil jasen: izuriti se v arhi-
tektorskem skiciranju klasične arhitekture italijanskih
mest.

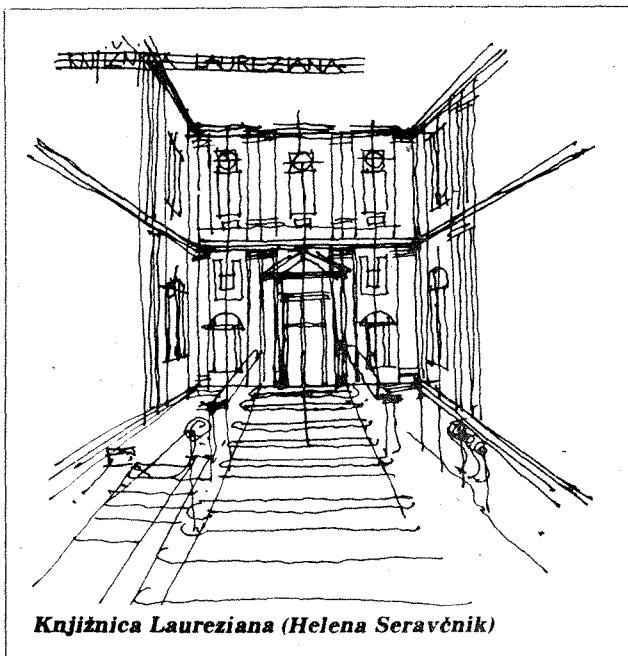
Prvi letošnji postanek v Italiji, kjer so v roke vzeli ski-
cirke, je bil v Vicenzi. Po uvodni razlagi so se nekateri
z manj, nekateri bolj trdo roko lotili skiciranja Teatra Olim-
pica. Na ta način so ostali drobni spominki s poti še mno-
gokje: v Veroni, Mantovi, kjer je bila predmet njihovega
sodelovanja cerkev San Andrea arhitekta Albertija iz 15.
stoletja, pa seveda v Pisi, kjer so se prepričali, da stoji njihov
stolp zares poševno, odkrili pa so (in seveda skicirali) še

veliko drugih draguljev tega starodavnega mesta.

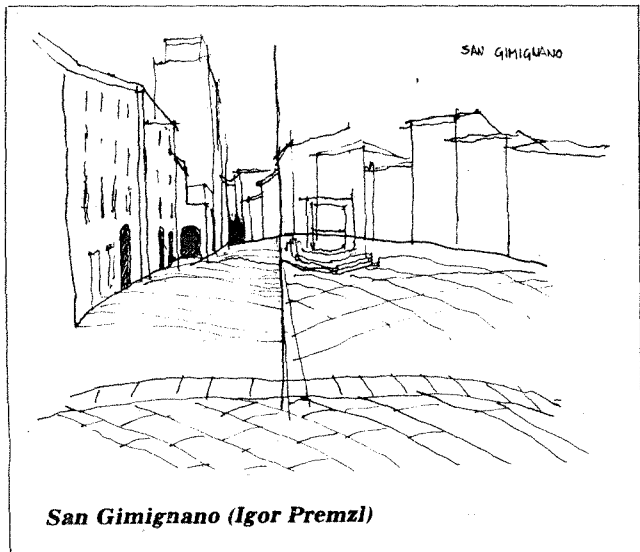
Pot pa se je nadaljevala. Za tri dni so se ustavili v Firen-
cah, v Sieni so občudovali mogočno katedralo na hribu in
trg, na katerem vsako leto prireajo konjske dirke, v Perugia
so se sprehodili po podzemnih hodnikih, ki so jih gradili že
Etruščani. V Assisi so se ustavili ob samostanih,
v mestecu stolpov San Gimignano pa na prečudovitih trgih.
Za konec so si prihranili Rimini, San Marino in Ravenna,
kjer so se pomudili pri baziliki San Apollinare Nuovo in
bizantinski mavzoleju.

Toda, skicirke so počasi postale polne, treba se je bilo
odpraviti domov. Skice stavb pozne antike in renesanse pa
so klicale po predstavitvi. Majhno razstavo so pripravili po
hodnikih fakultete, izložbeni prostor ob Titovi cesti pa jim je
odstopila tudi Beograjska banka. Nekaj teh skic pa pred-
stavljajo tudi vam.

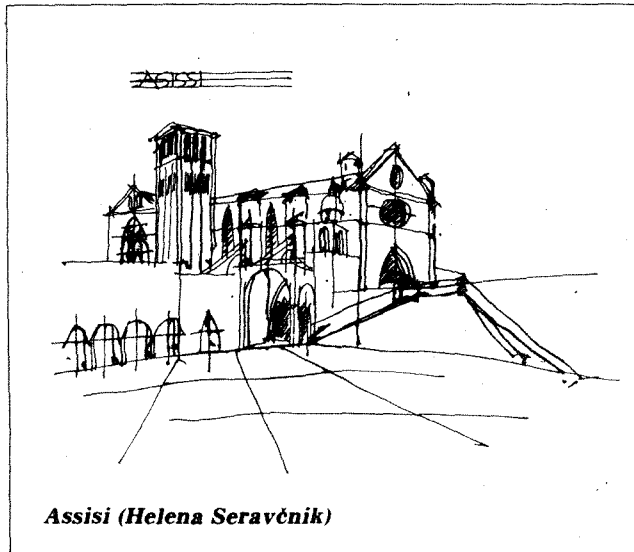
Igor Premzl



Knjižnica Laureziana (Helena Seravčnik)



San Gimignano (Igor Premzl)



Assisi (Helena Seravčnik)



Pisa (Mojca Lipovšek)

Predstavitve monografije o Lackovem odredu Preudarno napisano delo

Založba Obzorja Maribor, krajevna organizacija ZB NOV Smolnik-Fala in Skupnost borcev Lackovega odreda so pripravili v prostorih gasilskega doma Alfonza Šarha na Smolniku pri Rušah predstavitev monografije Lackov odred. Izšla je te dni v dveh delih, v zbirki NOV in POS pri založbi Obzorja v Mariboru, napisal pa jo je zgodovinar dr. Milan Ževart. Ob tej priložnosti je urednik založbe Obzorja Branko Avsenak med drugim poudaril, da je predstavitev knjige o Lackovem odredu poseben dogodek za založnika spriču tako velikega števila udeležencev in prisrčnega vzdušja.

Zlepa se namreč ni na kaki promociji knjige zbralo tolikšno število ljudi, ki v tej knjigi »nastopajo«. Vsi člani Lackovega odreda, od vodilnega kadra do borca so glavni akterji. Vsakdo ima v tej knjigi svojo vlogo in svoj pomen, kolektivni junak tega dela pa je ves odred.

Založba Obzorja je doslej izdala že nekaj del iz znane in dobro zasnovane knjižnice NOV in POS, ki prihaja na svetlo po programu komisije za zgodovino v okviru republiškega odbora ZZB NOV Slovenije. Po besedah urednika so delo spriču obsežnosti izdali v dveh knjigah. Vzrok obsežnosti ni gostobesednost, temveč temeljitost njenega avtorja, ki se je desetletja ukvarjal z zgodovino te partizanske enote. Dr. Milana Ževarta poznamo kot strokovno podkovanega moža, ki mu ne manjka kritičnega duha in tiste prave mere zgodovinarjeve skrbnosti, ki je ob preučevanju takšne tematike nujna.

Lackov odred je partizanska enota, ki je bila za nacističnega okupatorja posebej boleč trn v peti. Zbadala ga je tudi na tleh njegove Ostmarke, nekdanje Avstrije. Tam je razobesila tudi svojo bojno zastavo, kar je bilo hudo sramotno za naciste.

Knjiga je vseskozi dragocen prispevek k opisovanju razlagi našega osvobodilnega boja.

Strokovna recenzenta prof. dr. Tone Ferenc in prof. dr. Miroslav Stiplovšek sta Ževartovo delo ocenila pohvalno. Avtor je v prvi knjigi obdelal vse organizacijske spremembe Lackove čete, Lackovega bataljona in Pohorskega odreda od ustanovitve do preureditve v Lackov odred ter opisal vse na-

marca 1945, akcije minercev, delo aktivistov OF na Kozjaku in druge akcije. V drugi knjigi je podrobno opisal dejavnost Lackovega odreda v Slovenskih goricah, obveščevalno službo v Pohorskem-Lackovem odredu, preskrbo in način prebivanja, zdravstvo, propagandno dejavnost in partizanski tisk, šolstvo, sodstvo in nekatere druge dejavnosti v Pohorskem-Lackovem odredu. Poleg tega je predstavil avstrijsko skupino Avantgarda oz. bojno skupino Steier mark. Posebno poglavje je posvečeno tudi organizaciji KP in skoja v Pohorskem-Lackovem odredu.

Svoje ugotovitve je avtor podprl z bogatim dokaznim gradivom. S kritično obravnavo virov se je poskušal kar najbolj približati resnici o dogajanjih, ki jih opisuje,

Dr. Ferenc: »Pri pripravi monografije Lackov odred dr. Ževart ni ravnal tako, da bi na veliko pripisoval naredbe in poročila štabov in skupaj lepil podatke, pa če ti držijo ali ne, temveč izčrpno, natančno in preudarno razpravlja o problemih. Izredna preudarnost pa je itak že dalj časa znana lastnost njegovega raziskovalnega dela.«

Dr. Stiplovšek: »Monografija Lackov odred je bogat prispevek k osvetlitvi NOB na vsem operativnem območju Lackovega odreda, še posebej pa na ozemlju NOB severno od Drave. Izid dela Lackov odred v Knjižnici NOB in POS je tako dragocen prispevek k zgodovini pisju NOB na Slovenskem.«

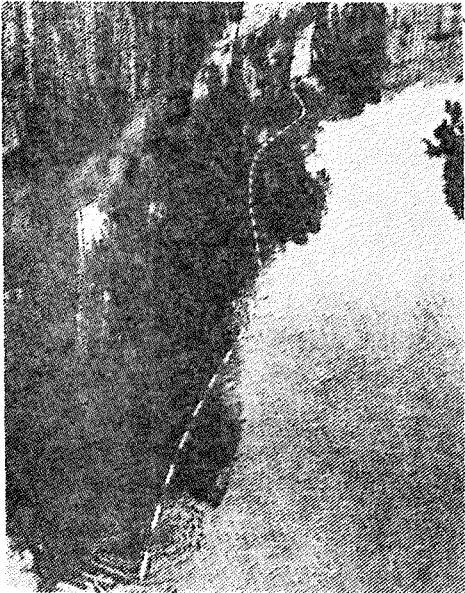
pade na sovražne postojanke v Zgornji Kungoti, na elektrarni Fala, v akciji Brezno, nemško ofenzivo na Kozjaku v drugi polovici novembra 1944, boj pri Sobotah in hude izgube 2. bataljona Lackovega odreda v začetku

s čimer se je izognil poenostavljenim prikazom. V monografiji so objavljene številne fotografije iz Muzeja narodne osvoboditve.

Izšla je v nakladi 2500 izvodov. Opremil jo je Bronislav Fajon.

M. Kos

Ekologija in umetnost – tretji jugoslovanski bienale na to temo EKO v MB



Milenko Matanović: Projekt na Ljubljani-
ci (1969)



Skupina Most: (avtorji projekta Bojan
Štokelj, Marko Košnik in Etbin Stefan-
čič), Ekologija (objekt z glasbo, 1988)

Kratice? Saj je preprosto. Eko je naslov zdaj že tretjič zapored v Mariboru organiziranega jugoslovanskega trienala o ekologiji in umetnosti, ki si ga bodo lahko umetnosti željni gledalci ogledovali še vse tja v julij.

»V svetu približevanja ekološkemu kolapsu ni več možno prepustiti svojega življenja v roke stihiji in nemoci, še bolj pa tistim, ki v imenu »lepšega jutri« usmerjajo naše tokove življenja v razpredelnico najbolj

črne zgodovine...« To so uvodne besede v katalogu, ki jih je na prvi pogled malo bombastično zapisal Peter Može, vemo pa zdaj že vsi, da opozarjanja na drsenje v različne smeri naše ekološke razkrojenosti ni nikdar dovolj. Vajeni mnogih eksperimentov, vseh v ciljih po hitrih učinkih, smo namreč tudi na področju ekologije in zavzemanja za zdravo človekovo okolje doživeli že nekaj »valov«. Valovi plusknejo in se spet umaknejo, mi pa, tako nas vsaj opozarja intuitivna moč umetniškega ustvar-

janja, moramo iti za to stvar predvsem VASE! V svojem najbolj celostnem gledanju na človeško bivanje se moramo začeti spraševati o dejanskih definicijah napredka, oziroma, o premnogih vrednotah, ki nam spriču dirke za kratkotrajnimi količinskimi efekti polzijo skozi dlani. V tem kontekstu se ekološki pristop k umetnosti samo sprašuje o lepoti, o materiji, o institucionaliziranju umetnosti in umetnine, o njenem (če uporabimo ta, v političnem žargonu že precej sprofanirani izraz) – podružblja-

Na Trški gori S pesmijo med vaščane

Kmalu po ustanovitvi prvega dolenjskega partizanskega bataljona na Gornji Topli rebri 3. marca 1942. leta je bila druga četa tega bataljona poslana na mirnopoško območje s posebnimi nalogami. Četo sta vodila kot komandir Dušan Švara-Dule in politkomisar Jože Slak-Silvo. Četa se je 14. marca utaborila v še vedno visokem snegu v gozdu okoli kraške vrtače pod Ostrim vrhom.

Ko je odhajala Duletova četa iz Gornje Tople rebri, je dobila nalogo, da se poveže s terenskimi odbori OF, kjer so le-ti že obstajali. Pomagala naj bi na terenu ustanovljati nove odbore OF, organizirati obveščevalno mrežo, zbirati orožje, strelivo, zdravila, hrano, obleko in podobno.

Četa je imela posebno nalogo, da se na novem območju okoli Mirne peči giblje čim bolj javno, tudi sredi belega dne. S tem naj bi partizani pojasnili ljudem, da so resnični borci. Ena takšnih, zelo pomembnih akcij v tem času, sredi marca 1942 leta je bil tudi prvi partizanski miting na Trški gori.

Borci v Duletovi četi, ki jih je bilo tedaj v taborišču pod Ostrim vrhom že okoli 70, so se močno potegovali za to akcijo. Opravljanje raznih del v taborišču čete je bilo vsem odveč.

Drago Florjančič-Poštartev, doma iz Šenpetra (zdaj Otočec) je predlagal, da bi na Jožefovo, to je 19. marca, na Trški gori priredili pravi partizanski miting. Vsako leto na ta dan je bila pač po stari navadi na Trški gori posebna maša. Komandir čete Dule ob tem Florjančičevem predlogu ni dosti premišljeval. Rahlo, kot se je znal, se je nasmešnil, si privihal brke in mu odgovoril samo z eno besedo: »Fantastično«. To pa je bilo dovolj, da je Drago Florjančič vedel, kaj mu je storiti.

Na pot

Kot vodnik se je s petnajstimi borci v noči z 18. na 19. marec napotil proti Trški gori. Dne 18. marca je bila noč temna, ko so prišli borci do železniške proge blizu Mirne peči. Potajili so se in počakali, da je mimo odpeljal vlak iz Novega mesta proti Trebnjemu. Opazovali so italijanske vojake. Najraje bi jih pri prici napadli, a niso hoteli tvegati še bolj pomembne akcije na Trški gori.

Okrog polnoči 18. marca so prišli Florjančičevi borci v zaselek Karlovci, kjer so si po hišah posušili oblačila. Vaščani so jim skuhalo žgancev in kislega zelja. Proti jutru 19. marca so borci nadaljevali pot. Drago je poslal naprej na Trško goro borca Jožeta Udoviča-Topsija, ker je bil ta čas med borci še vedno najbolj civilno oblečen, pa tudi kot Novomeščan je kraje dobro poznal. Njegova naloga kot izvidnika je bila, da ugotovi, kako je okoli cerkvice in kdo vse prihaja ta čas na Trško goro k maši.

Precej ljudi iz okoliških vasi je bilo v cerkvi ali okoli nje in med pogovorom z znanci. Bilo je zlasti veliko mladine, da bi se srečali med sabo. Italijanov ta čas na Trški gori ni bilo in Topsi se je ves nasmejan vrnil k ostalim borcem in jih seznanil s položajem.

Borci Duletove čete so prišli na Trško goro in dobro zavarovali smeri proti Novemu mestu in Hmaljniku. Prav iz teh dveh smeri so namreč pričakovali možen prihod Italijanov proti Trški gori.

Po maši so se ljudje vsuli iz cerkve. Ko so zagledali pred cerkvijo oborožene ljudi, so

se ustrašili in obstali. Nastala je prava zmešnjava in borci so odpovedovali ljudem, da so lahko brez skrbi, da se jim ne bo pripetilo nič hudega.

Uspešen govor

Ko je bilo med cerkvijo in več stoletno lipo na Trški gori že zbrano približno tristo ljudi, je stopil na govorniški odber Drago Florjančič in spregovoril. Govoril je o pomenu narodnoosvobodilnega boja na Dolenjskem. Govoril je o skupnem boju vseh ljudi Dolenjske proti okupatorjevi vojski in domačim izdajalcem, ki so že dvigali glave. Pozival je zlasti mladino, naj se vključi v partizane, ostale pa, da podpirajo partizansko vojsko s hrano, obleko, zdravili, orožjem in strelivom. Dopovedoval je zbranim, da partizani niso četniki, kar so tedaj že mnogi mislili, jih svaril pred belogardiističnimi duhovniki, potem pa so partizani zapeli več partizanskih in narodnih pesmi.

Prvi javni nastop Duletovih partizanov na Trški gori je odlično uspel. Žal pa je bilo med zborovalci tudi nekaj nasprotnikov, ki so o dogodkih kaj hitro obvestili Italijane v Novem mestu. Toda Italijani so presenečeni ob tej vesti na Trško goro prišli šele veliko kasneje. Partizani so bili ta čas že na Dolnjem Grčevju.

Akcija borcev Duletove čete na Trški gori je ta dan še posebno dobro uspela, saj so se domačinom predstavili, obenem pa tudi pridobili več deset novih borcev. Številni med vaščani so takoj povabili partizane, da naj pridejo čim prej v njihove vasi, da bi jih videli še drugi vaščani. Zlasti mladina si je želela takoj naučiti vsaj nekaj partizanskih pesmi. Borci so mladini tako narekovali pesmi in mladina si jih je zapisovala. Partizani so zdaj zlahka organizirali tudi na tem območju zelo potrebno obveščevalno mrežo in tudi ves čas prejemali od ljudi zanesljive zahteve, pa tudi druge pomembne podatke. Takoj po mitingu je skupina borcev napadla karabinersko patroljo iz Krovega pri gradu Otočec in teže ranila enega karabinerja. Komandir Dule pa je z večjo patroljo napadel italijansko kolono v Kačjih ridah. Le nekaj dni kasneje je skupina partizanov Duletove čete prišla v Novo mesto, da bi po naročilu štaba bataljona aretirala italijanskega prepovednika kapetana Kumra (slovenskega rodu). Ker ga ni bilo v Novem mestu, so borci iz njegovega stanovanja odnesli pod posteljo skrit puškomitraljez, zaboje streliva za pištolo, več toplih odej, šotorska krila, sladkarije, žgane pijače in še kaj. V skupini, ki jo je vodil Jože Bon, so sodelovali še Ljubček Košir, Ivan Kovačič-Efenka, Stane Zura-Džuro in Drago Suhi-Liko.

Trškogorska akcija in vse še navedene sprotne akcije so tedaj močno odmevale po Dolenjski ob Krki in tudi kasneje pospešile množično odhajanje prostovoljcev v partizane.

Drago Suhi-Liko

nju in ne nazadnje tudi o »zunanjem odnosu med umetnostjo in življenjem« (kar postavlja v tem kontekstu umetnostni zgodovinar Igor Zabel na prvo mesto).

»Ne verjamem, da je svet tako dolgočasen, kot ga na ekran naše zavesti slika razumsko videnje sveta. Skupnostna odločitev, da za meje resničnosti priznamo doseg naših fizičnih čutil, sicer poraja zaokroženo zgradbo sveta, ta pa je po mojem občutku bistveno nepopolna. Jedro vsega, kar imenujemo življenje, jaz, lepota ali ljubezen leži onkraj nesrečne meje...« Tako je o tem zapisal med drugimi v katalogu umetnik Marko Pogačnik, ki je za pogled umetnosti in na umetnost o optimalnem bivanju vsaj za slovenski likovni in širši umetnostni

prostor, ena pomembnejših osebnoti.

Mariborska razstava EKO je znamenje živosti in razpredenosti dvajsetletnih likovnih iskanj v jugoslovanskem prostoru, ki vsako nesrečno slepo ulico v umetnosti in vsako filozofijo o koncu umetnosti sproti podira ter odraščajoče iznajdeva vedno nova in neizmerna obzorja.

Treba se je spomniti vrste ljudi, ki so v Jugoslaviji podirali ograje in si izsilili pot v posvečene galerijske prostore; treba je spomniti na sadove »generacije rož« in na skupino OHO, na skrajne robove teh iskanj z Marino Abramovič na čelu, na pojavljanje več skupinskih stvaritev in začetek stapljanja več umetnostnih medijev, na postavljanje situacijskih »scen« in prostorov, ka-

mor vstopa poleg slike in ki pa tudi arhitektura, oblikovanje, kamor se vnašajo celi kosi izsečkov iz življenja in narave, glasba, osnovni elementi ognja, vode in svetlobe in kjer se pogosto udeležnja filozofija posameznika (umetnika) do sveta in o svetu.

Tretji jugoslovanski bienale EKO so v mariborski umetnostni galeriji postavili in vse spremljajoče pripravili – mariborski umetnostni zgodovinarji ob pomoči strokovne žirije, v kateri so bili Aleksander Bassin, Stane Bernik, Želimir Košević in Peter Može. Razstava, vreden branja – za vsakogar, ki si želi približati poglede in snov sodobne jugoslovanske likovne umetnosti.

Bojana Žokalj-Jesih

V makedonski vasi Bistrenci

Življenje pred okupacijo

Čeprav je bila vas Bistren- ci naseljena s ljudmi različ- nih narodnosti in različnih tradicij, običajev in navad, veroizpovedi in kulturne ravni, so živeli v slogi, med- sebojnem spoštovanju in po- moči. Medsebojn.

Je zlasti izkazovala med slo- venskim in turškim prebi- valstvom pri obdelovanju zemlje, vzgoji poljedelskih kultur in podobnem. Bila pa je vidna tudi v drugih obli- kah. Gospodarski položaj slovenskih in turških družin se ni dosti razlikoval, saj so dohodki od kmetijstva ko- maj zadoščali za osnovne življenjske potrebe.

Toda slovenske družine so se vendarle razlikovale od sosedov: to se je videlo pred- vsem v njihovi življenjski ravni, posebej pri pohištveni opremi, higienskih navadah, načinu prehranjevanja in oblačenju, pa tudi v kultur- nozabavnem življenju. Razli- ke so bile očitne zlasti v na- činu obdelovanja zemlje, saj so naši rojaki uporabljali so- dobno opremo in orodje. Imeli so plug, mlatilnico,

traktor in druge pripomoč- ke. V vasi je bila tudi čitalni- ca s slovenskimi knjigami in glasbeni instrumenti. Prire-jali so gledališke igre, ples in organizirali zabave. Hodili so tudi na obiske v nekate- re bližnje vasi. Vse to je pri- pomaglo k zblizovanju Slo- vencev s pripadniki drugih narodnosti.

Prav tako so naši rojaki prek slovenskega tiska bolj spremljali dogodke v državi in po svetu, v večernih urah

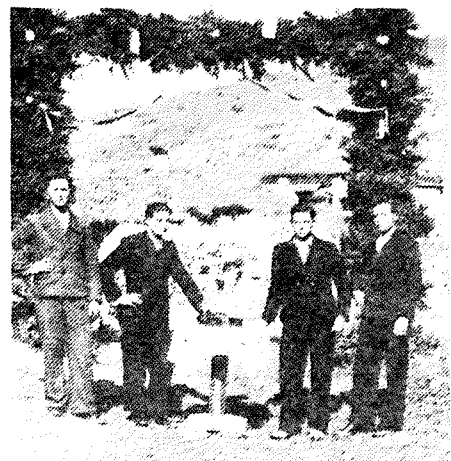
pa so se zbrali na »sred sela«, prostoru v vasi, kjer so pote- kali družbeno življenje, kul- turne in druge prireditve. Tu so bila tudi poročna slavlja, obredi ob cerkvenih prazni- kih, tu so plesali kolo ter se menili o raznih vprašanjih iz vsakdanjega življenja.

Posebej je treba poudariti, da so bili Slovenci v vasi Bi- strenci politično usmerjeni proti fašizmu, že zato, ker so na svojih plečih občutili faši- stično nasilje, zaradi katere-

ga so tudi morali zapustiti svoje domove. Večina med njimi je bila že v času proti- ljudskih režimov v bivši Ju- goslaviji za naprednejša in demokratična gibanja. Prav zato je bil večji del sloven- skih prebivalcev te vasi tudi proti Vatikanu in katoliški cerkvi, ki je bila v Italiji glav- na opora fašizma. To je izko- ristila pravoslavna cerkev, ki ji je pri pospeševanju veliko- srbskih teženj že v prvih le- tih po priselitvi Slovencev v Bistrence uspelo pridobiti del slovenskih družin, da so, četudi bolj iz političnih kot verskih nagibov, prešle iz katoliške vere v pravoslav- no. Za te »nove vernike« so v vasi zgradili pravoslavno cerkev, pozneje pa so gradili tudi katoliško.

Toda niti ena niti druga cerkev nista mogli bistveno vplivati na spremembo nji- hove zavesti in protifašistič- nega razpoloženja. To se je pokazalo tudi na volitvah le- ta 1939, ko so prebivalci Bi- strencev podprli predstavi- ke Mačkove kmečke stran- ke, ki je tedaj veljala za na- predno. To se je potrdilo tudi v marčnih dneh 1941, ko so v vasi množično demonstri- rali proti pristopu Jugoslavi- je k trojnemu paktu.

(se bo nadaljevalo)



Ivan Vižintin, Stanko Kuzmin ter Stanko (padel leta 1944) in Lojze Pipan ob svatbi Stanka Nanuta in Zore Berčič 11. marca 1940 v Bi- strencih.

Spomenik za našega komandanta

Ludvik Vider-Ludve (Bregarjev) je bil rojen 14. februarja 1920 v Veliki Račni pri Grosupljem. Kmetje so bili, sedem otrok je bilo pri hiši. Vsi so sodelovali z NOG, trije bratje so padli kot borci...

Že mlad se je moral sam preživljati s priložnostnimi deli. Pred odhodom v partizane je delal pri nekem podjetju, ki je raziskovalo nahajališča premoga v okolici Škofljice. Od tu je že leta 1942 – marca – odšla cela skupina delavcev v parti- zane. Iz monografije Tomšičeva brigada, je ugotovljeno, da je bil že v rani jeseni 1942 vodnik Tretjega bataljona. V tej knjigi sta opisani tudi dve njegovi junaški dejanji. V tej enoti je bil tudi dvakrat ranjen. Njegovi sorodci vedo, da je bil zelo pogumen borec – pravi tomšičev.

Decembra 1943, ko je bila 2. četa Četrtega bataljona Tom- šičeve brigade dodeljena v sestavo novoustanovljenega Notranjskega odreda, je tudi Ludve prešel v sestavo 1. bata- ljona Notranjskega odreda. Kmalu je bil imenovan za namestnika komandanta, od začetka marca 1944 do septem- bra 1944 pa je bil komandant slavnega 1. bataljona Notran- jskega odreda. V času njegovega poveljevanja je bil ta bata- ljion res udarna pest Notranjskega odreda. Vsi borci te enote smo ga izredno cenili in spoštovali. Bil je poveljnik, ki je znal bliskovito in preudarno presojati nastali vojaški polo- žaj. Do svojih borcev je bil zelo demokratičen in pri večini zelo priljubljen. V času njegovega poveljevanja je 1. bataljon dosegel zavidljive bojne uspehe (boji na Slivnici, Lužarje- vem bregu, diverzantske akcije na železniški progi – zaž- gana cela kompozicija goriva in podobno). Za dosežene

uspehe je bil Ludve prvi in edini v odredu odlikovan z redom hrabrosti.

Jeseni 1944 je odšel v oficirsko šolo in se oktobra vrnil iz te šole s činom podporočnika. Prevzel je dolžnost namestnika komandanta odreda do konca februarja 1945. Dne 19. marca 1945 je bil imenovan za komandanta 1. bataljona Petnajste SNOUB »Belokranjske«. V aprilu 1945, ko je njegova enota branila pritiske sovražnih enot, da bi prodrle v Kočevski Rog, ga je skupaj s še dvema oficirjema 15. divizije smrtno zadela mina.

Bilo je 16. aprila, v poznih večernih urah.

Zgodilo se je na Rebri pri zaselku Kunč pri Starem logu, na obrobju Kočevskega Roga. Vsi trije padli so bili pokopani v skupni grob na pokopališču v Podstenicah.

Tako se je končala revolucionarna in bojna pot znameni- tega komandanta Prvega bataljona Notranjskega odreda Ludva. Vsem, ki smo ga poznali, je ostal v najlepšem spo- minu. Predvsem mladim borcem je bil vzor poguma in tovarišstva. Zelo je obžaloval izgubo slehernega borca – to- variša.

Čeprav so njegove zasluge v NOB neprecenljive, ni nje- govo ime zabeleženo na nobenem spomeniku. Menim, da bomo morali vsaj preživeli borci Notranjskega odreda preko svojega odbora poskrbeti, da bo tudi njegovo ime dobilo častno mesto na enem izmed spomenikov – morda v njego- vem rojstnem kraju. Naš Ludve si je to nedvomno zaslužil.

Marjan Mihelj

Iz kronike NOB Kanomlje

Gorele so domačije...

Prebivalci Kanomlje pri Spodnji Idriji so med NOB veliko pretrpeli. Že do razpada Italije je bilo več družin odpelja- nih v italijanska taborišča in zapore, bile so tudi človeške žrve.

Po razpadu Italije so nemške enote pogosto vpadale v dolino Kanomlja in terorizirale prebivalstvo. Tudi Nemci so odpeljali več ljudi v nemška taborišča. Več se jih tudi ni vrnilo na domove po končani vojni. Največje gro- zovitosti so počenjali okupatorji zadnje dni vojne. Samo na domovih je zgorelo 22 prebivalcev.

V zadnji ofenzivi na območ- ju 9. korpusa so nemške enote vdrlle tudi v dolino Kanomlja. Prebrskale so vse koticke v tem kraju, ropali imetje, po- žigali domačije in morale pre- bivalstvo.

O zločinu v Belem brdu in Brdu pripoveduje Lenka Rejc:

Prvega aprila 1945, nekako ob pol osmi, sem zagledala, da je na domačiji v Belem brdu najprej zagorel hlev, potem še hiša. Sosed je potem povedal, da so bili le trije požigalci; dva Nemca in en domobranec iz Idrije. Malo pred tem je bila na njeni domačiji skupina Nem- cev, ki so odšli proti Vojskem. S seboj so vodili očeta Brdarja. Pripeljali so ga v hišo, kjer je sedel na klopi. Nemci so mu ponudili cigareto, vendar je bil v takem strahu, da ni mogel kaditi. Rekel ji je, da ga peljejo v smrt.

Kmalu za tem so prišli ti tri-

je, ki so požgali domačijo v Be- lem brdu, na sosednjo domači- jo v Brdu. Na obeh domačijah so prebivalce zaprli v hišo in jo zažgali. To je zvedela še po- tem, ko so požigalci že odšli. Za njimi so prišli še četniki, ki razen teroriziranja niso storili ničesar.

Zvečer je prišla še ena skupi- na Nemcev, ki so prespali v njeni hiši. Ponoči so se hiši približali partizani, bili so že v bližini hiše, ko so jih opazili Nemci. Začeli so jih loviti in enega tudi ujeli. Bil je mlad fant, ki je zjutraj poskušal po- begniti, vendar ga je zadel strel, padel je tik ob hiši.

Jože Bončina, doma na do- mačiji z Brd, je bil partizan. Tiste dni je hudo zbolel, dolo- čili so mu štiri borce, da ga spremljajo proti domu. Vsi štirje so padli, predno so prišli na cilj. Sam je nadaljeval pot proti domu in že od daleč za-

gledal požgano domačijo. Do- mov je prišel šele osmi dan, našel pa je le še ožgane zidove. Očeta, ki so ga ubili nedaleč od hiše, matere, bratov in sester ni več našel, zgoreli so v hiši. Sosedje so ostanke trupel že pokpali.

Njegov brat Vinko, ki je bil tisti dan doma, je malo pred tem odšel v skrivališče in se tako rešil smrti.

Na domačiji v Belem brdu so zgoreli: gospodar Tomaž Rejc, njegova žena Marija in hči Frančiška.

Na domačiji z Brd pa otroci: Fani, Srečko, Franc, Emil Bon- čina in Rozalija Močnik, stari od 5 do 13 let. Zgorel je tudi Jože Likar, star 16 let, ki se je pred tem zatekel na to domači- jo. Zgoreli so tudi Cecilija Bon- čina, gospodinja na tem domu in Julija Močnik ter Anton Vondčina, star 82 let.

Istega dne so Nemci in nji- hovi sodelavci prišli na doma- čijo v Žličniku. Obkolili so hi- šo, v kateri je bilo sedem do- mačih, med njimi tudi otroci. Vse so privezali h kmečki peči, hišo polili z bencinom in jo zažgali.

Na domačiji v Žličniku so bi- li sežgani: Ivan Štucin in žena Marija ter sin Franc, star pet let. Poleg teh so zgoreli še: Iva- na Česnik, stara 25 let in otroci Frančiška, Terezija in Davorin, stari od štiri do osem let.

Nekaj dni zatem so prišli Nemci na domačijo v Leba-

novš. Tudi tu so požgali doma- čijo, v kateri so zgorele tri se- stre, Neža Podobnik, Katarina in Frančiška, stare od 55 do 57 let. Ko so prišli sosedje po nji- hova trupla, so ugotovili, da so imele posekane roke in noge. Te ženske so živele samosvoje življenje in niso imele nič skupnega z NOB.

Dne 1. aprila 1945 so v Ka- nomlji ubili tudi Pavlo Moč- nik-Kendovo z Idrijskih Krnic. Aretirali so jo na domu in jo potem vozili po Kanomlji ter jo tu ubili.

Nekaj dni pred tem je prišla po cesti Pavla Velikanje, ko so jo srečali Nemci, so jo odvedli v avto in jo odpeljali. Kmalu zatem so avto napadli partiza- ni, ker niso vedeli, da je v njem tudi aretiranka. Nemci so se hoteli maščevati tako, da so Pavlo ustrelili in jo vrgli v ob- cestni jarek.

Na spisku so imeli še več do- mačink, vendar so se pred are- tacijami umaknile v gozdove.

V tistih dneh so zajeli štiri partizane, ki so se morali sezu- ti in nositi strelivo proti Idrijs- kim Krnicam. Na domačiji pri Rovtarju na Maročicah so za- htevali od domačih, da so jim dali hrano. Potem so nadalje- vali pot naprej in jih nedaleč od te domačije ustrelili. Oku- pator je tako opravil zadnji zo- ločin v tej dolini, ker se je moral kmalu za tem umakniti iz teh krajev.

Janez Jeram

Nekaj dodatnih pojasnil in dopolnitev k prispevkom Drugače kot v knjigi

Ob natančnem ponovnem branju objavljenih povzetkov iz gradiva, v katerem Mirko Klančar-Sandi pojasnjuje ugotovljene spremembe v seznamu poveljniškega kadra Gubčeve brigade v knjigi z naslovom »Gubčeva brigada«, smo ugotovili nekatere nejasnosti, ki terjajo dodatne popravke in pojasnila.

Pri navajanju datumov v zvezi s prenehanjem funkcije **polit- komisarja brigade** Branka Radulovića in hkratnim začetkom delovanja Karola Tauferja-Sarlija v funkciji vršilca dolžnosti ni pravi datum 1. 3. 1944, temveč 15. 3. 1944, čeprav tudi ta ni povsem zanesljiv. Taufer je opravljal to funkcijo do 19. maja in za njim zopet B. Radulović ter šele nato Vanja Groznik.

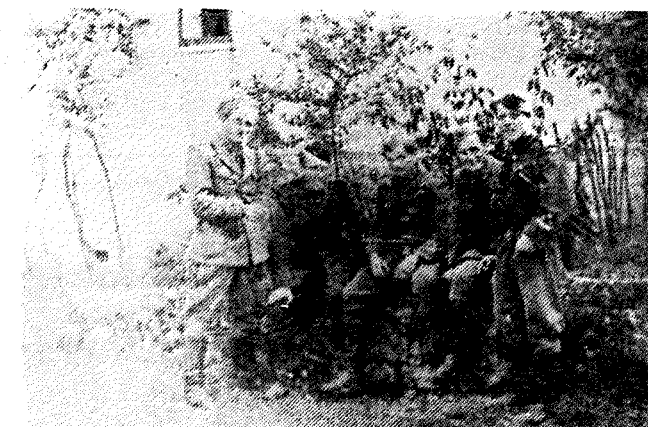
Kar zadeva funkcije **namestnika politkomisarja brigade**, velja, da je začel Hinko Bratož-Oki opravljal to funkcijo 29. 8. in ne 19. 8. 1944 – in jo je potem opravljal s presledki, kot sledi:

od 29. 8. do 1. 10. 44 Bratož Hinko-Oki
od 1. 10. do 6. 10. 44 kot v. d. Vincenc Lukan (Vinko)-Emil
od 6. 10. do 13. 10. 44 kot v. d. Humbert Gačnik-Humbi
od 13. 10. do 19. 10. 44 Bratož
od 19. 10. do 11. 11. 44 kot v. d. Lukan
od 11. 11. 44 do 21. 1. 45 Bratož
od 21. 1. do 31. 1. 45 kot v. d. Ančka Jerič, roj. Kodrič
od 31. 1. do 15. 5. 45 Bratož.

V knjigi »Gubčeva brigada« je razen napačnih datumov v zvezi z Bratožovo funkcijo tudi napačen podatek o Gačniko- vem času opravljanja te funkcije. Gačnik namreč ni bil namest- nik politkomisarja od 16. oktobra do decembra 1944, kot je zapisano v knjigi, temveč tako, kot je navedeno v zgornji razpre- delnici.

Pri navajanju podatkov o **komisarjih bataljonov** sta bili v poglavju o 3. bataljonu dve napaki oziroma pomanjkljivosti. Prva: Karol Dimnik-Čarli je bil komisar bataljona do 21. 12. 1943. Druga: Franc Mavrin-Zan je opravljal to funkcijo od 2. 4. do 8. 5. 1944 (in ne do 8. 5. 1945, kot je bilo pomotoma natis- njeno).

Kar zadeva **komandante bataljonov**, je prišlo v naših objavah do pomanjkljive navedbe pri komandantih 3. bataljona, in sicer: komandant bataljona je bil od 14. 7. 1944 do 14. 9. 1944 Janez Muc, ki je bil pred tem vršilec dolžnosti komandanta že od 11. 7. 1944 (in ne šele od 2. 8. 1944, kot je zapisano v seznamu poveljni- kov v knjigi »GB«). Dokaz, da je temu tako, izhaja iz knjižice »Tri leta Gubčeve brigade« ter iz kronike 3. bataljona, ki navaja,



Štab Gubčeve brigade, fotografiran v Gornji Paki v Beli krajini 11. avgusta 1944: od leve proti desni – Viktor Umek, pomočnik politkomisarja brigade; Karel Dimnik, namestnik komandanta brigade; Vinko Mojškrč-Jesen, komandant brigade; Stane Škrli, politkomisar brigade; Bogomir Gaberc-Huso, načelnik štaba brigade.

da je prišel novi komandant, potem ko je 6. julija padel Viktor Omerza, na položaj 14. julija 1944.

Glede komandanta 4. bataljona se je pri Francu Avblju-Lojku vrnil v objavo napačen datum. Pravi je: od 3. 3. do 19. 5. 1944.

Avtor prispevkov Drugače kot v knjigi ugotavlja, da so v izpo- polnjenem seznamu kljub vsemu ostale še nekatere nezapol- njene praznine v trajanju dveh ali treh pa celo petih dni, kar je razumljivo, saj včasih padlega komandanta ali komisarja ni bilo mogoče takoj nadomestiti z novim.

Taki primeri so v funkcijah **namestnika komandanta bri- gade, načelnika brigade ter komisarja 2. bataljona.**

Konkretno:

Predrag Jevtić-Dragan je postal namestnik komandanta bri- gade šele v noči od 30. nov. na 1. dec. 1942 (in ne 3. 11. 1942, kot je bilo navedeno v knjigi), kar pomeni, da je to mesto ostalo prazno od 3. do zadnjega novembra. Možno je, da je bil Dušan Majcen- Nedeljko namestnik komandanta brigade še po 3. novembru (kar je datum prenehanja njegove funkcije, naveden v knjigi).

Prav tako je bila – glede na seznam v knjigi »GB« – ta funkcija nezasedena v času od 12. 1. do 20. 2. 1943.

Praznina je tudi, kar zadeva načelnika brigade za čas od 12. 9. do 24. 11. 1943 ter od 28. 12. 1943 do 5. 2. 1944.

V zvezi s komisarjem 2. bataljona pa je ostala »prazna« ta funkcija v času od 2. do 20. februarja 1943.

Spričo mnogih datumov in števil se je v objavo tu in tam vrnila tudi takšna »tiskarska«, denimo napačno navedeni 3. januar namesto pravilnega 3. junija 1944 v navedbi trikratnega juriša Prvega bataljona na postojanko Zavrhr.

Med napakami so tudi nekatera netočno navedena imena: komandant 3. bataljona je bil Mirko Črnigoj in ne Črnogoj, Viktor Omerza kot komandant 4. bataljona je bil v enem izmed nadaljevanj po nerodnosti »preimenovan« v Antona.

Avtor »raziskave« je za vsako ugotovitev oziroma spremembo navedel po enega ali več dokazov. Vseh v povzetku, objavljenem v zadnjih nekaj številkih našega tednika, seveda nismo mogli navajati, so pa vsakomur, ki bi želel ali mogel k ugotovitvam še kaj prispevati, na voljo pri njem – na sedežu Gubčeve brigade.

Utrinki iz Belgijske kasarne

17. januarja 1943 se je pojavil na vratih celice novomeškega zapora karabinjer in zaklical: **Malnaric Joz, Nampel Antonio, Malensek Luigi, Derganc Francesco, Hudoklin Cvetko...** Con tutta la roba subito, andiamo via... Vsak izmed poklicanih je zgrabil svojo prtljago, se s težkim srcem poslovil od Metličanov (Pavla Pavloviča, Ivana Urha, Pepija Rajmerja, Kremesca, Kočvarja in Novomeščanov Mikcev). Zastrazeni smo se odpravili na železniško postajo Bršljin.

Porinili so nas na vagon vojaškega vlaka in kmalu smo bili v Ljubljani. Peljali so nas v Belgijsko kasarno. Sprejel nas je »appuntato« Zaba (ime so mu nadeli arestanti, ker je kričal kot zaba). Natančno nas je preiskal, meni zaplenil zemljevid Italije in me vrgel v celico št. 6 v II. nadstropju. Celica je bila že nabita, saj je bilo v njej že 30 jetnikov, eden celo brez nog, invalid iz 1. svetovne vojne. »Od kje si pa ti, mali,« me je vprašal nekdo z zgornjega pograda. »Iz Semiča« sem odgovoril. »Tudi jaz sem iz Semiča«, je vzkliknil ta. Bil je Lojze Bukovec, povojni direktor Veletekstila. Za nas, Dolenjce ni bilo več prostora na pogradih, zato smo morali spat na tleh. Obračali smo se po komandi, kmalu smo bili polni uši. Hrano smo dobili enkrat dnevno: plitev krožnik mineštre, 10. dkg kruha in 2 dkg sira. Na stranišče so nas spuščali enkrat dnevno, sicer pa smo imeli za malo potrebo v kotu kiantarico. V sosednji celici št. 7 so bili zaprti France Kidrič, Juš Kozak, veletrgovec Šarabon in še nekateri. Po arestantskem telefonu smo zvedeli, da je med njimi tudi nek vohun.

Poleg stranišča, skoraj nasprotni naše celice, je bila celica št. 1. Vanjo so februarja 1943 pripeljal pesnika Ivana Roba. Ujeli so ga beli skupaj

s Kobalovo Marjolo, nekje blizu Pletirij (to sem zvedel po vojni). Ivana Roba so odpeljali 12. februarja 1943 in ga ustrelili blizu Vrhnik. Kobalova Marjola pa je prišla živa ven, umrla je pred desetim leti in je pokopana v Semiču.

Istega dne, ko so izpraznili celico 1 in odpeljali Ivana Roba, se je pojavil na vratih naše celice appuntato Napoli. Pozval je nas, štiri Belokranjce, nekaj Bločanov (Karla in Lojzeta Mazija, Matijo Hitija in še druge) in nas namestil v celico 1. Tu smo dobili pograda. Celica je bila majhna, zato smo cele dneve preležali. Uganjali smo norčije in nismo niti mislili na to, da, če partizani ubijejo škofa Rožmana, lahko postanemo talci. Po padcu Stalingrada konec januarja ali v začetku februarja 1943 (ko je prišla novica v časopise), se je tudi appuntato malo ponizal. Ni več tako glasno regljal, čutil je, da prihaja hudič po svoje.

Vsak dan so nas peljali na sprehod. Tu sem nekoč srečal Avgusta Kinclja, učitelja iz Vrčic pri Semiču. Bil je vaški zaščitnik, ujeli pa so ga ob roški ofenzivi. Povedal mi je, da so ga pripeljali iz Reniccija v Ljubljano na sodišče in da je v Belgijski prehodno. Povedal mi je tudi, da imajo Italijani ogromno prijav proti meni in očetu, da

sva podpirala partizane. Zagotovil mi je, da on ni ničesar priznal; res ni. Čez nekaj dni ga na sprehodu nisem več srečal... Kmalu po odhodu Kinclja pa sem srečal nekdanjega sošolca iz meščanske šole Stanka Vukšiniča iz Metlike (doma so imeli gostilno na Gornjem trgu). Bil je ves prezebel; hlače so mu segale malo pod koleno, imel je le srjaco in polneti suknjič. Povedal mi je, da so ga zajeli kot partizana blizu Ljubljane in da je že sporočil svojemu bratu duhovniku in da upa, da bo kmalu rešen. Tudi njega čez nekaj dni ni bilo več na sprehodu in nikoli več ga nisem videl.

Poleg našega sprehajališča je bilo sprehajališče »farovža«. To je bil prizidek Belgijske kasarne, v katerem so imeli svoje arestante domobranci. Na sprehodu »farovža« smo videli lepo, visoko dekle, rekli so, da je hčerka Otona Župančiča (njen brat je bil zaprt v isti stavbi kot jaz, v prvem nadstropju). Nosi se očala, poznal ga nisem, toda rekli so, da je Župančičev sin.

14. marca zgodaj zjutraj so nas veliko pozvali s »con la tutta la roba«. Odpeljali so nas na železniško postajo, nas stlačili v živinske vagone ter odpeljali v Italijo, v taborišče Visco. To pa je že druga zgodba. Ne bom pa pozabil, kako je odmevalo v Masarykovi ulici, ko smo korakali na postajo. Peli smo: »Čuje se odmev korakov...« Italijani niso nič hudo reagirali, saj so vedeli, da je s padcem Stalingrada njihova igra izgubljena.

Franc Derganc

Spoštovano uredništvo!

Pred leti sem bila dopisnica mladinske strani TV-15, sedaj pa na prošnjo nekaj nekdanjih borcev pošiljam ob praznovanju občinskega praznika Tolminske kratko pripoved partizanke Valerije Skrt iz Modreja na Tolminskem. Tatjana Jermol

»Valerija – težka artilerija«

Bil je soparen dan, ko sem jo obiskala na njenem domu. Stara je trinasedemdeset let in vseh podrobnosti se ne spominja več, kot sama pravi. Vojna je za njo, ostale pa so ji medalje, orden s srebrnimi žarki zaslug za narod, več priznanj za povojno štiri-desetletno delo RK, delo z otroki kot otroška vzgojiteljica v VVO Most na Soči.

»Med vojno sem delala kot aktivistka narodnoosvobodilnega gibanja. Delala sem pravzaprav vse. Najprej sem leta 1941 začela kot kurirka in obveščevalka Gradnikove brigade na Vipavskem. Zbirala sem material, največ sanitetni in hrano, marsikatero ranjenca pa sem tudi obvezala. Ob tem bi omenila nekatere Ajdovce: pokojnega Štekarja, Rustja, Križarja, predvsem pa lekarnarja mag. Ščuka, saj so mi prav v Ajdovščini pri opravljanju službe veliko pomagali. Od tam sem nosila domov v Šmarje pri Potoku sanitetni material in hrano, od tam pa v partizanske tabore, nad našo vasjo.

Po zlomu Italije je bil v naši vasi tudi 1. partizanski kongres na Primorskem. Po vojni pa je bila tu, na Košutniku, odkrita tudi spominska plošča na ta kongres. Oskrbovala sem tudi bolnico na Rzelju. V Ajdovščini sem za svoj denar kupila žimnice in odeje. Ko je iz vasi leta 1943 odšla učiteljica, ki je bila iz Štanjela, sem delala tudi na šoli. V Potoče so prihajali otroci iz treh vasi. Naučila sem jih nekaj pesmic, spekli smo piškote in obiskali ranjence na Rzelju. Bili so veseli. Tam so bili dr. Bežek, Soban in študent Ščuka. Spomladi 1943. leta sem bila izvoljena za tajnico OF. Imeli smo sestanke z vaščani, kot prosvetni referent sem ustanavljala partizanske šole do Dutovelj. Potem sem prala, pomagala šivati triglavke, kasneje titovke krojačem; pri nas doma je bila tudi krojaška šola.



Spominja se tudi župnika Bajta iz vasi. Delal je za partizane, zato so mu odvzeli pravico do maševanja. On je prinesel prvega partizana v župnišče. Toda, izdal ga je nek partizan in zvečer so ga odpeljali in zaprli. Ker je bil župnik tako zaveden, so bili tudi ljudje zelo zavedni; nobenega izdajalca ni bilo med njimi.

»V naši vasi je delovala tudi brigada, katere komandant je bil Dušan Munič, narodni heroj, po katerem se imenuje OS na Mostu na Soči. V eni izmed hiš je imel pisarno, delal je pri partizanski policiji in je še mlad padel v Trstu. Tudi jaz sem tam delovala tri mesece. Ker sem bila doma izdana, me je tja poslal Grajf. Tam so bili tudi Vlado Babič in Franc Platiša. Ko smo imeli pri Sv. Jakobu tajni sestanek, smo bili izdani. Zbežali smo skozi okno, Platiša pa so ustrelili. Že pred vojno smo imeli tu društvo Stampihar, v katerem smo pisali slovenske pesmice, zapisovali razne dogodke. Delovala sem tudi v AFŽ. Spominjam se še pokojnega Mahniča in njegove žene.

Ko sem prišla iz Trsta domov, so me iskali belogardi-

sti, zato sem se umaknila v Sempeter na Kras. Tja sem pripeljala tudi ranjenega nečaka, gnojila se mu je rana. Za silo sem ga obvezala in v vozu s slamo peljala mimo Rihemberškega gradu, kjer so regljale strojnice v Branič. Pri hiši je telila krava, zato so imeli luč, čeprav je bila zatemnitev. Skuhali so nam belo vino. Ko se je zdnilo, pa sva se ponovno podala na pot proti Potoku. Pri nas je bil ravno zdravnik Darjen iz Opčin pri Trstu. Obvezal je rano in mi dal navodila, kako naj ga negujem. Morali smo ga vsak dan skrivati v bunkerju v naši hiši, ker so nas vsak dan obiskovali in grozili.

Pri meni se je tudi stekala najpomembnejša pošta. Če je bilo pismo strogo zaupno, sem ga tudi sama odnesla v Ljubljano. Videm ali Trst. Leta 1942 sem dobila zvezo za Idrijo; s Fanči sva odnesli partizanski denar v Ziri. Tam sva kupili čevlje in jih s tovarnjakom čez Črni vrh pripeljali v Potoče.

Ko je Leskošek prvič prišel iz stare Jugoslavije na Primorsko, sem zanj pripravila večerjo in tisti večer me je za šalo krstil »Valerija – težka artilerija.«

Ves čas po vojni sem bila zelo aktivna. Na Tolminskem, kamor sem se poročila, sem na Mostu na Soči bila štirideset let predsednica Rdečega križa; delala sem eno leto s taborniki iz Izole, kjer sem kuhala in prejela srebrnega galeba. Takoj po vojni sem bila upravnica mladinskega doma Simon Kos, kjer sem delala z vojnimi sirotami. Kar pa sem vam pripovedovala, pa je le delček iz moje življenjske poti.

Zapustila sem jo v pripravi na naslednji dan, na srečanje občinskega praznika Tolminske, ki so ga pripravili ob petištridesetletnici ustanovitve brigad, aktivistov NOG severnoprimorske regije...

To se lahko zgodi tudi živim

Na pokopališču v kraju Campolungo, nekje med Toscano in Abruzzi v Italiji, so na spomeniku padlih v II. svetovni vojni zabeleženi tudi podatki Marjana Felca iz Idrije. Vendar je Marjan Felc še vedno živ v Idriji. Kako je nastala taka pomota, je po več letih le razčiščeno.

Marjanov prijatelj in sošolec na predvojnem učiteljskišču, Luigi Rajmondi iz Udine, Videm v Italiji je pred nekaj leti obiskal ta kraj, kjer je padlo več njegovih tovarišev-borcev italijanskega odporniškega gibanja proti Nemcem. Ob tej priložnosti je odcmil tudi podatke Marjana Felca, ki naj bi tu padel.

Marjana je dobro poznal in tudi vedel, da še živi v Idriji. Zato ga je obvestil o tem.

Marjan Felc se je potem le spomnil, kako naj bi prišlo do take pomote. Do razpada Italije je Marjan služil vojsko v Mantovi. Po razpadu Italije so Nemci lovili italijanske vojake in jih odpeljali v nemška taborišča ali pa jih vključevali v neke novoustanovljene enote. Marjan je prišel na železniško postajo, ki je bila skoraj prazna. Nemški vojak, ki je stražil na postaji, ga je sicer videl, vendar se je obrnil vstran. Poklical pa ga je železničar in ga povabil v tovarni vagon. Svetoval

mu je, na mu odda uniformo, on pa mu bo dal civilno obleko, v kateri je bolj varno hoditi ali se voziti.

Marjan je srečno prispel domov. Njegovo vojaško uniformo pa je dobil nekdo, ki je v boju proti Nemcem padel. V tej uniformi so bili namreč v treh krajih izpisani vsi podatki Marjana Felca. Po teh podatkih je povzet napis na spomeniku.

Take pomote so nastale tudi pri nas, ko so po vojni postavljali spomenike borcem NOB. Na spomeniku v Jagarščah na Cerkljanskem je na spomeniku borcem NOB zapisan nekdo, ki naj bi padel v zadnji ofenzivi pomladi 1945. Ta se ni vrnil v enoto, vendar je še danes živ.

Janez Jerman

izolirka		IZRAZITA RAZSIRITEV CESA		REDKEJŠE ZENSKO IME		RASTLINA OBLAJST		AVTOR VINKO KORENT	
IVAN BRATKO	▽	▽	TISOČINKA METRA	AM. ASTRO-NAVY-EDWIN FIN. ARH. (ALVAR)	TUJE Z. IME	FR. PESNIK (PONTUS DE)			PREKOP
LETNI CAS									
ZDRAVNIK ZA UŠESNE BOLEZNI									ALUMINIJ
FR. SKLADATELJ IZ 17. ST. (JEAN-BAPTISTE)					NEKD. ČEŠKI KOLESAR (ANTON)	BIVŠI AM. METALEC DISKA (AL)	RAJKO RANFL		
POSNEMO-VALEC									
LADJA VLACILKA									
SODOBNA SLOV. PESNICA (MAJDA)			DARILO REKA SKOZI INNS-BRUCK				ZAGREB GORA NA KRETI		▽
MESTO V PIEMONTU (ITALIJA)				BERILO TORINO					
GROFIJA V ANGLIJI					RAJ. PARADIŽ				
PIZA FIRENCE					STOPNJA V UREJE NI CELOTI				



terme čatež

OB VSAKEM ČASU, ZA VSAKOGAR NEKAJ

do emona hoteli

Lofmunda

MODERNO JE IZ ELKROJA JE



Alojz Širaj

Lanskega novembra je umrl Alojz Širaj, ki se je rodil leta 1905 na Hudem Vrhu. Za NOG je začel aktivno in organizirano delati leta 1941. Bil je trener in predsednik vaškega odbora OF. Pri njem so se sestajale partizanske enote, veliko stikov pa je imel z Notranjskim odredom. V začetku leta 1944 je odšel v partizane v 12. brigado. Za delo med NOB in po njej je prejel več odlikovanj.



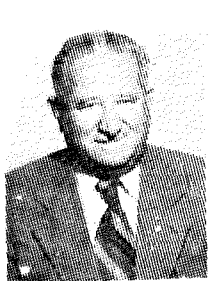
Franc Slak

Konec februarja je umrl Franc Slak-Milan, ki je lansko leto praznoval osemdesetletnico življenja. Rojen je bil v Gornjem Globodolu pri Mirni peči. Kot zaveden naprednjak se je takoj po okupaciji povezal z OF. Spomladi 1942 je stopil v Gorjanski bataljon, se bojeval v Krškem odredu in nato v Gubčevi brigadi. Leta 1944 je deloval v varnostni službi v okrožju Novo mesto in komandi mesta Žužemberk. Po vojni je delal v upravi za notranje zadeve. Bil je izrdo delaven politični delavec. Devet državnih odlikovanj, ki jih je pokojni Slak prejel, so le skromen dokaz za delo med vojno in za vso požrtvovalnost za izgradnjo socializma po vojni.



Minka Šušteršič

Marca smo se na Rakeku poslovili od zveste aktivistke Mince Šušteršičeve. Rojena je bila pred sedemdesetimi leti v znani Tajnikovi hiši v Novi vasi na Blokah. Z vsemi silami se je podala v boj za svobodo. S pomočjo svojega moža in drugih aktivistov je zbirala podatke o sovražniku in jih poročala partizanom. Po vojni je sodelovala v raznih akcijah žena, pri kulturnem delu in pri Rdečem križu.



Stanko Črnilec

Ob razpadu stare Jugoslavije je zbral orožje, ki ga je decembra 1941. oddal prvim partizanom. V letih 1942/44 je sodeloval pri obveščanju in zbiranju raznega materiala za NOG. Avgusta 1944 je vstopil v NOV v Kokrški odred. Bil je politkomisar čete in odlikovan z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo, z medaljo za hrabrost in redom dela s srebrnim vencem. Od njega so se poslovili marca v Trzinu.



Stane Rebula

Na sežanskem pokopališču smo se marca poslovili od soborca Staneta Rebule, partizanskega kurirja in rezervnega starejšega vodnika. Rodil se je pred osemindesetimi leti v Velikem dolu. Junija 1943 je vstopil med partizane. Do sredine leta 1944 je bil borec in kurir na reledni postaji P-3 in do osvoboditve v prvi brigadi VDV. Za medvojne zasluge je bil odlikovan z medaljo za hrabrost, z redom za hrabrost in z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo.



Milan Zinauer

Lanskega decembra smo se na ljubljanskih Zalah poslovili od Milana Zinauerja, ki je bil rojen leta 1908 v Jakobskem dolu v Slovenskih goricah. Tega diplomirane pravnika ne bodo pozabili v pravosodju, kjer je delal od osvoboditve naprej, ne bosta pa ga pozabila Planinsko društvo in krajevna skupnost Savsko naselje zaradi njegovega prispevka za vsestranski razvoj. Imel je čin rezervnega kapetana JLA.



Franciška Zupančič

Franciška Zupančič je bila rojena leta 1904 v ZDA. Kot osemletna deklica je prišla z mano in sestro v vas Tuševol pri Črnomlju. Leta 1920 je prišla v vas Šotorovo. Imela je sedem otrok. Med vojno je vsa njena družina delala za NOG. V maju 1942. sta odšla v partizane dva njena sinova, mož je bil terenec, sama pa je bila predsednica vaškega odbora OF. Zaradi izdaje so ji moža leta 1942 ubili, njo pa so s petimi mladoletnimi otroki odpeljali v internacijo na Rab in pozneje v Gonars, kjer so bili do aprila 1943. Domov so se vrnili v orožje in požgano domačijo. Kmalu je odšel še tretji sin v partizane, četrti pa je delal pri narodni zaščiti. Avgusta 1945. ji je padel sin, po vojni pa so ji umrli štirje sinovi. Za delo med vojno in po njej je bila odlikovana.



Pavle Gašparšič

Od petinšestdesetletnega Pavla Gašparšiča smo se marca poslovili v Laškem. Že pod italijansko okupacijo je čutil tegobe takratnega življenja, zato se je zgodaj vključil v terensko delo in deloval na terenu Bovec-Trenta, kasneje pa se je vključil v zaščitno četo komande mesta Bovec-Trenta. Odlikovan je bil z medaljo zaslug za narod.



Dragica Kosmač

V Spodnji Idriji je februarja umrla Dragica Kosmač, rojena leta 1909 na Slapu ob Idriji. Spomladi 1942 se je v svojem kraju vključila v NOG. Prenasala je pošto mimo sovražnih straž do partizanskih enot in opravljala druge naloge za OF. Po vojni je bila učiteljica. Pokopana je v Ločeh nad Slapom. Za zasluge med vojno in po njej je prejela več priznanj.



Stane Zorko

Marca smo se poslovili od Staneta Zorka, borca in tajnika ZB Laško. Rojen je bil leta 1922 pod Voluško goro pri Jurklostru. Leta 1944 se je vključil v 13. udarno brigado Mirka Bračiča. Prehodel je pod kurirja, borca, miličnika, uslužbenca UJV. Bil je komandir postaje milice v Laškem, večletni tajnik ZZB in načelnik štaba za civilno zaščito. Za svoje delo je prejel več odlikovanj in priznanj.



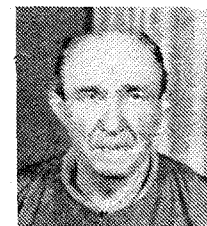
Franc Tušar

Letošnjega februarja smo se na pokopališču v Spodnji Idriji poslovili od petinšestdesetletnega Franca Tušarja. Komaj osemnajstletnega so prisilno mobilizirali v italijansko vojsko. Leta 1944 se je v Alžiru priključil NOVJ. Bil je v protiovijski artileriji in se bojeval v enotah, ki so osvobajale dalmatinske otoke, Bosno do Trsta. Trikrat je bil odlikovan.



Ivanka Roblek

Rojena je bila leta 1911 v Trzinu. Spomladi 1943 je začela delati za NOB. Prenasala je razna obvestila in pošto. Jeseni 1944 je bila zaprta in zaradi mladoletnih otrok je bila izpuščena. Z delom je nadaljevala vse do osvoboditve. Od nje smo se poslovili marca v Križah.



Franc Medija

Marca je umrl Franc Medija. Rojen je bil leta 1910 v rudarski družini v Kisovcu. V NOG se je vključil julija 1944. leta, bil je borec Kamniško-zasavskega odreda in bil odlikovan.



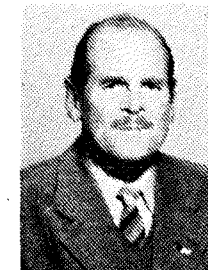
Marija Vidmar

Marca je umrla Marija Vidmar, rojena leta 1899. Njen mož je pred vojno sodeloval v naprednih organizacijah in prav zaradi tega je leta 1941 okupator posegel v njeno družino. Nasilno je bila izseljena v Srbijo skupaj z možem in dvema hčerama. V začetku februarja 1944 ji je mož umrl. Po vojni se je vrnila v Trzin.



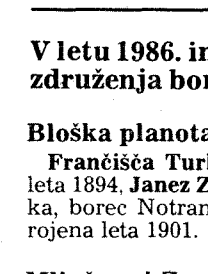
Franc Kranjc

V Črni na Koroskem smo se marca poslovili od Franca Kranjca iz Javorja. Rojen je bil leta 1927 v Ludranskem vrhu. Med okupacijo 1943. leta je začel sodelovati s partizani. Po vojni se je zaposlil pri gozdnem gospodarstvu v Črni.



Franci Sedej

Še ne šestnajstleten se je maja 1943 povezal z napredno mladino v Trzinu in delal za NOG. Sprejet je bil v SKOJ in januarja 1944 vstopil v NOV v Kranjsko četo, nato v Prešernovo brigado in Kokrški odred. Odlikovan je bil z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo in z medaljo za hrabrost.



V letu 1986. in v 1987. so umrli člani združenja borcev NOV:

Bloška planota

Franciška Turk, partizanska mama, rojena leta 1894, Janez Zgonc, rojen leta 1904 z Radleka, borec Notranjskega odreda, Ivana Zales, rojena leta 1901.

Mlinše pri Zagorju ob Savi

Franciška Kokole, rojena leta 1901 iz Dolgega brda, Alojzija Sešlar, rojena leta 1906 iz Kolovrata, Janez Stenko, rojen leta 1908 iz Medije, Anton Roglič, rojen leta 1901 iz Dolgega brda, Martin Borštnar, rojen leta 1908 iz Dolgega brda, Jože Sešlar, rojen leta 1911 iz Briš, Marija Lazar, rojena leta 1896 iz Kolovrata, Marija Kobiljšek, rojena leta 1909 iz Kandrš, Ivan Vozelj, rojen leta 1900 iz Zvarulj, Martina Korošec, rojena leta 1905 iz Mlinš, Alojz Lavrač rojen leta 1918 iz Medije, Barbara Ocepke, rojena leta 1904 iz Kandrš, Franc Ravnika, rojen leta 1913 iz Kolovrata, Pavla Sešlar, rojena leta 1906 iz Briš, Julijana Strmljan, rojena leta 1908 iz Kostrevnice, Franciška Zajc, rojena leta 1903 iz Zvarulj, Justina Vozelj, rojena leta 1909 iz Mlinš, Franciška Urankar, rojen leta 1923 iz Zvarulj.



Franciška Ileršič

Sredi januarja je na Rakeku umrla aktivistka Franciška Ileršič. Rodila se je pred sedemdesetimi leti v Podložu. Med vojno je bila zvesta idealom NOG. Poleg ostalih nalog je zbirala hrano in drugo za partizane in internirance. Po vojni je sodelovala pri AFZ, OF in v SZDL.



Dana Klemenc

Sredi marca smo se na tržiškem pokopališču poslovili od Dane Klemenc. Od novembra 1941 je materialno podpirala NOG in bil obveščevalka Gorenjske čete in kasneje Kokrškega odreda. Februarja 1944 je vstopila med partizane in bila kurirka na G-34. Za svoje delo je bila odlikovana.



Janez Mišič

Februarja je umrl Janez Mišič, rojen leta 1911 iz Radleka. Za NOG je začel delati leta 1941 kot terenec vse do junija 1944, ko je odšel v partizane v Gubčovo brigado. Imel je čin vodnika in bil večkrat odlikovan.

(nadaljevanje s prve strani)

Slavnostni govornik je pri tem poudaril, da del krivde za takšno stanje nosimo tudi Slovenci sami, kajti ljubezen do lastnega naroda se ne sme izražati v provincializmu in samovšečnem povzdigovanju domačega ob hkratnem pozabljanju o usodni povezanosti narodov in narodnosti na tem našem jugoslovanskem prostoru.

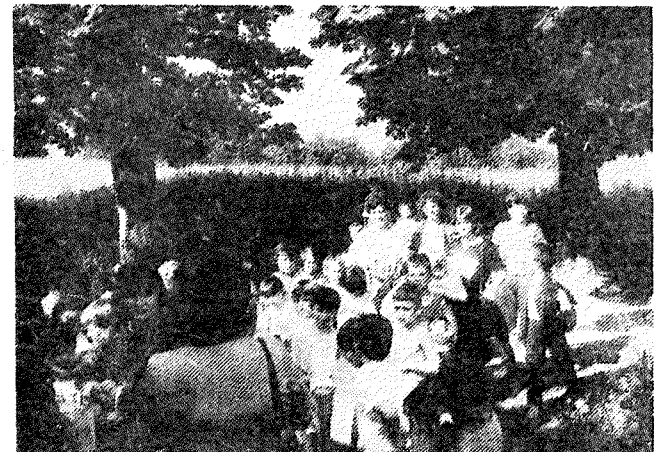
Prihodnost slovenskega naroda pa se, je poudaril Osolnik, kaže v združevanju vseh ustvarjalnih sil v širokem demokratičnem gibanju, ki bo znalo javno in vedno vsem na očeh usklajevati različne poglede in interese, da bomo dosegli prvi cilj – presegli krizo in se utirili v smeri gospodarskega in družbenega napredka.

Devetsto dni dolga bojna pot Petnajste divizije

Slavna partizanska udarna 15. divizija, ki je bila ustanovljena 13. julija 1943 v Velikem Lipovcu v Suhi krajini, je med revolucijo opravila 900 dni dolg zgodovinski bojni pohod. Njeni borci in borke, ob osvoboditvi je divizija štela 3315 partizanov, so se bojevali na ozemlju Slovenije in bližnje Hrvaške in so prispevali velik delež h končni osvoboditvi Slovenije. V spomin na zgodovinski dan so se ob koncu prejšnjega tedna zbrali v Novem mestu borci te divizije, da bi skupaj z mladino in drugimi prebivalci Dolenjske počastili dogodek, ki je zelo pomemben za zgodovino jugoslovanskih narodov. Zaključno slovesnost, ki je bila v novomeški športni dvorani Marof, je spremljala vrsta prireditev, naj omenim samo množičen pohod mladine »Ob žici okupiranega Novega mesta«, orientacijski tek »Po položajih 15. divizije«, kolesarski maraton borcev »Po poteh 15. divizije«. Petinštirideseto obletnico so počastili tudi s prvo javno predstavitev himne 15. divizije, ki jo je napisal borec Lojze Šonc, uglasbil pa Ciril Cvetko.

Več tisoč mladih ob žici okupiranega Novega mesta

Novomeški Partizan je v počastitev 45-letnice ustanovitve 15. divizije NOV prejšnji teden v Novem mestu pripravil množični pohod mladine »Ob žici okupiranega Novega mesta«. Udeležba je presegla pričakovanja, saj se je na dvanajst kilometrov dolgo pot podalo več tisoč mladih, ki so na ta način lepo obeležili zgodovinski dogodek iz naše revolucije. Prireditve bo postala tradicionalna, kar bo prispevek več k obujanju revolucionarnih tradicij.



Mali pohodniki, ki so se udeležili množičnega pohoda »Ob žici okupiranega Novega mesta« (Foto: Slavko Dokl)



Pot kolesarjev se je začela v sredo, 14. junija pred stavbo Republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, končala pa v soboto, 18. junija v Novem mestu na sklepnih slovesnostih ob 45-letnici ustanovitve 15. divizije. In kdo so bili kolesarji, ki so prevozili okoli 450 kilometrov: Jože Jenič, Danilo Pertot, Stane Bobek, Lojze Erbežnik, Jože Mužič, Rajko Miketič, Karel Umek, Oton Medvež, Franc Gričar in pa »stewardesa« Marica Pertot, ki je skrbela, da kolesarji niso bili ne žejni ne lačni. (Foto: J. Č.)

Triglav – simbol svobode

Še nekaj nasvetov vsem tistim, ki se boste odpravili na tretji spominski pohod na Triglav 22. in 23. julija: v primerjavi z lanskim letom bo letos udeležba večja, poleg tega pa vremenske napovedi niso preveč obetavne. Zato bo treba res precej pozornosti nameniti obutvi in opremljenosti. V kratkem bo izdalen program prireditev, ki bodo spremljale pohod, odveč pa naj ne bo tudi opozorilo, da brez vnaprejšnje prijave organizatorju pohoda ne bo zagotovljeno prenočišče na Kredarici. Prednost pa imajo predvsem borci, za njimi gorski reševalci, zdravniška ekipa in seveda vodstvo pohoda.

Višje invalidnine vojaških invalidov in civilnih invalidov vojne

Z odredbo predsednika Zveznega komiteja za vprašanja borcev in vojaških invalidov, objavljeno v Uradnem listu SFRJ, št. 37/88 so se zvišali mesečni denarni zneski osebne invalidnine vojaških invalidov, družinske invalidnine in povečane družinske invalidnine, dodatka za postrežbo in tujo pomoč ter ortopedskega dodatka glede na porast povprečnega mesečnega osebnega dohodka v SFRJ v prvih treh mesecih letošnjega leta v primerjavi z letom 1987 za 73,8%. Novi zneski navedenih denarnih prejemkov veljajo od 1. januarja 1988, izplačani pa bodo v novi višini za mesec julij skupaj z razliko za prvih šest mesecev, konec tega meseca.

Glede na zvišanje invalidskih prejemkom po predpisih o vojaških invalidih so se (za enak odstotek) zvišali tudi invalidski prejemki civilnih invalidov vojne in sicer, osebna in družinska invalidnina in dodatek za postrežbo in tujo pomoč.

Prejemki vojaških invalidov od 1. 1. 1988:

osebna invalidnina	
skupina	din
I.	459.574
II.	333.053
III.	251.984
IV.	186.081
V.	132.495
VI.	82.126
VII.	55.562
VIII.	26.793
IX.	19.992
X.	13.511

družinska invalidnina in povečana družinska invalidnina od 1. 1. 1988:

za enega uživalca družinske invalidnine (drugi odstavek 36. člena zakona o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev)	29.918
za enega uživalca družinske invalidnine, ki to pravico uveljavlja kot družinski član padlega borca (tretji odstavek 36. člena zakona o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev)	59.836
povečana družinska invalidnina (39. člen zakona o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev)	159.564

dodatek za postrežbo in tujo pomoč:

za prvo stopnjo	393.992
za drugo stopnjo	303.090
za tretjo stopnjo	212.185

ortopedski dodatek:

za prvo stopnjo	132.955
za drugo stopnjo	101.473
za tretjo stopnjo	65.352
za četrto stopnjo	31.619

Prejemki civilnih invalidov vojne:

civilna invalidnina od 1. 1. 1988:

skupina	din	žrtve fašističnega nasilja din
I.	229.787	287.234
II.	166.526	208.157
III.	125.992	157.490
IV.	93.040	116.300
V.	66.247	82.809
VI.	41.063	51.329

civilna invalidnina družinskih članov (za enega družinskega člana) od 1. 1. 1988:

po invalidu skupine	din	po invalidu – žrtvi fašističnega nasilja din
I.	160.851	201.064
II.	116.568	145.710
III.	88.194	110.243
IV.	65.128	81.410
V.	46.373	57.966
VI.	28.744	35.930

dodatek za postrežbo in tujo pomoč:

od 1. 1. 1988 do 31. 3. 1988:	257.626
za žrtve fašističnega nasilja	296.270
od 1. 4. 1988 pa:	
za prvo stopnjo	334.893
za drugo stopnjo	257.626
(za žrtve fašističnega nasilja, ki obdržijo 15-odstotno povečanje dodatka v skladu z določili 12. člena zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o civilnih invalidih vojne	296.270 din)

Ob dnevu civilne zaštite

Namen 12. republiškega dneva civilne zaštite je preverjanje znanja, usposobljenosti ter pripravljenosti ekip prve medicinske pomo-

vanske ljudske armade, je bil v ravnanju v primeru nesreč z nevarno snovjo in letalskega napada z živčnim



či in Rdečega križa za delovanje na področju zdravstvene varstva, ki je bilo v soboto, 18. junija, na območju občine Ljubljana Bežigrad v sodelovanju z zdravstveno in sanitetno službo jugoslo-

Jože Čurin

POPRAVEK

V objavi penzijskih cen v PD Banjole v TV-15 z dne 16. 6. 1988 je pomota pri ceni za avtobusni prevoz. Pravilno je tako: »Cena prevoza z avtobusom Ljubljana-Banjole-Ljubljana je od 15. 06. 1988 (ne od 15. 09. 88) dalje 19.000 din.«

Opravičujemo se za pomoto.

SVET POČITNIŠKEGA DOMA
ZZB NOV Ljubljana-Banjole

Vabila in obvestila

Področni odbor koroških partizanov Ljubljana organizira v nedeljo, 26. junija 1988 udeležbo na tradicionalnem srečanju pri Peršmanu v Lepeni na Koroškem. Avtobus bo odpeljal ob 7. uri iz Ljubljane, Trg osvoboditve (pred Univerzo), vrnil pa se bomo okrog 20. ure. Prijave sprejemamo na telefon 559-967 (Cvetek) in 345-918 (Pohleven) do 20. junija 1988. Znesek 11.000 din za prevoz je plačati na žiro račun štev. 50102-678-77472 – Področni odbor koroških partizanov, Ljubljana, Titova cesta 123 do 20. 6. 1988. Vabimo vse koroške borce in njihove svojce, da se srečanja udeležijo.

Področni odbor kor. partizanov Ljubljana

Krajevna organizacija ZZB Bukovo-Zakojca ob dnevu borca skupaj s Planinskim društvom Cerkno prireja pohod na vrh Kočevje, v nedeljo, 3. julija 1988. Ob 11. uri bo na vrhu ob spomeniku enajstih padlih borcev srečanje s kratkim programom. Vabljeni borci, krajan in mladina! Kozjanci – borci in aktivisti,

pridite na srečanje v Pišce v soboto, 2. julija 1988 ob 10. uri!

Borci Šlandrove brigade NOV!

Krajevni odbor ZB NOV Krtina si skupaj z Občinskim odborom ZB NOV Domžale prizadeva za ustrežnejšo ureditev grobišča neznanih padlih borcev v Krtini pri Domžalah.

Po nedokumentiranih informacijah gre za padle borce Šlandrove brigade, ki so izgubili življenje ob napadu na nemški tovornjak pod Krtinskim hribom v jeseni leta 1943.

Vse borce navedene brigade in vse druge občane, ki so jim znane kakršnekoli informacije o teh padlih borcih, prosimo, da to sporočijo na naslov: Krajevni odbor ZB NOV Krtina, pošta 61233 Dob pri Domžalah.

tv-15 naš TOVARIS

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je delovala v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem.

TV-15 je glasilo Zveze združenj borcev NOV Slovenije in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije, ki sta njegova ustanoviteljici. Izdajatelj je Založba Borec s sedežem v Ljubljani. Telefon: 327-780.

Naslov uredništva: Ljubljana, Miklošičeva 28/I.

V uredništvu smo: glavni urednik – ZVONE KRŽIŠNIK, odgovorni urednik – VIKTOR KONJAR, novinarji-uredniki – ŽIVA DROLE, BOJAN KUNTARIČ, MILENKO STRAŠEK, BOJANA ŽOKALJ-JEŠIH, redaktorica-ilektorica – MIRANDA MRČELA, tehnični urednik-oblikovalec – DRAGO SETNIČAR, tajnica uredništva – MARA OKORN.

Uprava in naročniški oddelki: Ljubljana, Ul. Moše Pijadeja 24. Telefon: 317-049. P. P. 598.

Člani časopisnega sveta TV-15: predsednica – MIRA SVETINA, DUŠAN BENKO, RASTKO BRADAŠKJA, MILAN FILIPOČIČ, TONE GOŠNIK, FRANC KONOBELJ, MARIJAN LAH, FRANJO MAROŠEK, IVO OREŠNIK, JOŽE OBLAK, ZORKA PERŠIČ, IVAN REPINC, JOŠT ROLC, VANDA ŠKODNIK, BLAŽ LAVRIČ, VLADIMIR DEJAN, MARINKA LEVIČNIK.

TV-15 izhaja kot tednik. Cena izdoda: 300 din. Letna naročnina za 1988 (52 števil): 13.000 din. Naročnina za I. polletje: 7.000 din.

Tisk in korekture: CGP Delo, Ljubljana.

TV-15 je oproščen temeljnega prometnega davka po mnenju Sekretariata za informacije IS SRS (42/1-72 z dne 12. 4. 1974).